

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Martin Balucha

**Mediální reflexe diskurzu nacionalistických stran o
běžencích: komparativní analýza českého a
francouzského denního tisku**

Diplomová práce

Praha 2018

Autor práce: Martin Balucha

Vedoucí práce: PhDr. Jan Křeček, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Bibliografický záznam

BALUCHA, Martin. *Mediální reflexe diskurzu nacionalistických stran o běžencích: komparativní analýza českého a francouzského denního tisku*. Praha, 2018. 94 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jan Křeček, Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce *Mediální reflexe diskurzu nacionalistických stran o běžencích: komparativní analýza českého a francouzského denního tisku* zkoumá, jakým způsobem francouzská a česká média reflektují projevy zástupců českého hnutí Svoboda a přímá demokracie a francouzské strany Národní fronta o běžencích. Cílem práce je zjistit, kolik prostoru francouzské a české deníky poskytují projevům vybraných politických subjektů o migrantech. Předmětem výzkumu jsou rovněž souvislosti, v rámci kterých se o běžencích mluví, ale také nálepky, kterými jsou uprchlíci označováni. Pomocí kvantitativní obsahové analýzy jsou zkoumány články z českých deníků a z francouzského listu Le Figaro v letech 2015 a 2016. Výzkum cílí na pasáže, ve kterých představitelé Svobody a přímé demokracie a Národní Fronty mluví o migrantech. Výsledky šetření potvrzují, že vybraná média poskytují spíše méně prostoru ve svých člancích diskurzu těchto stran o běžencích. Studie rovněž dokládá, že uprchlíci jsou nejčastěji vnímáni jako bezpečnostní hrozba, administrativní záležitost a příjemci sociální pomoci. Analýza také ukazuje, že souvislosti, v rámci kterých se o migrantech mluví, stejně tak jako nálepky, kterými jsou migranti označováni, se mění v závislosti na roku a místě vydání článku. Práce nabízí různé interpretace těchto výsledků, zdůrazňuje možný vliv konkrétních událostí a poukazuje na roli novinářů při zpracování mediálního obrazu uprchlíků.

Abstract

The diploma thesis *Media reflection of the discourse of nationalist parties about immigrants: comparative analysis of the Czech and French daily newspapers* investigates the manner in which Czech and French media reflect the speech of the Czech political party Svoboda a přímá demokracie (SPD) and the French political party National Front (FN) about immigrants. The aim of the present study is to examine how much space the Czech and French daily newspapers provide to the anti-immigrant discourse of these two parties. We also look into the context in which the representatives of these political formations speak about migrants and consider the labels they use to describe them. The method used in this research is a quantitative content analysis. By its means we analysed the articles published throughout the years 2015 and 2016 in the Czech daily newspapers as well as in the French daily Le Figaro. The study focused mainly on those parts (quotations) of the articles, where the politicians or the representatives of SPD or FN speak about migrants. The results show that analysed Czech and French newspapers provide rather little space in their articles for the discourse of SPD and FN representatives about immigrants. The findings also indicate that both in the Czech and the French daily newspapers the migrants are seen mainly as a security threat, an administrative problem and recipients of social benefits. These labels vary according to the year of publication of the article as well as according to the type of the media. The research provides several interpretations of these results, stresses the potential impact of specific events and points out on the role of the journalists when shaping the media image of the refugees.

Klíčová slova

Svoboda a přímá demokracie, Národní fronta, krajní pravice, populismus, média, běženci

Key words

Svoboda a přímá demokracie, National Front, far-right, populism, media, migrants

Rozsah práce: 219 525 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Martin Balucha

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce							
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:							
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Balucha Martin	Razítko podatelny:						
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2014	<table border="1" style="margin: auto;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;"> Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">15-09-2015 -1-</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Cj: 5522</td> <td style="text-align: center;">Přijímá: _____ Seznamuje: _____ Přiděleno: _____</td> </tr> </table>	Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	15-09-2015 -1-	Cj: 5522	Přijímá: _____ Seznamuje: _____ Přiděleno: _____
Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd							
Došlo dne:		15-09-2015 -1-					
Cj: 5522	Přijímá: _____ Seznamuje: _____ Přiděleno: _____						
E-mail diplomantky/diplomanta: martinbalucha@seznam.cz							
Studijní obor/forma studia: Mediální studia, prezenční							
Předpokládaný název práce v češtině: Mediální reflexe diskurzu nacionalistických stran o běžencích: komparativní analýza českého a francouzského denního tisku.							
Předpokládaný název práce v angličtině: Media reflexion of national parties discourse about immigrants: Comparative analysis of Czech and French daily newspaper.							
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) LS 2015/2016							
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Práce se bude zabývat mediálním zpracováním diskurzu nacionálně populistických politických stran o běžencích a způsobem jakým vybraná česká a francouzská média tento diskurz odrážejí a jak s ním obecně pracují. Na pozadí sílící migrační vlny, se kterou se Evropa v současné době vypořádává, se mezi tradiční politické strany snaží vklínit i další politické strany, spolky a hnutí. Volební preference těchto nových politických subjektů rostou v závislosti na tom, jak se daří zavedeným stranám „imigrační krizi“ řešit. Výsledky voleb do evropského parlamentu z r. 2014 ukázaly, že voliči nebyli spokojeni s řešením, která jim nabízely tradiční politické strany. Do parlamentu se tak poprvé dostaly nové politické subjekty, které bývají často označovány jako nacionalistické, euroskeptické, populistické, krajně pravicové či dokonce extrémistické. Příkladem takových subjektů je francouzská Národní fronta (<i>Front National</i>), které se podařilo získat čtvrtinu hlasů a zvítězit jak nad tradičními pravicovými stranami (<i>UMP</i>) tak i nad těmi levicovými (<i>PS</i>). Ve stejných volbách lze poukázat i na úspěch anglické strany <i>UKIP</i> , která zvítězila nad labouristy a konzervativci. Francouzská Národní fronta úzce spolupracuje s ideologicky podobně smýšlejícími evropskými stranami. V Nizozemsku například se stranou <i>Pro Svobodu</i> Geerta Wilderse, v Česku s bývalou stranou <i>Úsvit Přímé demokracie</i> , která změnila název na <i>Úsvit-Národní Koalice</i> a v září 2015 uzavřela partnerství s <i>Blokem proti Islámu</i> . Úspěchy a zvýšená aktivita zmíněných stran do jisté míry tkví právě v jejich imigrační politice, jejímiž pilíři je revize sociálního systému, obnovení hranic či radikální snížení počtu přistěhovalců. Aktuální stav vědecko-akademického zkoumání o tom jak média reflektují diskurz nacionalistických stran o běžencích, vychází především ze zahraničních výzkumů. Téma této diplomové práce by mohlo být velmi přínosné vzhledem k průzkumům, které nacionalistickým populistickým stranám predikují úspěchy v nejvyšších stupních politiky (např. Předsedkyně francouzské Národní Fronty je podle výzkumu IFop z 27. července 2015 jedním z hlavních kandidátů na budoucí hlavu státu)							

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Cílem předkládané práce je nahlédnout do způsobu jakým česká a francouzská média reflektují diskurz vybraných nacionalistických stran o běžencích. Hlavním smyslem diplomové práce bude porovnat a zjistit, jak se liší způsob jakým deníky ve Francii a v České republice reflektují diskurz zmíněných stran o imigrantech.

Hlavními výzkumnými otázkami tedy jsou:

1. **Jakým způsobem česká a francouzská média reflektují diskurz vybraných nacionalistických stran o běžencích?**
2. **Jak se liší způsob jakým česká a francouzská média zpracovávají diskurz nacionalistických stran o běžencích ?**
3. **Jakým způsobem se změnila mediální reflexe diskurzu nacionalistických stran o běžencích?**
4. **Co vyplývá z odlišného způsobu zpracování diskurzu nacionalistických stran?**

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

Obsah

1. Úvod
2. Konstrukce mediálního obrazu
3. Mechanismy produkce zpravodajství
4. Popis a historie vybraných nacionalistických stran
5. Výzkumný projekt
 - 5.1 Úvod výzkumu
 - 5.2 Výzkumný problém, výzkumné otázky
 - 5.3 Výzkumná strategie a technika sběru dat
 - 5.4 Výběr vzorku, prostředí výzkumu
 - 5.5 Metody vyhodnocování a interpretace dat
6. Výsledky výzkumu
 - 6.1 Diskuze
 - 6.2 Shrnutí zjištění
7. Závěr

Seznam bibliografických odkazů

Seznam obrázků a příloh

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Výzkumným vzorkem budou články z francouzského a českého deníku. Tento vzorek umožní srovnání způsobu, jakým média reflektují diskurz nacionalistických populistických stran ve Francii a v Česku.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Výzkumnou metodou bude kombinace kvantitativní obsahové analýzy a komparativní analýzy. Cílem je jednak pochopit způsob, jakým české a francouzské deníky reflektují diskurz vybraných nacionalistických stran o běžencích a zároveň popsat odlišnosti ve zpracování. Výsledná data zpracovaná obsahovou kvantitativní analýzou umožní následně lépe rozkrýt charakter zpráv a stereotypy, ke kterým se média obracejí.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

NIEMI, Mari K., VÄLIMÄKI Matti, HATTAK Niko: *Populist Party Leaders Attempts to Control*

Racism Accusations in the Media – A comparative analysis of the UKIP, the Finns Party and the Sweden Democrats. Sheffield 2015

- Článek, který porovnává strategie lídrů tří evropských nacionalistických stran (UKIP-Nigel Farage, Pravi Finové -Timo Soini, Švédští demokraté - Jimmie Åkesson) používané tehdy, když je média obviňují z rasismu či xenofobie. Výzkumnou metodou byla kvantitativní obsahová analýza, která se zaměřila na články ze tří zpravodajských médií v rozmezí mezi 2010-2015.

van DIJK, Teun A. (1992): *'Discourse and the Denial of Racism'*. *Discourse and Society*, 1992, Vol. 3(1): s. 118.

- Studie, která zkoumá strategie využívané k popírání rasismu. Autor za tímto účelem popisuje jednotlivé vzorce vystupování a referování využívané elitami respektive médií při komunikování o imigrantech.

HARTMANN, Paul G a Charles HUSBAND. *Racism and the mass media: a study of the role of the mass media in the formation of white beliefs and attitudes in Britain.* Totowa, N.J.: Rowman, 1974, 279 p. ISBN 08-747-1450-8.

- Kniha, která se zabývá problematikou rasy z pohledu médií. Autoři využívají výzkumu, který zkoumal názory bílých Britů na černošské přistěhovalce. Výsledky výzkumu ukazují klíčovou roli médií při utváření pohledu na imigranty.

SAID, Edward W. *Covering islam: how the media and the experts determine how we see the rest of the world.* London: Vintage, 1997, lxx, 200 s. ISBN 00-995-9501-X.

- Kniha, která sleduje sklon západních médií k zjednodušování a stereotypizaci vedoucí k tvrzením Islám rovná se terorismus.

BOSKIN, J. (1980) 'Denials: *The Media View of Dark Skins and the City*', in B. Rubin (ed.) *Small Voices and Great Trumpets: Minorities and the Media*, pp. 141. New York: Praeger.

- Studie, která se zabývá pohledem médií na fenomén migrace. Cílem je především pochopit jednotlivé vzorce a strategie, ke kterým se média uchylují při referování o běžencích.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

KOLAŠÍNOVÁ, Hana. *Proměny mediálního obrazu muslimů ve vybraných periodikách.* Brno, 2010. s.75. Magisterská práce. (Mgr.). Masarykova Univerzita., Fakulta sociálních studií. Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jaromír Volek, Ph.D.

KOŠLÍKOVÁ, Martina. *Proměna Národní fronty pod vedením Marine Le Penové.* Praha, 2012. s. 119. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Michel Perottino, Ph.D.

KŘÍŽKOVÁ, Martina. *Dynamika obrazu uprchlíků v médiích.* In *Cizinci, našinci a média Mediální analýzy Praha, 2016.s. 107.* Multikulturní centrum Praha. www.mkc.cz. [online: 13-09-2015] O migraci ve střední Evropě.

PŘÍKRYL, Štěpán. *Mediální reprezentace muslimů ve vybraných periodikách: komparativní obsahová analýza.* Brno, 2012. s. 86. Bakalářská práce. (Bc.). Masarykova Univerzita., Fakulta sociálních studií. Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jaromír Volek, Ph.D.

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:	
Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:	
Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:	
Potvrzují, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.	
Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.	
Jan Křeček	11.9.'11
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga	Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval vedoucímu své diplomové práce PhDr. Janu Křečkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, za jeho ochotu, vstřícnost a cenné rady. Rovněž bych rád poděkoval svým blízkým za podporu.

OBSAH

ÚVOD	3
1. TEORETICKÁ ČÁST	5
1.1. Vymezení pojmů: nacionalismu, populismus, krajní pravice	5
1.2. Koncept populismu a krajní pravice	5
1.3. Předpoklady vzniku současného populismu	9
1.4. Populismus a imigrace	10
1.5. Populismus a média.....	12
1.6. Národní Fronta	15
1.6.1. Charakteristika strany.....	17
1.6.2. Na prvním místě Francouzi	18
1.6.3. Proti multikulturalismu a Evropské unii	19
1.6.4. Protiuprchlické postoje.....	20
1.7. Svoboda a přímá demokracie	21
1.7.1. Charakteristika strany.....	23
1.7.2. Multikulturalismus a Evropská unie	24
1.7.3. Protiuprchlické postoje.....	25
1.8. Stereotypizace, nálepkování, morální panika.....	26
1.9. Migrační/uprchlická krize 2015	30
1.9.1. Zpráva Rady Evropy o pokrytí uprchlické krize v roce 2015	31
1.9.2. Analýza vysílání Českého rozhlasu se zřetelem k tématu migrační krize.....	34
1.9.3. Analýza vysílání Rádia Impuls se zřetelem k tématu migrační krize	36
1.9.4. Srovnání výsledků analýz Čro a rádia Impuls se zřetelem k tématu migrační krize.....	37
1.10. Mediální obraz cizinců a uprchlíků v zahraničí	38
1.10.1. Imigrace ve Francii v druhé polovině 20. století.....	39
1.10.2. Francouzská média a imigrace	41
1.10.3. Nizozemsko a Velká Británie: mediální obraz cizinců a etnických menšin	43
1.11. Mediální obraz cizinců a uprchlíků v českých médiích	45
2. METODOLOGICKÁ ČÁST	50
2.1. Návrh výzkumu.....	50
2.2. Cíl výzkumu	51

2.3.	Výzkumné otázky a hypotézy	51
2.4.	Výzkumný soubor	52
2.4.1.	Volba deníků	52
2.4.2.	Volba časového rozpětí	53
2.4.3.	Volba článků	54
2.5.	Metoda kvantitativní obsahové analýzy	55
2.5.1.	Definice proměnných	56
3.	ANALYTICKÁ ČÁST	58
3.1.	Ověřování hypotéz	60
3.1.1.	Hypotéza č. 1	60
3.1.2.	Hypotéza č. 2	63
3.1.3.	Hypotéza č. 3	65
3.2.	Komparativní analýza	67
3.3.	Diskuze	71
	ZÁVĚR	78
	SUMMARY	80
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	82
	SEZNAM POUŽITÝCH GRAFŮ A TABULEK	83
	SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	84
	Literatura	84
	Zdroje	87
	Přílohy	93

ÚVOD

V 80. letech 20. století lze v Evropě pozorovat vzestup politických subjektů, které je možné charakterizovat různými přídavnými jmény: vlastenecké, nacionalistické, populistické, krajně pravicové, xenofobní nebo extremistické. Tato politická uskupení vznikají jako reakce na krizi sociálního státu, proměnu společnosti a na migraci. Pro označení těchto subjektů se proto v médiích objevuje například adjektivum protiimigrační. Tento termín je pro média praktický, protože se díky němu mohou novináři vyhnout ideologickému začlenění strany, se kterým by tyto politické subjekty nemusely souhlasit, a zároveň umožňuje v rychlosti popsat stanovisko partají, v tomto případě názor proti imigrantům. Co se ale pod termínem protiimigrační strana skrývá? Jakým způsobem média přistupují k výše zmiňovaným stranám a kolik prostoru jim dávají, aby svůj postoj k migrantům mohly vysvětlit?

Tématem této práce je způsob, jakým české a francouzské deníky reflektují projevy nacionalistických stran¹ o běžencích². Cílem naší analýzy je zjistit, jaký prostor deníky poskytují těmto stranám k vysvětlování jejich postoje k migrantům a popsat, jaké jsou v tomto ohledu rozdíly mezi francouzským a českým tiskem. Smyslem naší práce je tedy pochopit, jak o migračních mluví vybraní političtí zástupci ale také určit, jak se jejich projevy odráží v médiích. Budeme přitom analyzovat nejen souvislosti, v rámci kterých se o běžencích mluví, ale také nálepky, kterými jsou běženci označováni. Naši práci jsme rozdělili do tří větších celků.

První část věnujeme vymezení termínů nacionalismus, populismus a krajní pravice, se kterými pracujeme. V této pasáži uvádíme různé teoretické přístupy k těmto konceptům a popisujeme i dva politické subjekty, francouzskou stranu Národní fronta (FN) a české hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD), které jsme si vybrali k naší analýze. Právě vyjádření politiků, příznivců a podporovatelů těchto stran o migračních zkoumáme v dalších pasážích naší práce. V teoretické části se snažíme popsat také obecný vztah médií a krajně pravicových či populistických subjektů. Zdůrazňujeme, že mezi nimi existuje symbiotické ale do jisté míry

¹ KUPKA, Petr, Martin LARYŠ a Josef SMOLÍK. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. s. 20.

² Tak jako v analyzovaných novinových článcích budeme v této práci používat následující termíny pro označení uprchlíků: běželec, utečenec, migrant, imigrant, přistěhovalec, azylant. Stejně tak budeme jako synonymní používat anglické termíny immigrant, migrant, refugee. Jsme si ale vědomi, že tyto výrazy nemají stejný význam. Blíže se vymezení těchto termínů věnujeme v poznámkách v kapitole 1.9.

paradoxní pouto. Vzhledem k tomu, že v naší práci popisujeme mediální obrazy uprchlíků, byť reprodukováné prostřednictvím názorů vybraných politických subjektů, představujeme i české a zahraniční studie, které se pozici migrantů nebo obecně cizinců v médiích věnují. Zdůrazňujeme několik stereotypních postupů, které se v souvislosti s mediálním obrazem uprchlíků objevují. Jelikož naše analýza spadá do roků 2015 a 2016, poukazujeme i na zprávy a analýzy, které hodnotily přístup médií k tzv. uprchlické krizi. V této souvislosti zmiňujeme například zprávu rady Evropy o pokrytí uprchlické krize v roce 2015 ale také analýzy vysílání Českého rozhlasu a rádia Impuls.

V druhé části naší práce definujeme podmínky pro náš výzkum. Jeho cílem je provést kvantitativní obsahovou analýzu zpravodajských článků, které vyšly v českých a francouzských denících v letech 2015 a 2016. V těchto člancích zkoumáme prostor věnovaný diskurzu³ představitelů SPD a FN o migrantech ale také souvislosti, v rámci kterých tito aktéři o uprchlících mluví. Zajímají nás přitom i nálepky a termíny, kterými jsou přistěhovalci označováni. V metodologické části práce přesně definujeme i další parametry výzkumu jako jsou volba deníků nebo vyhledávání konkrétních článků.

Výsledky naší analýzy představujeme v poslední, analytické části naší práce. V této pasáži ověřujeme výzkumné hypotézy. Zároveň zde ale srovnáváme odlišnosti v přístupech mezi českými a francouzskými deníky. Výsledky analýzy zasazujeme do širšího kontextu v následné diskuzi, ve které rovněž zohledňujeme a vysvětlujeme limity naší práce.

³ Termín diskurz budeme pro účely naší práce používat pro označení názorů a postojů, které jsou zpracované médií, v našem případě českými a francouzskými deníky.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1. Vymezení pojmů: nacionalismu, populismus, krajní pravice

Při formulování nadpisu této práce jsme využili termín „nacionalistické strany“. Aniž bychom se chtěli dopustit simplifikace nebo amalgámu, budeme v této práci nadále používat termín populistické krajně pravicové strany. A to i přes to, že koncepty populismu a krajní pravice jsou neméně abstraktními, obskurními a těžko definovatelnými pojmy. Nicméně jsme toho názoru, že tyto termíny budou lépe popisovat charakteristické prvky stran, které jsme si vybrali pro účely komparace francouzského a českého prostředí.

V této části naší práce se pokusíme popsat jednotlivé charakteristické prvky populismu a krajní pravice. Nejprve představíme některé teoretické přístupy ke studiu populismu a pokusíme se určit, zda jde spíše o teoretický koncept, ideologii nebo strategii jednotlivých politických subjektů. Dále se budeme snažit vysledovat spojení populismu a krajní pravice a zběžně popsat toto sepejetí v kontextu západní i východní Evropy. Závěrem představíme jednotlivé předpoklady vzniku populismu a pokusíme se propojit obecné rysy populistických a krajně pravicových stran s vybranými politickými subjekty ve Francii (Národní Fronta) a v České republice (Svoboda a přímá demokracie).

1.2. Koncept populismu a krajní pravice

Pokusů o poskytnutí obecně akceptovatelné definice populismu je v akademické literatuře celá řada. Je proto překvapující, že i přes to v této oblasti nepanuje jednoznačná shoda. Většina článků a odborných publikací tento termín označuje za nedefinovatelný nebo dokonce nepolapitelný a neuchopitelný. Tomuto tvrzení nahrává i nevyhraněnost termínu⁴. Například britská politoložka Margaret Canovanová v této souvislosti dokonce používá metaforu „několikahlavého monstra“ a upozorňuje, že někteří badatelé k populismu přistupují jako ke společenské patologii nebo nemoci⁵.

⁴ CANOVAN, Margaret. Populism for political theorists? *Journal of Political Ideologies*. 2004, 9(3), 241-252. s. 241. „There is no acknowledged common history, ideology, programme or social base, and the term is usually applied to movements from outside, often as a term of abuse.“

⁵ *Ibid* s. 243.

Canovanová také tvrdí, že chápání populismu stejně tak jako podmínky pro jeho vznik jsou různé ve Spojených státech a v Evropě⁶. Na evropském kontinentu je podle Canovanové vznik těchto politických subjektů spjatý s krizí tradičních politických stran a jejich reprezentantů. Stejně tak i definice populismu se mění podle analyzované strany, země, ve kterých tyto strany působí, nebo podle politologa, který dané politické subjekty popisuje. Podle Canovanové se populismus skládá ze tří základních rysů: protichůdného vztahu mezi „lidmi“ a státem, suverenitou lidu a vnímání lidu jakožto jednolitě a homogenní masy⁷.

Tento postoj je patrný i v teorii uruguayského analytika Francisca Panizzy, který shrnul přístupy ke studiu populismu do třech kategorií: empirická zobecnění (*empirical generalisations*), historizující přístupy (*historicist accounts*) a symptomatická čtení (*symptomatic readings*)⁸. První přístup rozebírá jednotlivé případy populismu s cílem získat soubor definičních znaků, které by nám umožnili tento fenomén lépe popsat. Podle Panizzy je typickým příkladem tohoto přístupu definice Petera Wilese, která zahrnuje čtyři a dvacet znaků populismu⁹. Pokud neznáme vzájemné vztahy mezi nimi, je tato definice podle Panizzy prakticky nepoužitelná a bezvýznamná.

Historizující přístup proti empirickému zobecnění spojuje populismus s konkrétní oblastí a obdobím a zasazuje tento termín do blíže určeného sledu událostí. Panizza k tomuto přístupu přiřazuje například latinskoamerický populismus v období mezi lety 1930-1960 a zmiňuje například argentinského prezidenta Juana Dominga Perona nebo brazilského prezidenta Getulia Vargase¹⁰. I tento postoj má nicméně svá omezení. Vzhledem k tomu, že definuje populismus skrze analýzu konkrétních geografických regionů v přesně určeném časovém období, není možné jej použít pro charakteristiku populismu v jiných regionech a v odlišném čase.

Symptomatické čtení kombinuje prvky obou dvou předcházejících přístupů a interpretuje populismus jako diskurz snažící se rozbít nastolený status quo. Politický prostor je pak symbolicky rozdělený mezi lid (*the people*) a ty druhé (*the other*). Rozdíly mezi těmito skupinami je možné interpretovat na základě politických a ekonomických termínů. Populismus v tomto pojetí je tedy chápáný jako způsob identifikace či prezentace pro

⁶ CANOVAN, Margaret. *The People*. Malden, MA: Polity, 2005. Key concepts (Polity Press). s. 77 [...] Populism has fewer derogatory associations in the USA than in Europe [...].

⁷ Ibid. s. 75.

⁸ PANIZZA, Francisco. *Populism and the mirror of democracy*. New York, NY: Verso, 2005. s. 1.

⁹ WILES, Peter. A Syndrome Not a Doctrine, in Ghita Ionescu and Ernest Gellner. Ernest (ed.): *Populism. It's Meanings and National Characteristics*. London. 1969. 166-179.

¹⁰ PANIZZA, Francisco. *Populism and the mirror of democracy*. s. 3

jakéhokoliv politického aktéra, v jehož diskurzu jsou hlavními pojmy suverenita a konflikt mezi mocnými a bezmocnými¹¹.

Tento postoj je založený na určité fragmentarizaci společnosti, na jejím dělení na elity (intelektuální, ekonomické) a na „obyčejné lidi“. Populismus je z tohoto hlediska možné definovat jako určitý styl politické propagandy, který se obrací na „obyčejného člověka“¹². Tento přístup počítá na jedné straně se štěpením společnosti (obyčejní lidé versus vládnoucí elita) a na druhé straně nabízí jednoduchá a rychlá řešení stávajících problémů ve společnosti. Populismus je zároveň možné definovat jako politickou techniku, kterou používají i tradičně etablované politické subjekty¹³.

Nizozemský politolog Cas Mudde definuje populismus jako ideologii, která připouští společnost rozdělenou do dvou protikladných skupin, a to „nevinní lidé“ a „zkorumpované elity“¹⁴. Populisté se proto ve svých kampaních stylizují do rolí ochránců, jejichž cílem je sesadit současné „profesionální“ politiky a ochránit tak bezmocné, „obyčejné lidi“. Tomuto cíli odpovídá i jazyk používaný v proslovech a kampaních¹⁵. Tradiční stranická struktura je obvykle nahrazená jedním lídrem¹⁶. Výhodou takového uspořádání, je že se komunikace strany může primárně soustředit na jednu konkrétní osobu. V případě neúspěchu lídra ovšem kolísá i celá stranická struktura.

Populisté rovněž kladou důraz na svrchovanost a na nezávislost lidu a státu. Požadují takovou politiku, která by vycházela bezprostředně z tzv. *vox populi*. Proto v jejich rétorice a programech zdůrazňují principy založené na přímých formách demokracie a prosazují právo většiny nebo referendum¹⁷. Dalším klíčovým rysem je nativismus, tedy „ideologie, podle níž by státy měly být osídleny výlučně původním obyvatelstvem nebo národem. Ideje nebo osoby, které nepatří k původnímu obyvatelstvu, jsou pak vnímány jako potenciální hrozba homogennímu národnímu státu“¹⁸. Společnost není populisty chápána jako heterogonní soubor individuálních skupin, které vyjadřují různé požadavky, ale jako jednolitá a

¹¹ *Ibid.* s. 4.

¹² KUPKA, Petr, Martin LARYŠ a Josef SMOLÍK. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko.* s. 20.

¹³ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus.* Praha: Portál, 2007. s. 71.

¹⁴ MUDDE, Cas. *Populist Radical Right Parties in Europe.* Cambridge: Cambridge University Press, 2007. s. 22.

¹⁵ CANOVAN, Margaret. *The People.* s. 76.

¹⁶ *Ibid.* s. 77. „Like New Populism, this kind of politics is often highly personalized.“

¹⁷ KUPKA, Petr, Martin LARYŠ a Josef SMOLÍK. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko.* s. 20.

¹⁸ *Ibid.*

homogenní těleso schopné vyjádřit společnou vůli a zájem¹⁹. Populističtí politici proto často protestují proti multikulturní a otevřené společnosti a prosazují návrat k pohraničním kontrolám (např. zrušení Schengenského prostoru). Velký důraz je proto kladený i na omezení či dokonce celkové zastavení migrace. Tento diskurz je patrný i v ekonomice, kde se populisté snaží prosadit určitý druh protekcionismu. Zatímco na západě Evropy tyto politické subjekty hledají rovnováhu mezi ochranou národního hospodářství a přístupem k zahraničním trhům, v zemích střední a východní Evropy je zdůrazňován nacionálně kapitalistický systém, tedy snaha udržet významné podniky ve státním vlastnictví²⁰. Silná role státu a jednotný, do jisté míry homogenní národ, jsou klíčovými požadavky populistických politiků.

Podle Canovanové je možné populismus definovat v určitém slova smyslu jako krajně pravicový extremismus²¹. Jaké jsou tedy hranice mezi populismem a krajní pravíci? Jde o dva koexistující tvary, tak jak naznačuje Canovanová, nebo jde o neslučitelné termíny? Stejně jako v případě pojmu „populismus“ i definice „krajní pravice“ je problematičtější a nejednoznačtější. Jednou z největších překážek v nalezení všeobecně akceptovatelné definice je možné spatřovat v komplexnosti a různorodosti tohoto termínu²². Podle Case Muddeho tvoří společný ideologický základ krajní pravice „nacionalismus, xenofobie, víra v zákon a pořádek, což musí zaručovat stát, který má v tomto ohledu být aktivní a tvrdý²³. Stát by měl v tomto ohledu také zaručit, že sociální politika bude fungovat především pro občany daného státu. Právě toto dichotomické dělení v rámci jednoho státu na „vlastní lidi“ a „cizince“ stejně jako vymezování „vlastního národa“ proti ostatním sociálním a etnickým skupinám je jedním z charakteristických rysů populistických krajně pravicových stran.

Vzestup těchto politických subjektů lze častěji pozorovat v 80. letech 20. století jako reakci na migraci, krizi sociálního státu a proměnu společnosti²⁴. Ve východní Evropě absenci migrantů suplovaly jiné nacionální resentimenty „a to jak ve vztahu k sousedům (hlavně balkánské země), tak k nejrůznějším menšinám²⁵“. Podle Mareše jsou ve střední Evropě

¹⁹ ABTS, Koen a Stefan RUMMENS. *Populism versus Democracy*. Political Studies. 2016. s. 408.

²⁰ KUPKA, Petr, Martin LARYŠ a Josef SMOLÍK. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. s. 22.

²¹ CANOVAN, Margaret. *The People*. s. 75. „Populism in the pejorative sense is therefore taken to mean right wing extremism.“

²² KUPKA, Petr, Martin LARYŠ a Josef SMOLÍK. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. s. 25 „[...] zahrnuje jak radikálně pravicové strany účastníci se vlády, tak i extremistické organizace, z nichž některé násilně – často i teroristickými činy či strategií „ovládnutí ulic“ – bojují proti etablovanému pořádku.“

²³ *Ibid*

²⁴ *Ibid* s. 24.

²⁵ *Ibid*

krajně pravicové ty formace, „které kladou zvýšený důraz na „národní zájmy“ ; ochranu „původního obyvatelstva před negativním dopadem imigrace (kriminalita, terorismus, kulturní dezintegrace) z jiných kulturních prostorů ; nesouhlas se zneužíváním výhod, jež poskytuje jejich „vlastní sociální stát ; striktní kriminální politika ; nesouhlas se současnou supraregionální integrací, kterou krajní pravice považuje za „levičáky“ nebo „pseudohumanistický“ projekt²⁶“.

1.3. Předpoklady vzniku současného populismu

Obecně lze rozdělit podmínky pro vznik populistických stran do několika kategorií. Jednou z nich jsou takzvané politické předpoklady, tedy již zmíněná nedůvěra v tradiční politiku, politické strany a jejich dělení na pravici a levice. Albertazzi a McDonnell vidí úspěch populismu „jako reakci na selhání tradičních politických stran, které v očích voličů nedokázaly poskytnout adekvátní řešení a odpovědi na otázky jako jsou ekonomická a kulturní globalizace, evropská integrace, imigrace, úpadek jednotlivých ideologií a korupce elit²⁷“. Tomuto úpadku přispívá vznik tzv. anti-politické reality, tedy prostředí, ve kterém se politika lidem vzdaluje, a ve kterém přibývá jedinců, kteří přiznávají, že se o politiku nezajímají. Vzestupu populistických subjektů nahrává i již zmíněná jednoduchá rétorika populistických lídrů, prostřednictvím které nabízejí přímočará a zdánlivě jednoduchá řešení.

Gianfranco Pasquino v této souvislosti mluví o ideologických předpokladech vzniku populismu a zastává názor, že bychom k popisu populismu měli používat tzv. mentality²⁸. Podle Pasquina je součástí každé populistické mentality přesvědčení, že lid je vždy lepší než ti, kteří ho ovládají. Tento postoj založený na antagonistickém dělení společnosti (elity vs obyčejní lidé) jednoznačným způsobem vymezuje nepřátele lidu, mezi které patří finanční magnáti, intelektuálové i novináři. Právě ti se totiž podílejí na utváření převládajících společenských hodnot a jsou jasným způsobem oddělení od „obyčejného lidu.“ Na druhou stranu, populističtí lídři se hájí tím, že jsou nedílnou součástí lidu a slibují, že se vypořádají s tradiční politikou v momentě, kdy se dostanou k moci. Nicméně, jak poukazuje Pasquino, už blíže nespecifikují, jak má „nová“ politika vypadat, pokud tedy odhlédneme od jejich tvrzení,

²⁶ KUPKA, Petr, Martin LARYŠ a Josef SMOLÍK. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. s. 25

²⁷ ALBERTAZZI, Daniele a Duncan MCDONNELL. *Twenty-first century populism: the spectre of western European democracy*. New York: Palgrave Macmillan, 2008. s. 1.

²⁸ *Ibid* s.20.

že bude víc propojená s lidem. Pasquino také zdůrazňuje, že populisté nejsou pouze proti politice v tradičním slova smyslu ale i proti jakémukoliv typu zastupitelské politiky. Jinak řečeno, jsou proti veškerým úřadům, asociacím i procesům, které komplikují přístup k politickému vedení. Nicméně, jak upozorňuje Pasquino, pokud je cílem co možná nejpřímější komunikace politického vedení a lídra, hrozí samozřejmě i zrušení toho, co politiku utváří, a sice střetů, debat a spolupráce. Hrozí tak, že si užší vedení nebo konkrétní lídr ponechá veškerou pomoc a rozhodovací pravomoci ve svých rukou.

Třetím předpokladem pro rozšíření populismu jsou sociální podmínky, které je podle Pasquina možné hledat na dvou úrovních, a sice na úrovni jedinců a na úrovni společnosti jako celku²⁹. Podle Pasquina jednotlivci, kteří jsou nejvíce přitahováni populistickým vůdcem, sdílejí několik společných rysů. Jsou to obvykle lidé, kteří jsou jak v politické tak i společenské izolaci. Nejsou členy žádné organizace, spolku, profesního sdružení nebo církve a nemají skoro žádné společenské vazby. Pasquino udává příklad nezaměstnaných německých dělníků, kteří podlehlí nacistické propagandě³⁰. Společnost, která je náchylnější pro výskyt populismu, obvykle bojuje s všeobecným pocitem úzkosti a zneklidnění, který je v odborné literatuře známý pod termínem *collective malaise*³¹. Tento pocit se podle Pasquina objevuje především v nestabilních společnostech nebo společnostech, které jsou v přechodu. Pasquino dává příklad argentinského Peronismu, při kterém se zmobilizovaly davy lidí, které pak mohly tvořit základní stavební kamenem populistických hnutí.

1.4. Populismus a imigrace

V předchozích kapitolách jsme poukazovali na spojení krajně pravicových stran s protiimigrační politikou, která tvoří jádro jejich politického programu. V této kapitole se tento aspekt pokusíme rozvést a upozornit na konkrétní přístupy vybraných politických stran.

Rydgren³² ve své studii uvádí, že evropské krajně pravicové strany jako jsou francouzská Národní fronta (FN), rakouská strana Svobodných (FPÖ) nebo Dánská lidová strana (DF) spojuje takzvaný etnický nacionalismus. Primárním cílem těchto politických subjektů je udržet etnickou homogenitu národa, která s sebou nese odmítavé postoje vůči imigrantům stejně tak jako vůči dalším národnostním a etnickým menšinám. Tyto postoje

²⁹ *Ibid* s. 23

³⁰ *Ibid* s. 24

³¹ *Ibid*

³² RYDGRÉN, Jens. Radical right-wing parties in Europe. *Journal of Language and Politics*. 2017. s. 486.

implikují různou míru xenofobních a rasistických názorů. Radikální krajně pravicové strany považují za nejproblematictější uprchlíky z muslimských zemí Blízkého východu a z Afriky³³. Vnímají je jako ohrožení národní suverenity, identity a kultury ale také jako ekonomické a především bezpečnostní riziko. Zprávy, které přitahují voliče k těmto politickým subjektům, zvýrazňují především spojení mezi imigrací a kriminální činností nebo dalšími sociálně negativními jevy³⁴.

Podle Guibernauové existuje spojitost mezi globalizací, imigrací a růstem krajně pravicových populistických stran³⁵. Ve své analýze poukazuje na konkrétní postoje těchto politických subjektů vůči islámu. Guibernauová připomíná například stanovisko dlouholetého předsedy rakouské strany Svobodných (FPÖ) Jörga Haidera, který zdůrazňoval neslučitelnost islámu se západními hodnotami a s křesťanskou tradicí Evropy³⁶. Podobné názory má podle Guibernauové italská Liga severu (později Liga³⁷), která kritizuje základní rysy islámu jako spojování veřejného a soukromého života nebo propojení politiky a náboženství. Řada voličů podle Guibernauové podporuje krajně pravicové strany z obavy, že tradiční politické subjekty nedokáží imigraci řešit dostatečně „férovým“, „správným“ a „vlasteneckým“ způsobem³⁸. Ze stejného důvodu jsou podle této studie voliči krajně pravicových stran skeptičtí k Evropské unii a k jejím řešením migrace.

Jedním z dalších rysů krajně pravicových stran v přístupu k migrantům nebo obecně k cizincům je podle Guibernauové upřednostňování „vlastních obyvatel“. Jinak řečeno, občané daného státu by podle těchto politických subjektů měli mít přednostní přístup k sociálnímu systému a právo bránit svou kulturu a jazyk. Krajně pravicové strany se pak stylizují do role ochránců těch obyvatel, kteří jsou podle nich zranitelní a přehlíženi ve své vlastní společnosti³⁹. Tyto strany proto prosazují zásadní omezení migrace a staví se proti multikulturním společnostem.

³³ *Ibid* s. 486

³⁴ *Ibid*

³⁵ GUIBERNAU, Montserrat: *Migration and the rise of radical right. Social malaise and the failure of mainstream politics*. The research programme “managing migration in times of economic turbulence” is kindly supported by the Barrow Cadbury Trust, 2010.

³⁶ *Ibid* s. 11.

³⁷ Liga Severu před parlamentními volbami v březnu roku 2018 zkrátila svůj název na „Liga“.

³⁸ GUIBERNAU, Montserrat: *Migration and the rise of radical right. Social malaise and the failure of mainstream politics*. 2010. s. 11.

³⁹ *Ibid* s. 12

Součástí jejich postoje je zároveň dichotomické dělení společnosti na „my“ (západ, „Skutečná Evropa) a „oni“ (východ, migranti), na které poukazují Wodaková a Boukalaová⁴⁰. Ve své analýze se zaměřují na projevy evropských státníků (Geert Wilders a David Cameron), ve kterých se takové členění objevuje.

Jak už bylo dříve řečeno, při pokusu definovat populistické či krajně pravicové subjekty se objevují a opakují různé charakteristické znaky. Vzhledem k jejich velkému počtu, k jejich obecnosti či naopak přílišné geografické a historické návaznosti, je nemožné tyto znaky využít k vytvoření obecně akceptovatelné definice. Právě kvůli absenci širšího konsensu a počtu definičních kritérií, které by politická strana, hnutí či jednotlivec měly splňovat, aby mohly být nazývané populistickými, hrozí nepřesné a nesprávné přiřazování této charakteristiky každému subjektu, který splňuje alespoň jeden z výše popsanych znaků.

1.5. Populismus a média

Vznik, existence a fungování populistických hnutí je úzce spjaté s masmédií. Mazzoleni, Stewart a Horsfield dokonce tvrdí, že bez vzhledu do této interakce není možné populistická uskupení plně pochopit⁴¹.

Média k populistickým stranám uplatňují specifický způsob komunikace, který je do jisté míry vysvětlitelný srze základní zpravodajské hodnoty, jako jsou novost, překvapení, konflikt, kontroverze a negativita. Jinak řečeno, média mají zájem o atraktivní obsahy, jejichž nositeli bývají právě charismatičtí lídři s nekorektními postupy, drsným jazykem a schopností oslovit podstatnou část veřejnosti⁴². Navíc, tak jak média mají tendenci se stavět do role obhájce lidu a obhajovat jeho pozice a zájmy, tak i populistická uskupení vedou boj proti zkorumpované politické moci. Pokud se zaměříme na perspektivu samotných populistických stran, spolupráce s médii je pro ně naprosto klíčová. Představují pro ně výsadní platformu, kde můžou šířit svou politiku. „Populistické strany jsou takto médii vystřelovány (*cannon-balled*) přímo do centra politického jeviště, legitimizovány a nabízeny jako alternativa“⁴³. Zviditelnění přitom tyto strany mohou dosáhnout v případě, že se o nich v médiích mluví jak

⁴⁰ WODAK, Ruth, BOUKALA, Salomi. European identities and the revival of nationalism in the European Union: A discourse historical approach. *Journal of Language and Politics*. 2015.

⁴¹ MAZZOLENI, Gianpietro., Julianne. STEWART a Bruce. HORSFIELD. *The media and neo-populism: a contemporary comparative analysis*. Westport, Conn.: Praeger, 2003. s. 2.

⁴² KŘEČEK, Jan. *Politická komunikace: od res publica po public relations*. Praha: Grada, 2013. s. 123.

⁴³ *Ibid* s. 123

v pozitivních tak ale i negativních souvislostech. Lze tedy konstatovat, že mezi médii a populistickými stranami existuje do jisté míry symbiotické pouto, které Ellinas⁴⁴ vysvětluje třemi důvody.

Jedním z nich jsou ekonomické tlaky. Jak již bylo řečeno, média se zaměřují a aktivně vyhledávají takové politiky a vůdčí osobnosti, kteří dokáží upoutat pozornost. Ellinas v této souvislosti zmiňuje Jörga Haidera, někdejšího předsedu rakouské strany Svobodných, a Jean-Marie Le Pena, bývalého lídra francouzské Národní fronty (viz kapitola 1.6.). Oba vystupovali proti dominantnímu politickému establishmentu, měli neobvyklý styl vystupování, bourali dosavadní předsudky a dokázali zaujmout veřejnost. Navíc nastolovali témata (migrace, sociální zabezpečení, atd.), kterými vzbuzovali strach a emoce.

Jak ale připomíná Ellinas, snaha navýšit zisk nemusí být jediným důvodem proč, média dávají prostor populistickým uskupením. Ekonomické tlaky nemusí být pro všechna média určujícím faktorem (viz média veřejné služby). Jedním z dalších důvodů, proč populisté dostávají prostor, je snaha různých politických i mediálních aktérů ovlivňovat politiku. Ellinas uvádí příklad vlivného rakouského deníku Neue Kronen Zeitung (NKZ), který kdysi podporoval již zmiňovaného lídra Svobodných Jörga Haidera. Jednak s ním podle Ellinase sdílel názory na Evropskou unii a na imigraci, ale zároveň chtěl prosazovat vlastní politickou agendu. Tím, že média dají prostor populistickým uskupením, zároveň ovlivňují další politickou konfrontaci. Ellinas poukazuje na příklad z Francie z 80. let. Tehdejší francouzský prezident Francois Mitterand a socialistická vláda požádali tři veřejnoprávní vysílatele, aby ve svých pořadech věnovali větší prostor tehdejšímu předsedovi Národní Fronty Jean-Marie Le Penovi. Mitterand to tehdy obhajoval jako snahu o větší pluralitu ve vysílání. Jak ale upozorňuje Ellinas, někteří jeho krok chápali jako snahu rozdrobit voličskou základnu ve prospěch socialistické vlády.

Prostor, který populistické strany ve vysílání dostanou, podle Ellinase ovlivňují i zaběhlé žurnalistické postupy. Takové normy jsou charakteristické pro média, která jsou méně závislá na ekonomických a politických tlacích. Ellinas zmiňuje příklad britské BBC, která podle něj usiluje o prezentaci názorů napříč politickým spektrem. Jiný přístup k populistickým stranám mají podle Ellinase němečtí novináři, kteří záměrně radikální pravici neposkytují prostor k šíření politických postojů. Podle Ellinase to ale není tím, že by se chtěli

⁴⁴ ELLINAS, Antonis A. *The media and the far right in western Europe: playing the nationalist card*. New York: Cambridge University Press, 2010. s. 211.

vyhnout negativnímu rámcování některých témat nebo skupin (např. cizinci). Podle Ellinase někteří němečtí novináři považují umlčování („silencing“) krajní pravice za občanskou povinnost⁴⁵. Podobný přístup ale podle Ellinase není v Evropě ojedinělý, srovnatelný postoj vůči krajní pravici zastávají i média a novináři v Belgii a Nizozemsku.

Jednou z úloh médií (především veřejné služby) v demokratických systémech je zprostředkování plurality názorů. Je tedy otázkou proč populistickým stranám vědomě neposkytují takový prostor jako tradičním politickým subjektům. Jedním z možných vysvětlení je, že tato uskupení mají příliš radikální postoje, které média nechtějí šířit. Dalším důvodem může být minoritní zastoupení krajně pravicových či populistických subjektů v politickém spektru. Tradiční politické subjekty disponují přeci jen větší přístupovou mocí⁴⁶. Mimo to média mají tendenci podporovat současné elity a dosavadní status quo. V momentě, kdy „nová politická hnutí, která média dříve legitimizovala, získají dostatek možností ohrožit systém vážně, média zapojí svůj mocenský arzenál diskurzivních prostředků k neutralizaci domnělé hrozby“⁴⁷.

Všechny tři z výše popsaných faktorů (ekonomické/komerční, politické a normativní) ovlivňují politickou komunikaci. Jak ale popisuje Ellinas, je možné, že technologie (především internet a sociální sítě) výraznou měrou ovlivní způsob komunikování. Tyto nové komunikační kanály by krajně pravicové či populistické subjekty mohly snadněji zviditelnit a umožnit jim tak oslovit stejně početné publikum jako s pomocí tradičních médií. Ostatně, obě z analyzovaných stran (SPD i Národní fronta) mají své webové stránky stejně tak jako profily na sociálních sítích.

V následující části práce se pokusíme výše vyvozené charakteristické rysy uplatnit v analýze konkrétních politických stran: francouzské Národní Fronty a české Svobody a přímé demokracie. Cílem této pasáže bude především popsat ty části programu, které jsou odborníky a francouzskými médii popisovány a definovány jako krajně pravicové a populistické. Vznikem a postupným vývojem těchto stran se proto budeme zabývat jen okrajově. Omezíme se na stručnou charakteristiku a zaměříme se především na konkrétní body v jejich programu a diskurzu s důrazem na imigrační politiku.

⁴⁵ *Ibid* s. 215 „German journalists differ in that they largely consider the silencing of the Far Right to be some sort of a civic duty.“

⁴⁶ KŘEČEK, Jan. *Politická komunikace: od res publica po public relations*. Praha: Grada, 2013. s. 123.

⁴⁷ *Ibid*

1.6. Národní Fronta

Národní Fronta (FN) vznikla v roce 1972. Strana byla ve svých začátcích kontrolovaná hnutím Nový řád (*Ordre Nouveau*). Po jeho rozpadu se ale do čela velmi rychle dostává Jean-Marie Le Pen, který se stává prvním předsedou strany. V druhé polovině 70. let strana zažívá významný vzestup. I přes to, že Jean-Marie Le Pen ztroskotá v prezidentských volbách v roce 1981, následující roky jsou pro stranu úspěšné. A to hlavně rok 1984, kdy Národní fronta získala první mandáty do Evropského parlamentu. Během 90. let pak strana upevňuje svůj vliv na francouzské politické scéně. Dalším důležitým mezníkem je rok 2002, kdy současný předseda strany Jean-Marie Le Pen v prvním kole prezidentských voleb poráží levicového kandidáta Lionela Jospina. Je to vůbec poprvé, co se kandidát krajní pravice dostal až do druhého kola prezidentských voleb⁴⁸. Tam ale narazil na reprezentanta tradiční pravice Jacquese Chiraca, který ho porazil ziskem nejvyššího počtu hlasů od zavedení přímé volby prezidenta. Národní fronta posléze na několik let upadá. V následujících prezidentských volbách se Jean-Marie Le Pen umístí až na čtvrtém místě za Nicolasem Sarkozym, Ségolène Royalovou et Françoisem Bayrouem.

Za následující mezník lze pokládat sjezd Národní Fronty v Tours v lednu v roce 2011, kde si strana volí nového předsedu. S podporou svého otce vítězí Marine Le Penová, která poráží svého největšího rivala Bruno Gollnische⁴⁹. Nová předsedkyně pokračuje ve vedení strany v tzv. procesu *dédiabolisation*⁵⁰ (dediabolizace), který započala už koncem 90. let. Snaží se pro stranu získat větší volební základnu, proto ale musí upustit od některých radikálních názorů a obrousit hrany straně, která má v určitých společenských kruzích nechvalně známou reputaci. Jinak řečeno, jde o to z Národní fronty udělat politickou stranu podobnou těm ostatním. I proto se strana postupně zbavuje radikálnějšího křídla⁵¹ a buduje či prohlubuje program založený nejen na kritice opozice a přistěhovalství.

Po dvou měsících od sjezdu strany v Tours předvolební průzkumy potvrzovaly, že se výměna na postu předsedy zdařila. Marine Le Penová se totiž velmi rychle dostala na první

⁴⁸ VERNHES, Clarisse. *Le Pen au second tour: à qui la faute?* [online]. 22.4.2002 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: http://www1.rfi.fr/actu/fr/articles/028/article_14233.asp.

⁴⁹ PEROTTINO, Michel. *Několik poznámek k výměně lídra národní Fronty ve Francii*. Acta Politologica. 2011. s. 88 „Oproti šedesátiletému Gollnischovi měla Marine ve svých rukou jednoznačné trumpfy: podporovala ji většina stranického aparátu, měla podporu svého otce a zároveň byla i více medializovaná než její oponent“.

⁵⁰ *Ibid* s. 89.

⁵¹ NASCIMBENI, François. *Dérapages racistes: le FN exclut trois candidats*. [online]. 3.12.2013 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <http://www.leparisien.fr/municipales-2014/enjeux/le-fn-exclut-la-candidate-qui-avait-compare-taubira-a-un-singe-03-12-2013-3373471.php>.

pozici potenciálních prezidentských kandidátů⁵². O rok později se zdánlivý politický nováček dokázal umístit na třetím místě v prezidentských volbách⁵³. Průzkumy navíc rovněž ukázaly, že se straně vyplatila i již zmíněná taktika dediabolizace⁵⁴. Francouzi čím dál tím méně chápali program Národní Fronty jako radikální. Důkazem tohoto vnímání je historický úspěch strany v komunálních volbách v roce 2014. Navíc ve stejný rok, jen o měsíc později, Národní Fronta triumfuje ve volbách do Evropského parlamentu⁵⁵. Supervolební rok strana završí i úspěchem ve volbách do francouzského senátu, kde poprvé získává dvě křesla⁵⁶. V následujícím roce 2015 a v dalších volbách (tentokrát regionálních) strana ještě více upevňuje svou pozici na francouzské politické scéně. Důkazem její rostoucí síly byla ostatně i kandidatura Marine Le Penové v prezidentských volbách v roce 2017. Ve druhém kole nakonec zvítězil zakladatel hnutí La République en Marche (REM) a současný francouzský prezident Emmanuel Macron, který získal přibližně dvakrát víc hlasů než Marine Le Penová⁵⁷. Za jednoznačným Macronovým vítězstvím se ovšem skrývá i rekordní úspěch Národní Fronty, respektive její předsedkyně Marine Le Penové. Podařilo se jí zdvojnásobit úspěch jejího otce v prezidentských volbách v roce 2002. Tehdy Jean-Marine Le Pen v souboji proti Jacquesu Chiracovi obdržel zhruba pět a půl milionu hlasů⁵⁸.

Výsledky prezidentských voleb v roce 2017 jsou nicméně pro Národní frontu zklamáním, což ostatně potvrzuje i odchod klíčových politiků. Neteř Marine Le Penové a současně poslankyně za departement Vaucluse, Marion Maréchal Le Penová, oproti

⁵² PEROTTINO, Michel. *Několik poznámek k výměně lídra národní Fronty ve Francii*. Acta Politologica. 2011. s. 83.

⁵³ Ministère de l'Intérieur. *Résultats de l'élection présidentielle 2012*. [online]. [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: [http://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult_PR2012/\(path\)/PR2012/FE.html](http://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult_PR2012/(path)/PR2012/FE.html) Marine Le Penová se umístila hned po François Hollandovi a Nicolasovi Sarkozymu.

⁵⁴ MESTRE, Abel. Le FN de Marine Le Pen se banalise à droite. [online]. 6.2.2013 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/politique/article/2013/02/06/le-fn-se-banalise-aux-yeux-des-francais_1827548_823448.html.

⁵⁵ RIEGER, Lukáš. Volby do Evropského parlamentu 2014. In: Čtrnáctideník. [online]. 2014, č. 11/2014. [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/2014/14denik_11_2014.pdf. „Největší triumf zaznamenala Národní fronta ve Francii, která získala 25 % hlasů a případně jí 24 křesel v Evropském parlamentu.“

⁵⁶ Franceinfo. *DIRECT. Sénatoriales : la droite majoritaire avec au moins 185 sièges sur 348, le FN a 2 élus*. . [online]. 28.9.2014 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: http://www.francetvinfo.fr/elections/senatoriales/direct-suivez-les-resultats-des-elections-senatoriales_703873.html David Rachline se stává senátorem v departementu Var et Stéphane Ravier v departementu Bouches-du-Rhône.

⁵⁷ Gouverneent.fr. *Résultats définitifs du second tour de l'élection présidentielle 2017 établis par le Conseil constitutionnel* [online]. 5.5.2017 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <http://www.gouvernement.fr/resultats-definitifs-du-second-tour-de-l-election-presidentielle-2017-etablis-par-le-conseil> Z celkových výsledků, které na svých stránkách zveřejnila francouzská vláda, vyplývá, že Emmanuel Macron získal 20 743 128 hlasů. Marine Le Penovou jich obdržela 10 638 475.

⁵⁸ CARO, Ilan. Quatre chiffres qui montrent que l'élection d'Emmanuel Macron n'est pas si écrasante. [online]. 8.5.2017 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: http://www.francetvinfo.fr/elections/presidentielle/quatre-chiffres-qui-montrent-que-l-election-d-emmanuel-macron-n-est-pas-si-ecrasante_2180067.html.

očekávání odmítá kandidovat v parlamentních volbách⁵⁹. Velkým překvapením byl rovněž odchod místopředsedy a pravé ruky Marine Le Penové, Floriana Philippota⁶⁰. Jeho demise zároveň potvrdila hlubší roztržky ve straně.

1.6.1. Charakteristika strany

V této části naší práce se pokusíme specifikovat charakteristické rysy, které podle různých odborníků a francouzských médií definují Národní frontu (FN) jako krajně pravicovou stranu. Ačkoliv Marine Le Penová stejně jako čelní představitelé strany⁶¹ se proti tomuto označení trvale ohrazují, termín „krajní pravice“ se ve spojení s francouzskou Národní frontou nepřestává objevovat.

Národní fronta se vymezuje proti ostatním francouzským politickým stranám. Ve svém programu vystupuje kriticky jak proti levicovým tak i proti pravicovým a středovým subjektům. I přesto ale propojuje rysy z obou pólů politického spektra.

Národní fronta se definuje velmi abstraktně jako nacionalistická nebo patriotická strana, která obhajuje francouzská práva a hodnoty⁶². Při posledních prezidentských volbách v roce 2017 vyniklo hlavně odlišné názorové vyhranění Národní fronty, Republikánů (LR) a strany En Marche (respektive *République en Marche*).

Francouzské média a akademici obvykle řazení národní fronty mezi krajně pravicové strany zdůvodňují jak konkrétními programovými body, tak i historií strany a jejími osobnostmi. Jednotlivé argumenty se pokusíme představit v bodech. Největší zřetel přitom budeme brát na program Národní fronty v otázce přistěhovalectví a v boji proti multikulturalismu, protože jde o historicky nejsilnější programové body strany. Ostatně, jak už jsme ukázali, a jak potvrzuje rozsáhlá studie o západoevropských krajně pravicových

⁵⁹ GALIERO, Emmanuel. FN : Marion Maréchal-Le Pen se met en retrait de la vie politique. [online]. 9.5.2017 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <http://www.lefigaro.fr/elections/presidentielles/2017/05/09/35003-20170509ARTFIG00176-fn-marion-marechal-le-pen-envisage-de-renoncer-a-ses-mandats.php>.

⁶⁰ Le Monde.fr. Florian Philippot annonce qu'il quitte le Front national. [online]. 21.9.2017 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/politique/article/2017/09/21/florian-philippot-annonce-qu-il-quitte-le-front-national_5188871_823448.html Florian Philippot opouští Front National koncem září 2017.

⁶¹ LEBRETON, Gilles. Marine Le Pen est-elle d'extrême droite ? La réponse de Renaud Girard. [online]. 26.5.2016 [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <http://www.frontnational.com/2016/05/marine-le-pen-est-elle-dextreme-droite-la-reponse-de-renaud-girard/> Tisková zpráva europoslance FN Gillese Lebretona, ve které kritizuje média za označování Národní fronty jako extrémní pravice.

⁶² *Ibid* „[...] représentent une droite nationaliste, mais pas l'extrême droite.“ (Překlad Martin Balucha: „reprezentuje nacionalistickou pravici ale nikoliv krajní pravici“.)

stranách⁶³, společným jmenovatelem těchto subjektů je právě odmítání uprchlíků a xenofobie. Nicméně pokud mluvíme v této souvislosti o xenofobii, nemáme prvoplánově na mysli její spojení s různými formami rasismu. Jde nám o její primární význam, tedy strach a nedůvěru ke všemu cizímu.

Jak potvrzuje Mayerová, to, co obecně pojí voliče krajně pravicových stran, je na jedné straně kategorické odmítání odlišného a odlišných (imigrantů, cizinců, uprchlíků nebo obecně žadatelů o azyl) a na druhé straně upřednostňování obyvatel daného státu (v případě Národní fronty) nebo konkrétního etnika či části obyvatel (v případě strany *Vlaams Belang* VB– Vlámský zájem v Belgii)⁶⁴.

V následující pasáži se pokusíme toto sepjetí popsat. Budeme přitom vycházet z programu Národní fronty a ze 144 závazků Marine Le Penové pro prezidentské volby na jaře roku 2017.

1.6.2. Na prvním místě Francouzi

Národní fronta ve svém programu v několika tématech upřednostňovala zájmy francouzských občanů před ostatními. Tzv. *priorité* nebo-li *préférence nationale* je zmiňovaná ve více oblastech.

1.6.2.1. Zaměstnanost

Národní fronta ve svém programu požadovala, aby firmy při zaměstnávání osob se stejnou kvalifikací dávaly vždy přednost francouzským občanům⁶⁵. Tuto praxi měl zajišťovat speciální zákon. Strana rovněž požadovala, aby některé pozice ve veřejných službách a státní

⁶³ KLANDERMANS, Bert, Annette LINDEN a Nonna MAYER. *Le monde des militants d'extrême droite en Belgique, en France, en Allemagne, en Italie et aux Pays-Bas*. Revue internationale de politique comparée. 2005.

⁶⁴ *Ibid* s. 473. „Ce qui attire avant tout leurs électeurs, ce qui les différencie des autres partis [...], est fondamentalement le rejet de tous les “autres”, immigrants, étrangers, réfugiés, demandeurs d’asile.“ (Překlad Martin Balucha: „To, co přitahuje všechny voliče a co je odlišuje od voličů ostatních politických stran, je především odmítání „odlišných“, imigrantů, cizinců, uprchlíků, žadatelů o azyl.“)

⁶⁵ Programme Front National. Kapitola: *Immigration*. Část: *Positions*. [online]. [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <https://www.frontnational.com/pdf/Programme> „Les entreprises se verront inciter à prioriser l’emploi, à compétences égales, des personnes ayant la nationalité française.“ (Překlad Martin Balucha: „Podniky budou nabádané k tomu, aby v případě stejné kvalifikace upřednostňovaly osoby s francouzským občanstvím.“)

správě mohli vykonávat pouze francouzští občané. Jde o tzv. *postes régaliens*, tedy profese například u policie, soudů, v armádě nebo v diplomacii.

1.6.2.2. Sociální bydlení a rodičovské příspěvky

Taktéž v případě sociálního bydlení a rodičovských příspěvků Národní fronta upřednostňovala zájmy francouzských občanů⁶⁶. Podle francouzského odborníka na radikalismus v Evropě Nicolase Lebourga je „tento způsob vymezování práv na základě původu typickým znakem extrémní pravice⁶⁷“. Navíc je v rozporu s francouzskou ústavou, která prosazuje rovnost občanů před zákonem bez rozdílu původu, rasy a náboženství.

1.6.3. Proti multikulturalismu a Evropské unii

Národní fronta se dlouhodobě staví proti multikulturalismu, který považuje za převrácenou formu rasismu a vystupuje proti členství Francie v řadě mezinárodních institucí a seskupení⁶⁸. Podobně jako ve Velké Británii, strana chtěla ve Francii uspořádat referendum o vystoupení z Evropské unie. Marine Le Penová navíc požadovala obnovení pohraničních kontrol a zrušení členství v Schengenském prostoru⁶⁹. Evropskou unií strana chápe jako přebujelý administrativní aparát vytvořený pro účely politických a ekonomických elit. Podle Národní fronty Francie členstvím v Evropské unii strádá. Ve svém programu strana zdůrazňovala hlavně vysoké výdaje do unijního rozpočtu a nerovné postavení zemí v rámci členských států EU⁷⁰. Národní fronta se také dlouhodobě staví proti společné unijní měně.

⁶⁶ *Ibid.* „Le principe de priorité nationale doit être posé concernant l'accès au logement social. Nos compatriotes doivent être les premiers à profiter de la solidarité nationale.“ (Překlad Martin Balucha: „Princip národní priority by měl být aplikovaný i v otázce sociálního bydlení. Naši spoluobčané by měli být první, do bude moct užívat národní solidarity.“) et „Les allocations familiales seront réservées aux familles dont un parent au moins est français ou européen.“ (Překlad Martin Balucha: „Rodičovské příspěvky budou vyhrazeny rodinám, ve kterých je alespoň jeden z rodičů Francouz nebo Evropan.)

⁶⁷ RESCAN, Manon a Olivier FAYE. Pourquoi le FN reste résolument un parti d'extrême droite. [online]. 10.4.2015 [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2015/04/10/pourquoi-le-fn-reste-resolument-un-parti-d-extreme-droite_4613845_4355770.html#7mJS0ppbfl454jpl.99.

⁶⁸ Programme Front National. Kapitola: *Immigration*. Část: *Positions*. [online]. [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <https://www.frontnational.com/pdf/Programme> <https://www.frontnational.com/pdf/Programme.pdf> „[...] cette idéologie différentialiste et multiculturelle, qui n'est qu'une forme de racisme inversé.“ (Překlad Martin Balucha: „[...] tato odlišná a multikulturní ideologie je jen určitou formou obráceného rasismu)

⁶⁹ 144 engagements présidentielles. [online]. [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: www.frontnational.com/pdf/144-engagements.pdf.

⁷⁰ Programme Front National. Kapitola: *Immigration*. Část: *Positions*. [online]. [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <https://www.frontnational.com/pdf/Programme.pdf> „La France est le deuxième contributeur net au budget de

Strana požadovala zrušení eura a obnovení francouzského franku. Zpochybňuje také pozici Francie ve vrchním vedení NATO a prosazuje prohloubení strategické spolupráce s Ruskem⁷¹.

1.6.4. Protiuprchlické postoje

Jedním z hlavních programových bodů Národní fronty je protiuprchlický postoj. Strana se dlouhodobě staví jak proti ilegálnímu tak proti legálnímu přistěhovalectví. V první televizní debatě před prezidentskými volbami v roce 2017 Marine Le Penová tvrdila, že chce zastavit jak legální tak nelegální imigraci⁷². Hlavním důvodem jsou podle strany velké výdaje, kvůli kterým pak chybí prostředky k sociálnímu zajištění občanů Francie⁷³. Strana rovněž argumentuje tím, že kvůli velkému počtu uprchlíků už není možná jejich asimilace a ve společnosti proto vzniká napětí. Navíc se prý imigrace stala nástrojem velkých firem, které díky dostatku levné pracovní síly mohou snižovat platy. Národní fronta proto v programu požadovala omezení počtu uprchlíků na deset tisíc za rok, přičemž upřednostňovala ty migranty, kteří by mohli Francii určitým způsobem obohatit.

Dalším bodem programu je zrušení tzv. *droit du sol*, tedy praxe, kdy děti uprchlíků můžou získat francouzskou národnost tím, že se narodí ve Francii. Národní fronta požadovala, aby běženci mohli získat francouzské občanství pouze naturalizací nebo na základě příbuzenských pout. Navíc podmínky pro získávání občanství by se podle strany měly ještě zpřísnit⁷⁴. V programu FN rovněž figurovalo propojení přistěhovalectví a islamizace země⁷⁵.

l'Union européenne ,juste derrière l'Allemagne. Mais, contrairement à cette dernière, elle ne bénéficie pas du marché intérieur et de l'euro.“ (Překlad Martin Balucha: „Francie je druhým příspěvatelem do rozpočtu Evropské unie hned za Německem. Na rozdíl od něj ale netěží z vnitřního trhu ani z eura.“)

⁷¹ Programme Front National. Kapitola: *Immigration*. Část: *Positions*. [online]. [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <https://www.frontnational.com/pdf/Programme.pdf>

⁷² Le Figaro. *Le Pen: «Je veux arrêter l'immigration»*. [online]. 20.3.2017 [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2017/03/20/97001-20170320FILWWW00355-le-pen-je-veux-arreter-l-immigration.php>.

⁷³ Programme Front National. Kapitola: *Immigration*. Část: *Positions*. [online]. [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <https://www.frontnational.com/pdf/Programme>. “L’immigration représente un coût important pour la communauté nationale, évaluée à 70 milliards d’euros par an par le démographe et économiste Yves-Marie Laulan. (Překlad Martin Balucha: „ Imigrace představuje výraznou zátěž pro francouzskou společnost. Podle demografa a ekonoma Yves-Marie Laulana stojí až sedmdesát miliard eur za rok.)

⁷⁴ 144 engagements présidentielles. [online]. [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: www.frontnational.com/pdf/144-engagements.pdf.

⁷⁵ Programme Front National. Kapitola: *Immigration*. Část: *Positions*. [online]. [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <https://www.frontnational.com/pdf/Programme>. „[...] Une immigration massive qui met à mal notre identité nationale et amène avec elle une islamisation de plus en plus visible, avec son cortège de revendications.“ (Překlad Martin Balucha: „[...] Masivní imigrace ohrožuje naši národní identitu a přináší s sebou stále patrnější islamizaci s celou řadou nároků.“).

Imigrace je v této souvislosti chápána jako ohrožení identity země, protože vede ke štěpení společnosti, které Národní fronta označuje za „jed národní soudržnosti“⁷⁶. Nicméně ze studie zveřejněné v roce 2016 vyplývá, že počet muslimů je ve Francii trvale nadhodnocovaný. Většina dotázaných si myslela, že víc než třetina populace jsou muslimové. Těch je přitom necelých pět miliónů, tedy 7,5% francouzské populace⁷⁷.

Souhrnně lze říct, že Národní fronta přistěhovalectví chápe především jako břímě pro národní rozpočet, jako riziko pro národní identitu a zároveň jako viníka tenzí a nerovností ve společnosti.

1.7. Svoboda a přímá demokracie

Hnutí vzniká v květnu roku 2015. Předsedou se stává Tomio Okamura, místopředsedou je Radim Fiala. Oba politici odešli po vnitrostranické roztržce v roce 2015 z hnutí Úsvit přímé demokracie (dnes Úsvit Národní koalice, dále jen Úsvit). Tomio Okamura i Radim Fiala chtějí hned ze začátku zachovat základní pilíře Úsvitu a prosazovat přímou demokracii a národní zájmy⁷⁸. V polovině června 2015 hnutí dostalo registraci od Ministerstva vnitra a zahájila nábor členů.

Jedním z prvních důležitých mezníků Svobody a přímé demokracie (SPD) je první celostátní konference 12. prosince 2015, na které hnutí projednávalo hlavní programové priority. Delegáti řešili například pozici České republiky v Evropské unii, vymahatelnost práva nebo třeba vizi přímé demokracie. Hlavním bodem bylo především přijetí programového desatera, které předurčovalo směr hnutí na rok 2016. Už na tomto ustavujícím sněmu byli i zástupci francouzské Národní fronty a delegáti z Rumunska. Důkazem mezinárodní činnosti SPD je i její účast na konferenci europarlamentní frakce ENF (Evropa národů a svobody) v německém Koblenzi v lednu roku 2017⁷⁹. Hnutí SPD bylo jediným českým zástupcem na tomto sjezdu.

⁷⁶ *Ibid*

⁷⁷ JACOB, Etienne. *La population musulmane largement surestimée en France*. [online]. 14.12.2016 [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2016/12/14/01016-20161214ARTFIG00214-la-population-musulmane-largement-surestimee-en-france.php>.

⁷⁸ SPD. *Tomio Okamura založil nové hnutí Svoboda a přímá demokracie*. [online]. 5.5.2015 [cit. 2017-11-21]. Dostupné z <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-zalozil-nove-hnuti-svoboda-a-prima-demokracie>.

⁷⁹ ROZVORAL, Radek. *Mezinárodní konference ENF (Evropa národů a svobody) – „Svoboda pro Evropu“* [online]. 20.1.2017 [cit. 2017-11-21]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/radek-rozvor-al-mezinarodni->

Úspěchem byly pro SPD krajské volby v roce 2016, ve kterých hnutí vytvořilo koalici se Stranou práv občanů (SPO) a dostalo se do deseti krajských zastupitelstev. Tento výsledek byl nečekaný, protože podle předvolebních průzkumů se hnutí nemělo dostat přes dvě procenta⁸⁰. Předseda strany Tomio Okamura označil volby za úspěch. Politologové takový výsledek zdůvodňovali například lepší viditelností SPD proti jiným politickým subjektům, které mají v programu rovněž boj proti přistěhovalcům⁸¹. Dalším argumentem pak podle komentátorů byla osoba lídra Tomia Okamury a jeho finanční prostředky, které mohl do kampaně investovat.

Na celostátní konferenci 19. listopadu roku 2016 se SPD rozhodla, že do voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2017 půjde samostatně. Předseda hnutí Tomio Okamura tento krok zdůvodňoval jednak úspěchem v krajských volbách a pak také stabilní voličskou základnou napříč Českou republikou⁸². Ve volbách do Poslanecké sněmovny v listopadu 2017 se toto tvrzení potvrdilo. SPD se umístilo na čtvrtém místě a získalo 22 poslaneckých křesel. Podle politologa Josefa Mlejníka byl takový výsledek překvapivý⁸³. SPD podle Mlejníka těžilo jak z dobře viditelné kampaně, tak i z protiimigrační rétoriky, kritiky islámu a muslimských uprchlíků. Důležitým faktorem byl i neúspěch KSČM a dalších politicky blízkých subjektů jako například Řádu národa, Rozumných, SPO nebo Bloku proti islamizaci⁸⁴. Po volbách se předseda hnutí Tomio Okamura stává místopředsedou Poslanecké sněmovny. SPD zároveň získává vedoucí pozice ve dvou sněmovních výborech. Předsedou hospodářského výboru se stává místopředseda hnutí Radim Fiala a šéfem bezpečnostního výboru je Radek Koten⁸⁵.

[konference-enf-evropa-narodu-a-svobody-svoboda-pro-evropu](#) Konference se zúčastnili předsedové francouzské Národní fronty, Alternativy za Německo, nizozemské Strany pro svobodu a italské Ligy severu.

⁸⁰ KLANG, Mikuláš. *Rok Tomia Okamury: zabodoval v krajích a doufá, že se dostane i do sněmovny*. In: irozhlas.cz [online]. 22.12.2016 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/rok-tomia-okamury-zabodoval-v-krajich-a-doufa-ze-se-dostane-i-do-snemovny-201612220836_pjadrny.

⁸¹ Novinky. *Okamura ve volbách překvapil, jeho strana se dostane do deseti krajů*. In: novinky.cz [online]. 9.10.2016 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/416939-okamura-ve-volbach-prekvapil-jeho-strana-se-dostane-do-deseti-kraju.html>.

⁸² Události ČT. In: ceskatelevize.cz [online]. 19.11.2016 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/216411000101119/obsah/505378-hnuti-spd-pujde-do-snemovnich-voleb-samostatne>.

⁸³ FEREBAUER, Václav. *Hrozí předčasné volby? Strany nemají na volební cirkus, říká politolog*. In: idnes.cz [online]. 23.10.2017 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/volby-do-poslanecke-snemovny-politolog-josef-mlejnek-strany-koalice-predcasne-volby-gay-domaci.aspx?c=A171022_133207_domaci_fer.

⁸⁴ NOVOTNÁ, Kristýna. *Vítězové a poražení: hnutí ANO ovládlo všechny kraje, debakl utrpěla ČSSD a KSČM*. In: irozhlas.cz [online]. [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/volby/vitezove-a-porazeni-hnuti-ano-ovladlo-vsechny-kraje-debakl-utrpela-cssd-a-kscm-1710221313_kno

⁸⁵ KOPECKÝ, Josef. *Strany si rozdělily výbory. Po dvou povedou Piráti, SPD i komunisté*. In: idnes.cz [online]. 23.11.2017 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/jednani-stran-o-funkcich-ve-snemovne-d79-domaci.aspx?c=A171123_141338_domaci_kop.

1.7.1. Charakteristika strany

Svoboda a přímá demokracie sebe samu hodnotí jako radikální hnutí, které chce prosazovat radikální politické cíle⁸⁶. Podobně jako v případě francouzské Národní Fronty je velmi obtížné popsat SPD na tradičním politickém spektru.

Ve svém programovém prohlášení se SPD charakterizuje jako „vlastenecké a demokratické hnutí, které povede nekompromisní politický zápas za nezávislost a suverenitu státu⁸⁷“. SPD kritizuje tradiční levicové i pravicové strany za nehospodárné a netransparentní vedení i politické pletichaření⁸⁸. Profiluje se nacionalisticky, euroskepticky a zastává silnou protiimigrační rétoriku. Jedním z hlavních programových bodů je „zavedení přímé demokracie“ a širší participace obyvatel v politice prostřednictvím referend.

Nicméně v médiích ani mezi odborníky nepanuje jednoznačný konsensus pro popis SPD. Objevují se tak různá označení jako například extremistická strana⁸⁹, xenofobně populistická nebo antiislamistická strana⁹⁰. Podle politologa a odborníka na radikalismus Jana Charváta je nejvýstižnějším termínem populistická strana. Protiimigrační rétorika se podle Charváta u Tomia Okamury začala formovat až později⁹¹.

Někteří politologové se shodují na tom, že pro řadu lidí je volba SPD protestním hlasem, kterým dávají najevo svůj nesouhlas se společenskou situací a s danou vládou⁹². I z tohoto důvodu hnutí volí radikálnější voliči s vyhraněnějšími a radikálnějšími názory⁹³.

⁸⁶ ČT24. „*Jsmo radikální hnutí.*“ *Okamura má novou stranu – SPD.* In: ceskatelevize.cz [online]. 16.6.2015 [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1537546-jsme-radikalni-hnuti-okamura-ma-novou-stranu-spd>.

⁸⁷ SPD. *Politický program SPD.* [online]. [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/program>

⁸⁸ *Ibid*

⁸⁹ ČT24. *Hamáček prvním místopředsedou sněmovny. Má zkušenosti a zaručí kontinuitu, vysvětlil Vondráček.* In: ceskatelevize.cz [online]. 26.11.2017 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2315281-hamacek-prvnim-mistopredsedou-snemovny-ma-zkusenosti-a-zaruci-kontinuitu-vysvetlil> „Politolog Tomáš Lebeda z Univerzity Palackého v Olomouci upozornil, že namísto podpory pro Fialu poslanci bez problémů schválili dva místopředsedy z *extremistických stran*, a to Tomia Okamuru (SPD) a Vojtěcha Filipa (KSČM).“

⁹⁰ PERGLER, Tomáš. *Smí se říkat věci, které dřív byly tabu. Okamura našel díru na trhu, říká odborník na extremismus.* In: zpravy.aktualne.cz [online]. 21.11.2017 [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/smi-se-rikat-veci-ktere-driv-byly-tabu-okamura-nasel-diru-na/r~44489202cdf11e7a4500cc47ab5f122/?redirected=1511788678>.

⁹¹ *Ibid*

⁹² NETRVALOVÁ, Sabina. *Okamurova SPD zaujme jen extrémně nespokojené voliče, shodují se experti.* In: idnes.cz [online]. 16.6.2015 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/okamura-pritahne-extremne-nespokojene-volice-shoduji-se-politologove-lme-/domaci.aspx?c=A150616_190158_domaci_san

V následující části naší práce se zaměříme na protiimigrační politiku hnutí, která představuje jeden z klíčových programových bodů Svobody a přímé demokracie. Pokusíme se ale rozebrat i další části programu jako například postoj hnutí k multikulturalismu, evropské integraci a členství v dalších mezinárodních uskupení. Budeme přitom vycházet především z programového prohlášení SPD ale také z novinových, rozhlasových a televizních článků, ve kterých postoje hnutí analyzují komentátoři a politologové.

1.7.2. Multikulturalismus a Evropská unie

Svoboda a přímá demokracie důrazně vystupuje proti „multikulturní ideologii, která je nástrojem islamizace⁹⁴“. Nesouhlasí se současnou podobou evropské integrace, protože podle hnutí ohrožuje svobodu a demokracii, vede k vytvoření evropského superstátu a k omezení suverenity členských zemí. SPD v této souvislosti mluví o tom, že se Česká republika stala „provincií EU⁹⁵“. Hnutí v první fázi prosazuje změnu podmínek členství v Evropské unii. Žádá například suverenitu v oblastech imigrace, daní, měny a vnitřní a vnější bezpečnosti. Pokud se požadované změny nepodaří dosáhnout, chce SPD vyhlásit referendum o vystoupení z Evropské unie. Ve svém programovém prohlášení hnutí označuje Evropskou unii za „novodobý protektorát⁹⁶“. Tuto rétoriku prosazují i nejvyšší představitelé hnutí. Například poslanec SPD Radek Rozvorál na stránkách hnutí EU přirovnává ke komunismu⁹⁷. Předseda Tomio Okamura zase Evropskou unii označuje za „totalitní říši“⁹⁸.

V případě, že by v referendu obyvatelé podpořili vystoupení z EU, hnutí navrhuje podobný postup jako v případě tzv. Brexitu, tedy aktivaci článku 50 Lisabonské smlouvy a postupný odchod z EU. Souběžně SPD navrhuje upravit vztahy se zeměmi, které nejsou členy unie jako například s Norskem nebo se Švýcarskem. Hnutí rovněž odmítá přijetí eura a má

⁹³ *Ibid*

⁹⁴ SPD. *Politický program SPD*. [online]. [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/program>.

⁹⁵ OKAMURA, Tomio. *Tomio Okamura: Skvělý rozhovor, který vyšel v Mf Dnes*. [online]. 27.9.2017 [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-skvely-rozhovor-ktery-vysel-v-mf-dnes>

⁹⁶ SPD. *Politický program SPD*. [online]. [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/program>.

⁹⁷ ROZVORAL, Radek. *Integrace Evropy v podání EU je stejně neuskutečnitelná idea jako komunismus!* [online]. 14.9.2017 [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/radek-rozvoral-integrace-evropy-v-podani-eu-je-stejne-neuskutecnitelna-idea-jako-komunismus>.

⁹⁸ OKAMURA, Tomio. *Evropská unie opět vyhrožuje*. [online]. 18.10.2016 [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-evropska-unie-opet-vyhrozuje>.

odmítavý postoj k NATO⁹⁹. SPD aktivně vystupuje proti Evropské unii především v souvislosti s imigrací a viní ji z řízené islamizace Evropy.

1.7.3. Protiuprchlické postoje

Svoboda a přímá demokracie zahájila radikální protiuprchlickou politiku nedlouho po svém vzniku v roce 2015 v období tzv. migrační krize. Na podzim roku 2015 chtěl předseda hnutí Tomio Okamura vyvolat hlasování o nedůvěře vládě kvůli tomu, že se prý podřídila Evropské unii a přijala uprchlíky¹⁰⁰. Tento pokus ale nebyl úspěšný, protože Okamura nakonec sehnal pouze tři podpisy. SPD bylo úspěšnější při pořádání protiimigračních a protiislámských demonstrací. Například v létě 2015 svolalo na Václavské náměstí protestní akci proti imigraci, kvótám a za vystoupení z Evropské unie. Zúčastnilo se jí zhruba 700 lidí¹⁰¹. Podobný protest s názvem „Za naši kulturu a bezpečnou zem“ hnutí zorganizovalo i na podzim roku 2015¹⁰². Na této demonstraci předseda hnutí Tomio Okamura kritizoval tehdejší vládu a předsedu Evropské komise Jeana-Clauda Junckera za to, že chtěl přerozdělovat uprchlíky do zemí Evropské unie¹⁰³. Hnutí pořádalo další protestní akce i v roce 2016. Například k 700. výročí narození Karla IV. na Václavské náměstí dorazily stovky lidí. I na této demonstraci účastníci vystupovali proti tehdejší vládě a především proti Evropské unii kvůli přijímání uprchlíků¹⁰⁴.

SPD uprchlíky chápe jako bezpečnostní riziko. Čelní představitelé hnutí vedou paralelu mezi imigrací a mezi teroristickými útoky. Připomínají přitom atentáty, které se

⁹⁹ KOPECKÝ, Josef. *Koten je proti NATO i EU, šíří konspirace. I tak povede bezpečnostní výbor*. In: idnes.cz [online]. 29.11.2017 [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/volba-predsedy-vybor-pro-bezpecnost-dv1-/domaci.aspx?c=A171129_164103_domaci_kop.

¹⁰⁰ KOPECKÝ, Josef. *Okamura se chystal povalit vládu. Sehnal pro to ale jen tři podpisy*. In: idnes.cz [online]. 6.10.2015 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/okamura-se-chystal-povalit-vladu-sehnal-pro-to-ale-jen-tri-podpisy-1cv-/domaci.aspx?c=A151006_122205_domaci_kop.

¹⁰¹ ČT24. *Protest proti imigraci a za vystoupení z EU přilákal stovky lidí*. In: ceskatelevize.cz [online]. 1.7.2015 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1562178-protest-proti-imigraci-a-za-vystoupeni-z-eu-prilakal-stovky-lidi>.

¹⁰² *Ibid*

¹⁰³ KUBIŠTOVÁ, Pavla. *Fašoun klima nezachrání, vzkázali odpůrcům uprchlíků demonstranti v Praze*. In: idnes.cz [online]. 12.9.2015 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/demonstrace-kvuli-uprchlikum-na-vaclavskem-namesti-fyi-/domaci.aspx?c=A150912_130744_domaci_pku.

¹⁰⁴ BENÍŠKOVÁ, Alena. *Karel IV. by Česko cizákům neprodal, hřímal Okamura. Tleskal i Brichta*. In: idnes.cz [online]. 14.5.2016 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/tomio-okamura-spd-demonstrace-vaclavak-d94-/domaci.aspx?c=A160514_153856_domaci_ale.

odehrály v převážně evropských zemích, jako například v Německu, ve Francii¹⁰⁵ nebo ve Velké Británii¹⁰⁶. Zatímco v některých případech SPD viní imigraci obecně, jindy jsou představitelé hnutí konkrétnější a zdůrazňují riziko „nelegální imigrace z islámských zemí“¹⁰⁷. SPD chápe imigraci rovněž jako bezprostřední hrozbu pro suverenitu a národní identitu. Největším rizikem jsou podle hnutí uprchlíci z muslimských zemí. Podle předsedy SPD Tomia Okamury je islám „ideologií teroru a nenávisti.“¹⁰⁸, která je neslučitelná s demokracií. Hnutí chce postavit tuto víru stejně tak jako její symboly a projevy (tj. hidžáb, burkini, mešity, modlitby) mimo zákon pod nepodmíněnými tresty.

Zdůvodňuje to mimo jiné tvrzením, že teroristické útoky jako například ten ve francouzském Nice „vedl takzvaně integrovaný muslim s francouzským občanstvím“¹⁰⁹.

SPD nicméně důrazně odmítá podporování rasové a kulturní nenávisti. Pokud vystupuje proti uprchlíkům, je to prý především z obavy o českou kulturu, bezpečnost a prosperitu. Imigrace podle čelních představitelů hnutí znamená rovněž příliv levné pracovní síly a pokles životní úrovně evropských obyvatel¹¹⁰. V řešení tzv. migrační krize SPD zastává stejné stanovisko jako Polsko nebo Maďarsko, které odmítají systém kvót na přerozdělování uprchlíků. Hnutí proto navrhuje nulovou toleranci k migraci a její řešení v zemích původu¹¹¹.

1.8. Stereotypizace, nálepkování, morální panika

V předchozích kapitolách jsme popsali, jakým způsobem Národní fronta a Svoboda přímé demokracie vnímají uprchlíky a obecně imigraci. Obě uskupení je popisují převážně skrze negativní rámce. Uprchlíci jsou vnímáni jako bezpečnostní riziko, jako hrozba pro

¹⁰⁵ FIALA, Radim. *Ve Francii se opět vraždí automobilem. Žádná brzdná dráha, tedy jasný úmysl najet do lidí.* [online]. 15.8.2017 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/radim-fiala-ve-francii-se-opet-vrazdi-automobilem-zadna-brzdna-draha-tedy-jasny-umysl-najet-do-lidi>.

¹⁰⁶ FIALA, Radim. *Vyjadřujeme hlubokou soustrast obětem útoků v Londýně.* [online]. 4.6.2017 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/radim-fiala-vyjadrujeme-hlubokou-soustrast-obetem-utoku-v-londyne>.

¹⁰⁷ FIALA, Radim. *Politická stanoviska SPD pro tento týden.* [online]. [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/politicka-stanoviska-spd-pro-tento-tyden-47>.

¹⁰⁸ OKAMURA, Tomio. *Islám je ideologie teroru a nenávisti.* [online]. 17.7.2016 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-islam-je-ideologie-teroru-a-nenavisti>.

¹⁰⁹ *Ibid*

¹¹⁰ OKAMURA, Tomio. *Zprávy SPD TV 17. vysílání.* [online]. 27.6.2017 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-zpravy-spd-tv-17-vysilani>.

¹¹¹ OKAMURA, Tomio. *Prosazujeme od počátku nulovou toleranci migrace v rámci stávající migrační vlny a zákaz propagace islámského práva šaría a džihádu na území naší republiky.* [online]. 18.4.2017 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-prosazujeme-od-pocatku-nulovou-toleranci-migrace-v-ramci-stavajici-migracni-vlny-a-zakaz-propagace-islamskeho-prava-saria-a-dzihadu-na-uzemi-nasi-republiky>.

identitu a suverenitu zemí. Vybrané strany rovněž zdůrazňují nadměrné výdaje na sociální zajištění těchto osob a varují obyvatele, že by jim uprchlíci mohli vzít zaměstnání.

Cílem naší práce je zjistit, jestli se tento diskurz, obhajovaný v programových prohlášeních vybraných stran, promítá i do médií. Abychom ale byli schopní určit, jak média reflektují diskurz těchto uskupení o migrantech, musíme nejprve popsat obecné mediální strategie, tendence a teorie využívané při popisu uprchlíků.

To, jak jsou migranti zobrazováni v médiích, výrazně ovlivňuje i způsob, jakým je pak vnímá široká veřejnost. Je přitom klíčové analyzovat nejen to, jak média tyto osoby zobrazují a jak je pojmenovávají, ale i to v jakém kontextu o nich mluví a co naopak nezmiňují. Všechny tyto otázky spoluvytvářejí sociální realitu, jejíž součástí jsou i uprchlíci. Způsob, jakým média popisují tyto skupiny, je o to zásadnější, že média mají možnosti uvedené obrazy mnohonásobně opakovat. Navíc mediální obsahy mají schopnost přetvářet události ze sociálního světa do zpráv, které musí splňovat mediální rutiny¹¹².

Součástí sdělení obsahující tzv. rutinizované postupy jsou například stereotypy. Jedním z prvních, kdo tento termín využil v kontextu sociálních věd, byl v roce 1922 Walter Lippman, který definoval pozitivní i negativní stránky stereotypů¹¹³. Podle něj interpretují realitu do snadno pochopitelných vzorců, díky kterým pak nahlížíme na společnost. Zároveň ale posilují dominantní mocenské vztahy ve společnosti.

Stereotypy se ve své knize zabýval i Stuart Hall¹¹⁴. Podle něj omezují náhled na osoby a redukuje je do jednoduchých, snadno pochopitelných a jasných charakteristik. Tyto úhly pohledu a charakteristické rysy jsou pak obvykle fixní a neměnné. Stejně tak jako Lippman i Hall poukazuje na to, že se stereotypy objevují v mocensky nerovném prostředí a jen velmi pomalu se mění. Navíc etnické menšiny a některé sociální skupiny se stávají předmětem stereotypizace častěji než jiné.

Na jednu stranu nám tedy stereotypy pomáhají se zorientovat a zjednodušují nám život tím, že svět interpretují v pochopitelných a rychle dostupných vzorcích, na druhou stranu mohou být nebezpečné, protože v sobě často zahrnují předsudky, ať už rodové, etnické,

¹¹² SEDLÁKOVÁ, Renáta, LAPČÍK, Marek, BUREŠOVÁ, Zdenka. Analýzy mediální reprezentace tématu emigrační vlny z islámských zemí do Evropy a reakcí české politiky a společnosti na tuto emigrační vlnu. 2015. s. 4.

¹¹³ LIPPMANN, Walter. *Veřejné mínění*. Praha: Portál, 2015.

¹¹⁴ HALL, Stuart, ed. *Representation: cultural representations and signifying practices*. London: SAGE Publications, Culture, media and identities. 1997. s. 257.

sexistické nebo rasové. Nemusí přitom být explicitně vyjádřené. Jak uvádí Theun van Dijk, tzv. nový rasismus lze odhalit v latentní rovině sdělení¹¹⁵. Rasistické výroky podle van Dijka nezmizely, ale skrývají se v symbolických praktikách, které nejsou sdělovány otevřeně. Formy tzv. nového rasismu se mohou skrývat v každodenní konverzaci, na zasedáních, při pohovorech ale i ve zpravodajství¹¹⁶.

Stereotypizace sdílí konkrétní rysy i s teorií etiketizace (nálepkování), kterou definoval například Becker¹¹⁷. Podle něj vybraná komunita rozhoduje o tom, které chování je deviantní. Jde obvykle o takové vystupování, které členové dané společnosti vnímají jako odlišné, nenormální a asociální. Jedince, kteří mají takové chování, společnost hodnotí a nálepkuje. Takové označení člověka stigmatizuje. Becker tento proces popisuje jako transakci, při které jedna sociální skupina hodnotí tu druhou jako „narušitelku řádu“¹¹⁸. Někteří jedinci byli ale podle této teorii označeni za deviantní, tj. vymykající se normálnímu chování i bez toho, aby porušili pravidla. Klíčové je, kdo vykonal konkrétní čin a koho jím poškodil. Jednoduše řečeno, podle Beckera existuje dvojitý metr, kterým měříme chování lidí. Konkrétní čin může být jednou hodnocený jako porušení pravidel, po druhé může být přijat bez výhrad. Podle Beckera zákon platí různě například pro bělochy a černochoy nebo pro příslušníky různých sociálních vrstev¹¹⁹. Klíčovou roli přitom hrají právě „nálepky“, jež tyto jedince stigmatizují. Lidé s nálepkou získávají i nový status, podle kterého je posuzuje společnost. Negativní a stereotypizované obrazy publikované v médiích navíc mohou změnit i způsob, jakým na sebe jednotlivci nahlíží a jak sebe sami vnímají.

V souvislosti s mediálním obrazem uprchlíků je důležité zmínit i tzv. teorii morální paniky, kterou ve své knize *Folk Devils and Moral Panics*, představil Stanley Cohen¹²⁰. Jeho cílem bylo definovat podíl médií na popisu deviantních typů jednání, a to prostřednictvím kriminalizace vybraných činů. Podle Cohena mají média tendenci jednotlivé jevy zveličovat a klasifikovat je jako problematické a krizové. Navíc, jak jsme uváděli už dříve, média mají možnost uvedené obrazy mnohonásobně opakovat a intenzifikovat tak daný problém. Tento

¹¹⁵ VAN DIJK, Teun. 'New(s) Racism: A Discourse Analytical Approach', in Simon Cottle (ed.) *Race, Racism and the Mass Media*. Milton Keynes: Open University Press.

¹¹⁶ *Ibid* s. 34.

¹¹⁷ HOWARD S. BECKER. *Outsiders: studies in the sociology of deviance*. [New ed.]. New York: Free Press, 1973.

¹¹⁸ *Ibid* s. 78. [...] transaction that takes places between some social group and one who is viewed by that group as a rule-breaker.

¹¹⁹ *Ibid* Becker uvádí příklad chlapců z dělnického prostředí a ze střední třídy. V případě porušení pravidel nebo přestupku je podle Beckera pravděpodobnější, že policie odvede na stanici chlapce z dělnické třídy.

¹²⁰ COHEN, Stanley. *Folk devils and moral panics: the creation of the Mods and Rockers*. New York: Routledge, 2011. Routledge classics.

způsob medializace může vést ke znepokojení, k pobouření a ke zhoršení nálady ve společnosti. Objekty, které se stávají zdrojem morální paniky, Cohen klasifikuje do sedmi skupin, mezi kterými se objevují právě i migranti a uprchlíci. Na tyto kategorie upozorňuje ve své teoretické části i analýza vysílání vybraných pořadů ČRo o migrační krizi v roce 2015¹²¹.

- dělnická mládež a mladí násilní muži;
- násilí ve školách, šikana a střelba;
- drogy: špatné návykové látky užívané špatnými lidmi na špatných místech;
- zneužívání dětí, satanistické rituály a pedofilové;
- obviňování médií ze zobrazování sexu a násilí;
- sociální podvody a svobodné matky samoživitelky;
- utečenci a žadatelé o azyl, přetížení sociálních služeb ekonomickými migranty

Klíčovou roli hraje i označení teorie jako „morální“ panika, jde tedy o spojení s platnými etickými hodnotami ve společnosti. Důležitý je přitom i proces. Média nejprve při referování o událostech vyberou pachatele, kterého označí za riziko ohrožující sociální hodnoty. Tomuto viníkovi pak přisoudí i stereotypizované znaky, které se stanou klíčovými symboly s vlastním explanačním potenciálem¹²². Přítomnost těchto znaků pak stačí k tomu, aby jedinci byli považováni za součást dané komunity, a to i přes to, že k ní nemusí patřit a ani o ní vědět. Cohen v tomto procesu viní média, která podle něj šíří spíše fámy než-li faktické zpravodajství. Kritizuje také zveličování, používání nepřesných údajů z neověřených zdrojů stejně tak jako využití nevhodného a emotivního žurnalistického jazyka.

Některé z těchto postupů se objevují i ve zpravodajství o migrační krizi z roku 2015, kterému se budeme věnovat v následující kapitole. Nabídneme jak perspektivu zahraničních médií a studií, tak i úhel pohledu českých analýz a výzkumů.

¹²¹ SEDLÁKOVÁ, Renáta, LAPČÍK, Marek, BUREŠOVÁ, Zdenka. Analýzy mediální reprezentace tématu emigrační vlny z islámských zemí do Evropy a reakcí české politiky a společnosti na tuto emigrační vlnu. 2015. s. 8.

¹²² *Ibid*

1.9. Migrační/uprchlická krize 2015

Evropa byla po staletí cílem migrantů a uprchlíků. Nicméně počet lidí, kteří zamířili do Evropy, podstatně vzrostl v roce 2015. V tomto období podle údajů Frontexu¹²³ do Evropy přišlo zhruba milion lidí, kteří utíkali před různými konflikty a utrpením. Velká část z nich se snažila uniknout před válkou v Sýrii.

V roce 2015 začala média psát o migrační nebo uprchlické krizi. Tyto termíny reflektovaly příchod stovek tisíc lidí do Evropy, kteří přechali před válkami a dalšími konflikty. V naší práci budeme kombinovat označení „migrační“ a „uprchlická“ krize, protože se tyto termíny v médiích objevují jako synonymní. Jsme si ale vědomí, že označení migrant, imigrant¹²⁴, běženec, utečenec a uprchlík¹²⁵, mají každý jiný význam a jejich zaměňování je chybné.

Média hrála klíčovou roli při popisování událostí spjatých s tzv. uprchlickou krizí. Informovala, popisovala a vysvětlovala příchod stovek tisíc lidí do Evropy. Významnou měrou se také podílela na pojmenování okolností a na označení jevů a událostí jako migrační nebo uprchlická krize. Média v informování o migrační krizi hrála klíčovou roli především ze dvou důvodů. Za prvé, vzhledem k rozsahu a rychlosti událostí, a to hlavně v druhé polovině roku 2015, evropská veřejnost potřebovala informace přímo z míst, kudy lidé do Evropy přicházeli. Za druhé, pro většinu společnosti média v této souvislosti představovala jediný zdroj informací, díky kterému si lidé mohli vytvořit vlastní názor na události.

Z těchto důvodů je proto klíčové analyzovat a pochopit, jakým způsobem média o migrační krizi referovala. Získáme tím vysvětlení na celou řadu otázek, jako například: jaký mediální obraz uprchlická krize dostala, jak se psalo a mluvilo o migrantech a uprchlících v různých částech Evropy, jaké rozdíly byly v přístupech v popisování migrační krize a jak tyto odchylky mohly ovlivnit zpravodajství a informování o událostech spjatých

¹²³ Georgiou, Myria, Zaborowski, Rafal. Council of Europe report: *Media coverage of the “refugee crisis”: A cross-European perspective*. Department of Media and Communications London School of Economics and Political Science. 2017. Dostupné on-line: <https://edoc.coe.int/en/refugees/7367-media-coverage-of-the-refugee-crisis-a-cross-european-perspective.html>. s. 4.

¹²⁴ Ministerstvo vnitra České republiky. *Slovníček pojmů*. [online]. [cit. 2018-3-16]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>. „Cizinec, přicházející do země za účelem pobytu dlouhodobějšího charakteru.“

¹²⁵ Ministerstvo vnitra České republiky. *Slovníček pojmů*. [online]. [cit. 2018-3-16]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>. „Osoba, která splňuje definiční znaky uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy. V ČR je osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, označována jako azylant.“

s migrační/uprchlickou krizí. Na některé z těchto otázek se pokoušela v roce 2015 odpovědět zpráva Rady Evropy o mediálním pokrytí „uprchlické krize“ z evropské perspektivy¹²⁶.

1.9.1. Zpráva Rady Evropy o pokrytí uprchlické krize v roce 2015

Studie je výsledkem ročního výzkumu na London School of Economics. Zpráva prostřednictvím obsahové analýzy zkoumá seriózní tisk v osmi zemích Evropy (Česká republika, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Irsko, Srbsko a Velká Británie) a dvoje významné noviny v arabštině (Al-Hayat and Al-Araby Al-Jadeed). Cílem analýzy je definovat narativní rámce, které převládají ve zpravodajství o uprchlické/migrační krizi. Ústřední hypotézou je tvrzení, že pokrytí událostí se bude pohybovat na ose se dvěma hlavními body. Na jedné straně jsou bezpečnostní opatření (kontrola hranic, zabezpečení Evropy a jednotlivých zemí), na druhé straně jsou humanitární závazky (soucit a starost o nově příchozí). Mezi těmito mezními body budou podle studie další události, které kombinují charakteristické prvky obou narativních rámců. Zpráva měla v úvodu čtyři hlavní výzkumné otázky:

- Jaké jsou hlavní narativní rámce ve zpravodajství o uprchlické/migrační krizi?
- Kdo mluví a jménem koho?
- Jaké jsou konkrétní rámce kladných a negativních událostí spjatých s řešením krize?
- Jak se výsledky liší v jednotlivých regionech Evropy a v průběhu třech časových úseků v roce 2015?

Celkem studie analyzovala 1200 článků v souvislosti s migrační krizí ve všech zkoumaných zemích. V České republice studie vycházela z článků v denících Právo a Lidové noviny¹²⁷. Výzkum se soustředil na tři základní časové úseky a události v roce 2015: Maďarsko začíná stavět zeď na hranicích se Srbskem (červenec), zveřejnění snímků Alana Kurdiho¹²⁸ (září),

¹²⁶ Georgiou, Myria, Zaborowski, Rafal. Council of Europe report: *Media coverage of the “refugee crisis”: A cross-European perspective*. Department of Media and Communications London School of Economics and Political Science. 2017. Dostupné on-line: <https://edoc.coe.int/en/refugees/7367-media-coverage-of-the-refugee-crisis-a-cross-european-perspective.html>.

¹²⁷ *Ibid.* s. 19

¹²⁸ BBC. *Drowned migrant boy Alan Kurdi is buried in Syria*. In: bbc.com [online]. 4.9.2015 [cit. 2018-3-16]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-34150364>. Alan Kurdi byl tříletý syrský chlapec kurdského původu, který utonul ve Středozemním moři a stal se tak jedním ze symbolů uprchlické/migrační krize.

teroristické útoky v Paříži (listopad). Tyto a další zásadní momenty do značné míry podle studie ovlivnily zpravodajství o uprchlické/migrační krizi.

Do prvního zkoumaného období spadá mimo výstavbu zdi na maďarsko-srbské hranici (13. červenec 2015) také rozhodnutí Evropské rady o přemístění uprchlíků z Itálie a Řecka do dalších zemí Evropské unie. Zpravodajství v tomto časovém úseku je kombinací jak bezpečnostních témat (výstavba zdi, kontrola hranic, navyšování stavů policie a dalších bezpečnostních sborů), tak i ochoty a snahy o humanitární pomoc (darování peněz, poskytnutí přístřeší, otevření hranic, snaha o politické řešení). Podle studie je z mediálního pokrytí událostí patrné, že Evropa chtěla nově příchozím pomoci, nicméně byla stále obezřetná před negativními dopady.

Druhé období je ohraničené utonutím syrského chlapce Alana Kurdiho ve Středozemním moři. Jeho smrt podle studie do značné míry ovlivnila způsob referování o uprchlické krizi. Výzkum poukazuje na to, že v tomto časovém úseku převažoval diskurz pomoci uprchlíkům nad bezpečnostními opatřeními. Tisk ve vybraných evropských zemích také oproti dalším dvěma obdobím (červenci a listopadu) více zdůrazňoval pozitivní dopady příchodu migrantů.

Podstatná změna podle výzkumu nastala ve třetím období po listopadových teroristických útocích v Paříži v roce 2015. V článcích týkajících se uprchlíků převažoval diskurz bezpečnostních opatření nad zajištěním pomoci nově příchozím. Negativní geopolitické důsledky migrační krize se podle studie objevily zhruba v polovině článků v tomto časovém úseku. Navíc uprchlíci měli v textech oproti červenci nebo září podstatně méně prostoru k vyjádření.

Studie analyzovala způsob, jakým evropský tisk rámuje důsledky uprchlické/migrační krize a rozdělila je do čtyř kategorií: ekonomické, geopolitické, kulturní a mravní důsledky. Podle výzkumu se zhruba ve dvou třetinách všech článků objevují negativní dopady příchodu uprchlíků do Evropy. Navíc 59% analyzovaných článků nezmiňuje žádné pozitivní důsledky¹²⁹.

Výzkum rovněž analyzuje způsob, jakým vybraní zástupci evropského tisku popisují uprchlíky. Hlavním charakteristickým prvkem je národnost, která se ve studii objevovala u

¹²⁹ Georgiou, Myria, Zaborowski, Rafal. Council of Europe report: *Media coverage of the "refugee crisis": A cross-European perspective*. Department of Media and Communications London School of Economics and Political Science. 2017. Dostupné on-line: <https://edoc.coe.int/en/refugees/7367-media-coverage-of-the-refugee-crisis-a-cross-european-perspective.html>. s. 9.

více než poloviny vybraných článků¹³⁰. Necelá třetina článků pak u uprchlíků rozlišuje pohlaví a věk. Ještě méně pak jednotlivé texty uvádějí jména migrantů stejně tak jako jejich profese¹³¹. Podstatně častěji v člancích promlouvají představitelé národních vlád nebo unijní politici. Tato tendence je patrná především v západoevropském tisku (tedy podle studie ve Velké Británii, Francii, Německu a České republice). Výzkum poukazuje na paradox mediální reprezentace uprchlické krize. Uvádí, že jednotlivé články psaly hlavně o uprchlících a jejich důvodech, proč hledají azyl v Evropě. V popředí mediálního zájmu zůstávaly také dopady migrační krize na evropské obyvatele. Nicméně, jak uvádí studie, ani uprchlíci ani evropští obывatelé nemají v člancích prostor se vyjádřit. Místo nich v textech promlouvají hlavně politici a veřejní činitelé.

Výzkum poukazuje rovněž na rozdíly ve způsobu referování o uprchlické/migrační krizi napříč Evropou. Západoevropský tisk (Velká Británie, Německo, Francie, Irsko, Česká republika) podstatně víc zdůrazňuje bezpečnostní opatření (uzavření hranic, stavba bariér a zdí, zvýšení počtu policistů), zatímco vybraný východoevropský tisk (především Srbsko a Řecko) klade větší důraz na pomoc uprchlíkům. Studie krátce rozebírá charakteristické prvky mediálního pokrytí uprchlické/migrační krize v některých vybraných zemích. Bližší rozbor českého tisku nenabízí. Nicméně ze studie vyplývá, že články v českých denících sdílí některé charakteristiky s francouzským tiskem (Le Monde, Le Figaro).

Podle výzkumu je Francie, respektive francouzský tisk, jednou ze tří zemí, společně s Velkou Británií a Českou republikou, kde dominoval diskurz bezpečnostních opatření nad rétorikou zajištění pomoci. Francouzský tisk také jako druhý (hned za britským tiskem) nejčastěji zmiňoval povolání uprchlíků. Z výsledků studie je také patrné, že ve Francii byl vůbec největší rozdíl v tom, kolik prostoru v člancích o migrační/uprchlické krizi dostávaly pocity uprchlíků (20% textů) a pocity francouzských občanů (více než 65% článků). Studie také poukazuje na rozpor mezi vybranými francouzskými deníky. Zatímco Le Monde často popisoval uprchlíky jako oběti, Le Figaro o nich podle analýzy psal jako o vinících nebo pachatelích¹³².

Studie v závěru poukazuje na nepřipravenost mediálních organizací a novinářů, kteří o uprchlické/migrační krizi psali. Často podle výzkumu nebyli dostatečně proškolení a neměli

¹³⁰ *Ibid* s. 10. Národnost se vyskytuje v 64% článků.

¹³¹ *Ibid* s. 10. Pohlaví uprchlíků je ve 24% článků.

¹³² *Ibid* s. 12. „Significant differences emerged between Le Monde and Le Figaro, where the former often stressed empathy and described refugees as victims, while the latter often emphasised fear and painted refugees as perpetrators.“

dost informací a znalostí, aby dokázali zohlednit pozadí a kontext událostí. Navíc zpravodajství o uprchlické/migrační krizi ovlivňovalo a bylo ovlivněné politickými rozhodnutími stejně tak jako dominantními názory a postoji ve společnosti. Pokrytí událostí odráželo jak nesouhlas, tak i solidaritu s nově příchozími.

Studie upozorňuje i na rozdílná mediální prostředí ve vybraných zemích. V některých z nich jsou nenávistné projevy, stereotypizace a diskriminace minoritních skupin (např. migrantů a uprchlíků) běžnější než v jiných evropských regionech. Z výsledků analýzy rovněž vyplývají podstatné rozdíly mezi zeměmi s dlouholetou tradicí nezávislých a silných veřejnoprávních médií (např. Německo, Velká Británie) a státy, ve kterých veřejnoprávní média mají slabou a pouze okrajovou roli (např. Řecko, Maďarsko).

Některé z těchto závěrů se pokusíme rozvést v dalších kapitolách, ve kterých se zaměříme na zpravodajství o uprchlické/migrační krizi z pohledu Českého rozhlasu a rádia Impuls. Budeme přitom vycházet ze zpráv, které si k tomuto tématu nechala vypracovat Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Český rozhlas a rádio Impuls jsme si vybrali jako zástupce veřejnoprávních a soukromých rozhlasových médií.

1.9.2. Analýza vysílání Českého rozhlasu se zřetelem k tématu migrační krize

Studie se zaměřila na pořady Českého rozhlasu Radiožurnál odvysílané v náhodně vybraném období od 28. 3. 2016 do 17. 4. 2016¹³³. Výzkum analyzoval jak zpravodajské tak i publicistické příspěvky týkající se migrace, a to i navazující agendy (např. dění v Sýrii, činnost tzv. Islámského státu, terorismus, dopravní situace související s hrozbou terorismu, islám jako takový apod.). Výzkum vycházel z kombinace kvantitativní obsahové analýzy a kvalitativní textuální analýzy.

¹³³ Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. *Analýza vysílání programu Český rozhlas Radiožurnál se zřetelem k migrační tematice*. [online]. [cit. 2018-3-16]. Dostupné z: https://www.rtv.cz/cz/files/monitoring/2016_Analyza_vysilani_programu_cesky_rozhlas_Radiozurnal_se_zretem_k_migracni_tematice.pdf.

Ve sledovaném období zaznělo celkem 529 zpravodajských příspěvků, z nichž se 113 týkalo migrační krize případně navazující agendy (tj. 21,4 % z celkového počtu zpravodajských příspěvků)¹³⁴.

Pokud jde o tematické dělení, podle studie v analyzovaném období převažovaly příspěvky zachycující „problémy s migranty“ spíše než „problémy migrantů“¹³⁵. V kategorii obecných témat¹³⁶ pak dominovaly příspěvky referující o kauze iráckých křesťanů (45,2%)¹³⁷. Druhé nejzastoupenější obecné téma bylo „na cestě z Evropy“ (17,7%), které pojednávalo o dohodě mezi Evropskou unií a Tureckem a její realizaci. Na třetím místě se pak umístily příspěvky, které referovaly o EU politice (16,1%). Do tohoto tématu patřily hlavně texty referující o kvótách na přerozdělování uprchlíků nebo příspěvky o ustavování kontrol v Brennerském průsmyku¹³⁸.

Studie definovala také celkem 795 zpravodajských aktérů, tedy subjektů, kteří se objevili ve zpravodajských příspěvcích. Podle výzkumu ve sledovaném obsahu převažovali coby aktéři samotní migranti (36,7%), dále pak zástupci jednotlivých institucí (18,2%), reprezentanti unijních států (12,5%), zástupci bezpečnostních složek (7,7%) a političtí představitelé (7,4%), a to jak čeští tak zahraniční.

Nejčastěji se pro označení těch, kteří přicházeli do Evropy, v příspěvcích využívalo označení uprchlíci, migranti, běženci a obecně lidé. Nejvíce je příspěvky zobrazovaly jako předmět přesunů, žadatele o azyl a „v rukách úřadů.“

¹³⁴ Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. *Způsob informování o migrační krizi na programu Český rozhlas Radiožurnál 24. 8. 2015 – 13. 9. 2015*. [online]. [cit. 2018-3-16]. Dostupné on-line z: https://www.rtv.cz/cz/files/monitoring/2016_monitoring_migracni_krize_CESKY_ROZHLAS_RADIOZURNAL.pdf. Oproti předchozímu šetření z období od 24. 8. 2015 do 13. 9. 2015 se výrazně změnil poměr mezi příspěvky, v nichž migrace došla explicitní zmínky a příspěvky z navazující agendy. Zatímco v prvním období z roku 2015 byla migrace jasně hlavním tématem, v druhém analyzovaném období podstatně vzrostlo zastoupení zpravodajských příspěvků, které se věnovaly nějakému z témat zařazených do navazující agendy.

¹³⁵ Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. *Analýza vysílání programu Český rozhlas Radiožurnál se zřetelem k migrační tematice*. [online]. [cit. 2018-3-17]. Dostupné z: https://www.rtv.cz/cz/files/monitoring/2016_Analyza_vysilani_programu_cesky_rozhlas_Radiozurnal_se_zretelem_k_migracni_tematice.pdf. s. 13.

¹³⁶ *Ibid* Studie rozlišovala obecná a konkrétní témata. Obecná témata zastupují nejvýraznější, hlavní linii příspěvku. Konkrétní témata pak odkazovala na specifickou událost v daném období (tj. postoj české politiky, situace v Řecku, atd.)

¹³⁷ ČRo. *Iráčtí uprchlíci z Okrouhliku údajně zamířili do Německa*. In: irozhlas.cz [online]. 2.4.2016 [cit. 2018-3-17]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/iracti-uprchlici-z-okrouhliku-udajne-zamirili-do-nemecka_201604022110_vkourimsky.

¹³⁸ Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. *Analýza vysílání programu Český rozhlas Radiožurnál se zřetelem k migrační tematice*. [online]. [cit. 2018-3-17]. Dostupné z: https://www.rtv.cz/cz/files/monitoring/2016_Analyza_vysilani_programu_cesky_rozhlas_Radiozurnal_se_zretelem_k_migracni_tematice.pdf.

Analýza ve svém závěru konstatuje, že Český rozhlas ve sledovaném období ve zpravodajství o uprchlické/migrační krizi neporušil zákon o vysílání a poskytoval vyvážené a objektivní informace.

1.9.3. Analýza vysílání Rádia Impuls se zřetelem k tématu migrační krize

Metodika této studie byla stejná jako v případě analýzy vysílání Českého rozhlasu. Ve sledovaném období od 28. 3. 2016 do 17. 4. 2016. zaznělo celkem 634 příspěvků, z čehož se 77 týkalo migrační krize nebo navazující agendy (tj. 12,1% z celkového počtu zpravodajských příspěvků)¹³⁹.

Podobně jako ve studii vysílání Českého rozhlasu, většina příspěvků reflektovala, ať už explicitně nebo implicitně, „problémy s migranty“ spíše než „problémy migrantů“. Kategorii obecných témat rovněž dominovala aféra iráckých křesťanů (43,8%). Na druhém místě byly příspěvky s označením „na cestě do Evropy“ (12,5%)¹⁴⁰. A třetí tematicky nejzastoupenější byly příspěvky, které reflektovaly českou politiku a migraci (10,4%). Na dalších místech byly příspěvky s tematikou EU politiky, zařízení pro migranty a politika obecně.

V analyzovaných zpravodajských příspěvcích bylo celkem 478 aktérů, tedy v průměru 6 aktérů na příspěvek¹⁴¹. Nejčastěji jako aktéři v textech vystupovali samotní migranti (38,3%), EU stát(y) (15,7%) a obecně instituce (15,5%). Na dalších místech pak jako aktéři vystupovali politici, občané a představitelé bezpečnostních složek.

¹³⁹ Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. *Způsob informování o migrační krizi na programu Rádio Impuls 24. 8. 2015 – 13. 9. 2015.* [online]. [cit. 2018-3-17]. Dostupné on-line z: https://www.rtv.cz/cz/files/monitoring/2016_Monitoring_migracni_krize_RADIO_IMPULS.pdf. Oproti předchozímu šetření z období od 24. 8. 2015 do 13. 9. 2015 výrazně klesl počet příspěvků s migrační tematikou, respektive s navazující agendou. Zatímco v prvním šetření počet těchto příspěvků činil 169 (tj. 26,1%), v druhém sledovaném období to bylo 77 příspěvků (tj. 12,1%). Výrazně se změnil i poměr mezi příspěvků, v nichž migrace došla explicitní zmínky a příspěvky z navazující agendy. Tyto rozdíly reflektují sled událostí. V roce 2015, převážně v druhé polovině roku, byla migrační krize na svém vrcholu.

¹⁴⁰ Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. *Analýza vysílání programu RÁDIO IMPULS se zřetelem k migrační tematice.* [online]. [cit. 2018-3-17]. Dostupné z: https://www.rtv.cz/cz/files/monitoring/2016_Analyza_vysilani_programu_cesky_rozhlas_Radiozurnal_se_zretelem_k_migracni_tematice.pdf. Téma postihuje různé fáze a překážky migrantů na cestě do Evropy. Pět z šesti příspěvků se týká situace u Středozemního moře - Itálie, Turecko, Řecko, středoevropské země (Německo, Rakousko).

¹⁴¹ Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. *Analýza vysílání programu RÁDIO IMPULS se zřetelem k migrační tematice.* [online]. [cit. 2018-3-17]. Dostupné z: https://www.rtv.cz/cz/files/monitoring/2016_Analyza_vysilani_programu_cesky_rozhlas_Radiozurnal_se_zretelem_k_migracni_tematice.pdf. s. 20.

Tak jako v analýze vysílání Českého rozhlasu se nejčastěji pro označení nově příchozích do Evropy používal termín „uprchlíci“, dále pak postupně „migranti“, „Iráčané“, „iráčtí křesťané“ a „křesťanští uprchlíci“. Nejvíce byli v příspěvcích zobrazováni jako předmět politických jednání (28,6%), v rukách úřadů (19,5%) a příjemce pomoci (15,6%).

Podobně jako analýza vysílání Českého rozhlasu i tato studie ve svém závěru konstatuje, že radio Impuls ve sledovaném období ve zpravodajství o uprchlické/migrační krizi neporušilo zákon o vysílání. Nicméně analýza poukazuje na problematické rozložení nastolené agendy, které se výrazně zaměřilo na kauzu iráckých křesťanů (resp. téma terorismu v příspěvcích navazující agendy), což mělo za následek vychýlení v různých zkoumaných kategoriích. Analýza ale uvádí, že žádné z těchto vychýlení nebylo proti zákonu.

1.9.4. Srovnání výsledků analýz ČRo a rádia Impuls se zřetelem k tématu migrační krize

Ze srovnání výsledků šetření vysílání Českého rozhlasu plus a rádia Impuls vyplývá následující:

- A. Rádio Impuls ve sledovaném období a pořadech odvysílalo vyšší počet zpravodajských příspěvků (rádio Impuls: 634, ČRo: 529). Nicméně v analyzovaných segmentech ČRo bylo vyšší zastoupení příspěvků s migrační tematikou (ČRo: 113, rádio Impuls: 77)
- B. Příspěvky ČRo i rádia Impuls častěji reflektovaly „problémy s migranty“ než „problémy migrantů“
- C. Obecná témata zpravodajských příspěvků na prvních třech místech se drobně liší s výjimkou prvního místa. Nejčastějším obecným tématem v analyzovaném období ve vysílání ČRo i rádia Impuls byla aféra iráckých křesťanů. Zatímco na druhém místě ve vysílání ČRo bylo téma „na cestě z Evropy“ (dohoda mezi Tureckem a EU), ve vysílání rádia Impuls bylo druhým nejčastějším obecným tématem „na cestě do Evropy“ (různé fáze a překážky migrantů na cestě do Evropy). Na třetím místě ve vysílání ČRo byla „EU Politika“, ve vysílání rádia Impuls to byla „Česká politika a migrace“.
- D. Rozdílný počet aktérů v analyzovaných příspěvcích ČRo a rádia Impuls (ČRo: 795, rádio Impuls: 478). Aktéři samotní ale zůstávají téměř stejní. Nejčastějším aktérem ve vysílání ČRo i rádia Impuls jsou samotní migranti. Liší se jen druhá a třetí pozice. Ve vysílání

ČRo jsou na druhém místě instituce a na třetím místě EU stát(y). V analyzovaných příspěvcích rádia Impuls je to opačně (tj. na druhém místě EU stát, na třetí pozici instituce)

- E. Drobně se liší označení nově příchozích do Evropy. Na prvních dvou místech ve vysílání ČRo i rádia Impuls jsou „uprchlíci“ a „migranti“. Rozdíl je v dalších pozicích. Ve vysílání ČRo následují označení: „běženci“ a „lidé“. Ve vysílání rádia Impuls jsou na třetí a čtvrté pozici: Iráčané a iráčtí křesťané.

V následující kapitole se pokusíme některé z těchto závěrů rozvést a poukázat na charakteristické žurnalistické postupy v popisu uprchlíků, žadatelů o azyl a cizinců v některých zemích Evropské unie.

1.10. Mediální obraz cizinců a uprchlíků v zahraničí

Zatímco obyvatelé České republiky neměli v minulosti tolik příležitostí se na svém území potkat s uprchlíky, jiné země Evropské unie mají zcela odlišné zkušenosti. Některé z nich, jako například Francie a Velká Británie, zažily v minulém století několik uprchlických vln. Dalo by se tedy předpokládat, že tyto státy a jejich média, budou mít v popisu uprchlíků, žadatelů o azyl a cizinců bohaté zkušenosti a budou tedy k těmto skupinám postupovat odlišně. Nicméně, jak jsme již naznačili v předchozí kapitole, určité rámce a charakteristické rysy se opakují a objevují bez ohledu na geografickou polohu či historické zkušenosti.

V této části naší práce nabídneme perspektivu několika evropských zemí. Nejprve popíšeme, jakým způsobem o migraci a uprchlících mluví francouzská média. Využijeme k tomu jednak statistické údaje Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a francouzské vlády, ale také dostupné studie zabývající se konkrétními žurnalistickými postupy. V této kapitole krátce představíme i výzkumy z Nizozemska a Velké Británie.

Podle údajů (OECD) Francie v roce 2015 přijala více než 265 500 uprchlíků a byla tak pátou zemí OECD, která přijala nejvíc migrantů¹⁴². V roce 2016 do Francie nejčastěji

¹⁴² JENIK, Claire. *La France, cinquième destination des migrants*. [online]. 29.6.2017 [cit. 2018-3-31]. Dostupné z: <https://fr.statista.com/infographie/10068/la-france-cinquieme-destination-des-migrants/>. První zemí OECD, která přijímá nejvíc uprchlíků, jsou Spojené státy (1 051 000). Následuje Německo (686 000), Velká Británie (378 800) a Kanada (271 800). Za Francií jsou Austrálie (226 200), Španělsko (194 990) a Itálie (160 900). Všechna uvedená čísla jsou za rok 2015.

přicházeli uprchlíci z Alžírsko, Maroka, Číny, Tuniska a ze Spojených států¹⁴³. Tato skladba se ale v průběhu 20. století několikrát obměnila. Alespoň částečná znalost struktury a chronologie jednotlivých migračních vln do Francie je klíčová pro pochopení přístupu francouzských médií v popisu uprchlíků. Ačkoliv má Francie rozmanitou strukturu přistěhovalců už od konce 19. století, omezíme se na druhou polovinu 20. století.

1.10.1. Imigrace ve Francii v druhé polovině 20. století

Imigrace do Francie stoupla hlavně po roce 1958 v souvislosti s dekolonizací a s Římskými smlouvami. V období od roku 1956 až do roku 1972 klesá počet uprchlíků z Itálie a naopak roste počet migrantů ze Španělska a Portugalska. Po roce 1962¹⁴⁴ rychle stoupá počet uprchlíků z Alžírsko a k tomu narůstá i imigrace z dalších zemí severní Afriky, hlavně z Tuniska a z Maroka. V tomto období začíná rovněž růst počet uprchlíků ze zemi Subsaharské Afriky. Koncem šedesátých let ale francouzská ekonomika začíná stagnovat a situaci v roce 1973 komplikuje i ropná krize. V této době narůstá nezaměstnanost a imigrace začíná být velkým problémem. V roce 1972 jsou vydané dva oběžníky *Marcellin-Fontanet* (podle jmen tehdejších ministrů vnitra a práce), podle kterých je udělení pracovního pobytu vázáno na pracovní poměr. Jednoduše řečeno, ztráta práce znamená ztrátu pracovního pobytu v zemi.

Významným mezníkem je rok 1974, kdy nastupuje prezident Valéry Giscard d'Estaing. Kvůli ekonomické krizi v podstatě pozastavuje imigraci pro nově příchozí. Francouzská vláda zpřísňuje pohraniční kontroly, podporuje migranty, kteří se chtějí vrátit do vlasti, a snaží se zlepšit integraci přijatých uprchlíků. Zastavení migrace pro ty, kteří by ve Francii chtěli hledat práci, platí až do roku 1977 (pro rodiny do roku 1975).

Podmínky pro přijímání uprchlíků se opět mění v roce 1981 s nástupem François Mitteranda. Ve stejný rok ministr vnitra Gaston Defferre schvaluje nový oběžník, který zjednodušuje podmínky pro získání pracovního povolení a politického azylu. Jeho součástí je

¹⁴³ Ministère d l'Intérieur. *Les Principales données de l'immigration en France*. [online]. 16.1.2018 [cit. 2018-3-31]. Dostupné z: <https://www.immigration.interieur.gouv.fr/Info-ressources/Etudes-et-statistiques/Statistiques/Essentiel-de-l-immigration/Chiffres-clefs/LES-PRINCIPALES-DONNEES-DE-L-IMMIGRATION-EN-FRANCE>.

¹⁴⁴ OUVRAGE PUBLIÉ SOUS LA DIRECTION DE GEORGES DUBY a et al.]. [AVEC LA COLLABORATION DE MAURICE AGULHON. *Histoire de la France*. Nouv. éd. mise à jour. Paris: Larousse, 1987. V roce 1962 končí po osmi letech Alžírská válka. 5.6 1942 vzniká suverénní Alžírský stát.

také doporučení, aby nebyli vyhošťováni cizinci, kteří se narodili ve Francii. Francouzská vláda v tomto období také zrušila příspěvky pro uprchlíky, kteří se chtěli vrátit do vlasti.

V prvním Mitterandově funkčním období vláda přijala také další opatření v souvislosti s imigrační politikou. Schválila tzv. zákon *Pasqua* (podle jména tehdejšího ministra vnitra Charlese Pasqua). Tato legislativa mimo jiné znovu udělovala prefektům právo vyslovit se pro vystěhování nelegálních migrantů a zúžila seznam cizinců, kteří dostali povolení k pobytu. Po uplatnění tohoto zákona bylo z Francie vyhoštěno 101 cizinců z Mali, což vedlo k velkým demonstracím. Zákon byl nakonec v roce 1989 přepracovaný.

V roce 1995, kdy se novým francouzským prezidentem stává Jacques Chirac, v Paříži a v dalších městech demonstrují migranti, kteří nemají platné doklady ke svému pobytu a kteří mají děti narozené ve Francii. Zhruba dvě stě cizinců z Afriky okupovalo kostel Saint-Bernard de la Chapelle v 18. pařížském obvodu a také tamní radnici. Policisté demonstraci nakonec rozehnali a někteří z vůdců skončili před soudem. Po protestech byl přijat návrh nového zákona, který zpřísnil podmínky pro získávání pobytu v zemi. Ani ten ale neuspěl. Výsledkem byla v roce 1998 nová legislativa známá jako zákon *Chevènement* (podle tehdejšího ministra vnitra). Ten znovuzavedl finanční podporu pro cizince, kteří se chtějí vrátit do vlasti. Navíc díky němu mohli ve Francii zůstat i někteří cizinci, kteří neměli platné doklady. Týkalo se to hlavně těch, kteří byli v partnerském svazku s rodilým Francouzem (popř. s cizincem s platnými doklady), nemocných cizinců a pak i lidi, kteří sice neměli statut uprchlíka, ale jejich návrat do vlasti mohl být kvůli politické nebo společenské situaci nebezpečný¹⁴⁵.

Imigrace byla klíčovým tématem i pro ministra vnitra a pozdějšího prezidenta Nicolase Sarkozyho, který stál mimo jiné za zákonem z roku 2003. Tato legislativa ztížila podmínky pro získání trvalého pobytu a zpřísnila kontroly pro manželství, kde je jeden z partnerů cizí národnosti. Zákon zavedl také digitální dokumentaci otisků prstů žadatelů o víza a omezil také institut „dvojího trestu“ - *double peine*¹⁴⁶.

¹⁴⁵ SKŘIŽOVSKÁ, Jana. *Pedagogické aspekty imigrace severoafričských muslimů do Francie*. Olomouc 2009. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Katedra společenských věd. Vedoucí diplomové práce Mgr. Antonín Staněk, Ph.D. Dostupné on-line z: <https://theses.cz/id/yt2iw3/53563-632947385.pdf> p. 34.

¹⁴⁶ BOSCHER, Marie. *Comment fonctionne la double peine pour les étrangers, jamais vraiment supprimée?* In: lemonde.fr [online]. 28.7.2016 [cit. 2018-3-31]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2016/07/28/comment-fonctionne-la-double-peine-pour-les-etrangers_4975968_4355770.html. V momentě, kdy cizinec spáchá přestupek nebo trestný čin, může být ze země vyhoštěný, a to v případě, že jeho

V roce 2012 se ujal prezidentské funkce François Hollande. Jeho vláda musela čelit několika výzvám v podobě migrační/uprchlické krize v roce 2015 a teroristickým útokům (září 2015) v Paříži a v Nice (červenec 2016). Hollandova vláda se v roce 2015 zavázala, že v rámci systému kvót na přerozdělování uprchlíků do roku 2018 přijme 30 000 migrantů. François Hollande tento závazek potvrdil při setkání obou parlamentních komor ve Versailles.

1.10.2. Francouzská média a imigrace

Z předchozí kapitoly je zřejmé že Francie má s přistěhovalectvím bohaté zkušenosti. V druhé polovině 20. století se střídala období, kdy Francie byla více či méně vstřícná k uprchlíkům. Imigrace byla v jednotlivých etapách francouzské historie instrumentalizovaná k politickým účelům.

V 70. letech ve Francii vzniká Národní Fronta, jejímž ústředním tématem byla právě protiuprchlická politika (viz Kapitola 1.6.). Souběžně s nárůstem krajní pravice, se rozšiřují i negativní protiuprchlické konotace. Média v tomto období imigraci často představovala jako problém¹⁴⁷. Termíny „imigrace“ nebo „imigrant“ byly často zhuštěným označením a stigmatizující nálepkou pro druhé či třetí generace cizinců, kteří už ale byli de facto Francouzi.

Existují velké disproporce mezi mediálními obrazy jednotlivých přistěhovaleckých skupin. Jak ve své studii uvádí Isabelle Rigoni, francouzská média často zapomínala na první uprchlické vlny z evropských zemí (Polska, Španělska, Portugalska, Itálie), a to i v případech, kdy hledala pozitivní případy úspěšné integrace.¹⁴⁸ Podle této analýzy ve francouzské televizi stále častěji jako uprchlíci vystupují černoši. O přistěhovalectví se do 90. let minulého století mluvílo spíše jako o obecném fenoménu, podstatně menší prostor francouzská média věnovala individualitám a jednotlivým příběhům. To se mění v průběhu 90. let. V tomto období vznikají specializované pořady vysílané hlavně ve veřejnoprávních médiích s cílem

přítomnost ohrožuje veřejnost. Opatření prošlo několika úpravami. Jedna z prvních přišla v roce 1981. Tzv. zákon *Defferre* zavedl 8 „chráněných“ kategorií, na které se dvojí trest nevztahuje. Za vlády Nicolase Sarkozyho se chráněné kategorie rozšířily i na mladistvé, kteří do Francie přišli před 13 rokem a na ty, kteří ve Francii žili déle než dvacet let. I přes četné úpravy je opatření stále součástí francouzské legislativy.

¹⁴⁷ *Ibid*

¹⁴⁸ RIGONI, Isabelle. *De l'immigration à l'immigré: quand l'objet devient sujet. Migrations Société*. 2007. s. 201.

zlepšit mezikulturní vztahy a lépe integrovat nově příchozí¹⁴⁹. Tyto pořady se věnují například problematice předměstí větších měst, kde žije velká část uprchlíků. Přesto podle studie Isabelle Rigoni francouzská média sklouzávají k rutinám, ke dramtizaci a ke stereotypizaci¹⁵⁰.

Podle výsledků analýzy jsou potomci uprchlíků často vykreslováni jako hrozba pro společnost. Propojení imigrace a bezpečnostního rizika často propagovala krajní pravice. Rysy tohoto diskurzu se ale místy objevovaly i v celonárodních denících, například při studentských demonstracích v roce 2005¹⁵¹. Po několika měsících po těchto protestech tehdejší ministr vnitra Nicolas Sarkozy propagoval vytvoření celonárodní databáze delikventů podle národnosti¹⁵².

Stereotypizace se podle studie týká i mediálního zobrazení islámu. Výsledky analýzy ukazují, že převažuje rámec bezpečnostní hrozby¹⁵³. Tento přístup byl patrný v roce 2005, kdy se ve Francii znovu rozhořela debata ohledně nošení muslimských šátků na školách. Obecně se podle výzkumu dá říct, že francouzská média vnímají islám jako ohrožení pro zákony, sekularismus¹⁵⁴, svobodu vyjadřování a práva žen¹⁵⁵. Podle Thomase Deltomba se ve Francii kolem islámu vytváří bipolární, protichůdný obraz.¹⁵⁶ Na jedné straně jsou „integrování“, „moderní“ muslimové, kteří vystupují jako většina, ale v médiích jsou minoritní skupinou, pokud je řeč o islámu. Na druhé straně je menšinový „islamismus“, který ale v médiích dostává více prostoru. Islám je jedním z prizmat, kterým lze na migranty nahlížet. Je ale zároveň nálepkou, která uprchlíky stigmatizuje a škatulkuje do určitých vzorců chování.

Od poloviny 90. let se ale podle Isabelle Rigoni někteří novináři snaží zvrátit propojování imigrace s výtržnictvím, bídou a terorismem a poukazují na příklady dobře zvládnuté integrace. Na přelomu tisíciletí se tyto tendence ještě prohlubují stejně tak jako snaha popisovat a přinášet jednotlivé příběhy uprchlíků¹⁵⁷. V roce 2005 se vůbec poprvé

¹⁴⁹ RIGONI, Isabelle. *De l'immigration à l'immigré : quand l'objet devient sujet*. s. 203.

¹⁵⁰ *Ibid* s. 205.

¹⁵¹ *Ibid* s. 206.

¹⁵² *Ibid*

¹⁵³ *Ibid*

¹⁵⁴ Ve francouzštině platný termín „laïcité“

¹⁵⁵ RIGONI, Isabelle. *De l'immigration à l'immigré : quand l'objet devient sujet*. s. 207.

¹⁵⁶ DELTOMBE, Thomas. *L'islam imaginaire : la construction médiatique de l'islamophobie en France, 1975-2005*. Paris: Éd. La Découverte, 2005.

¹⁵⁷ RIGONI, Isabelle. *De l'immigration à l'immigré : quand l'objet devient sujet*. s. 209.

zástupci 11 hlavních vysílacích stanic scházejí v Elysejském paláci k diskusi o zastoupení menšin ve vysílání.

Jednou z žurnalistických praxí, jejichž cílem je diverzifikovat vysílání o uprchlících, je využívání tzv. fixerů nebo-li zprostředkovatelů. Jde o lidi, kteří velmi dobře znají prostředí, jazyky a mají kontakty v dané komunitě. Služby těchto lidí se běžně využívají třeba ve válečných konfliktech nebo v místech, kde by si novinář sám nemohl natáčení zprostředkovat, a pokud ano, tak jen se značnými obtížemi. Francouzští novináři začali tuto praxi využívat i ve zpravodajství o cizincích a uprchlících žijících ve Francii. Fixery se stávali mladí novináři, kteří pocházeli z rodin uprchlíků a tedy často i z předměstských čtvrtí¹⁵⁸. Dalším krokem pro získání jiného úhlu pohledu na přistěhovalectví, bylo najímání novinářů zastupujících konkrétní menšinu¹⁵⁹.

Je zřejmé, že z několika studií, které jsme zběžně představili, není možné vyvodit závěry o tom, jak francouzská média popisují uprchlíky a cizince. Naší ambicí bylo pouze poukázat na některé rysy v referování o těchto skupinách. Studie Isabelle Rigoni potvrzuje, že zpravodajství o uprchlících a cizincích prošlo v druhé polovině 20. století velkými změnami. Rozdílly jsou jak mezi médii, tak i mezi jednotlivými skupinami uprchlíků a cizinců (tzv, etnická hierarchie – viz Kapitola 1.10.3.). Z výzkumu je dále patrná stereotypizace a rutinní spojování uprchlíků a islámu s bezpečnostními hrozbami. Na propojování migrantů s negativními tématy poukazují i následující studie z Nizozemska a Velké Británie.

1.10.3. Nizozemsko a Velká Británie: mediální obraz cizinců a etnických menšin

Mediální obraz cizinců a etnických minorit v Nizozemsku se v druhé polovině 20. století měnil podobně jako ve Francii: od politiky vyloučení (70. léta) až po politiku inkluze (od 90. let)¹⁶⁰. Studie Lubberse, Scheepse a Westera z 90. let ukázala, že kriminalita byla nejčastějším tématem, které se objevovalo v článcích nizozemských deníků o jednotlivých etnických skupinách¹⁶¹. Dalším charakteristickým rysem je podle analýzy propojování

¹⁵⁸ *Ibid* s. 211.

¹⁵⁹ *Ibid*

¹⁶⁰ BINK, Susan. Equal participation of Ethnic Minorities in the Media – the Case of the Netherlands. In. EDITED BY OLGA G. BAILEY, Myria GEORGIU a Ramaswami HARINDRANATH. *Transnational lives and the media re-imagining diaspora*. Basingstoke [England]: Palgrave Macmillan, 2007.

¹⁶¹ LUBBERS, Marcel, Peer SCHEEPERS, Fred WESTER. „Ethnic Minorities in Dutch Newspapers 1990-5: Patterns of Criminalization and Problematization.“ *International Communication Gazette* 60 (5). 1998. s. 416.

jednotlivých skupin s problémy. Nejčastěji nizozemské deníky v souvislosti s různými komplikacemi zmiňovaly obecně žadatele o azyl, dále pak Maročany, Turky a migranty z bývalých nizozemských kolonií. Nejméně pak v souvislosti s problémy vystupovali židé a Evropané z jižních zemí.

Výzkum rovněž poukázal na tzv. etnickou hierarchii v popisu cizinců. Jde o nevyvážené zpravodajství o jednotlivých skupinách přistěhovalců. Lépe jsou zobrazovány již zavedené skupiny, negativněji jsou vyličení nově příchozí a kulturně vzdálenější etnické minority. Podle studie existuje přímá úměra mezi etnickou hierarchizací, spojováním přistěhovalců s kriminalitou nebo s problémy a s prohlubováním sociálních rozdílů. Jinak řečeno, čím častěji konkrétní skupina přistěhovalců vystupuje v článcích s negativní tematikou, tím větší je riziko, že se společnost bude od této skupiny distancovat.

Ve Velké Británii se zobrazováním migrantů v médiích věnovala například studie pod vedením Grega Phila z GUMG (Glasgow University media Group)¹⁶². Tato kvalitativní analýza zkoumala zpravodajství televizních stanic BBC 1, BBC 2, ITV a Channel 4 a deníků Daily Mail, Daily Express, Sun, Mirror, The Times, Guardian a Telegraph. Na některé z výsledků upozornila i analýza vysílání Českého rozhlasu emigrační vlny¹⁶³.

Britská studie obecně zdůrazňuje, že informování o migračních a žadatelích o azyl je v celonárodních médiích dlouhodobě převážně nepřátelské. Britská média navíc podle výzkumu nerozlišují mezi uprchlíky, žadateli o azyl a imigranty. Podobně jako zpráva Rady Evropy o uprchlické krizi z roku 2015, studie upozorňuje na nedostatek prostoru, který britská média věnují samotným uprchlíkům, jejich příběhům a životům. Místo nich mluví hlavně oficiální britské zdroje. Velkým problémem je i špatné či nedostatečné ztotožňování zveřejněných statistik stejně tak jako použitý jazyk. Vybraná média podle analýzy v referování o uprchlících sklouzávají k metaforickému jazyku odkazujícímu k přírodním katastrofám (vlna, záplava, příliv) nebo válečným stavům (síla, invaze). Bulvární média a tabloidy přitom používají ještě obraznější slovník jako „parazité“, „vyžírka“.

Těmito postupy podle studie britská média přispívají ke vzbuzování morální paniky. Napomáhají tomu i záběry z policejních zásahů a práce s migranty. Podle analýzy se cítí

¹⁶² PHILO, Greg, Emma BRIANT a Pauline DONALD. *Bad news for refugees*. London: PlutoPress, 2013. ISBN 978-074-5334-325.

¹⁶³ SEDLÁKOVÁ, Renáta, LAPČÍK, Marek, BUREŠOVÁ, Zdenka. *Analýzy mediální reprezentace tématu emigrační vlny z islámských zemí do Evropy a reakcí české politiky a společnosti na tuto emigrační vlnu*. 2015. Dostupné z: <http://media.rozhlas.cz/binary/03588580.pdf>.

ohroženy hlavně sociálně slabí a nízkopříjmové skupiny obyvatel, kteří nově příchozí vnímají jako konkurenci při získávání sociální pomoci ve zdravotnictví, vzdělávání a bydlení. Této situace pak podle výzkumu využívají představitelé krajně pravicových stran propagující nacionalistickou politiku. Autoři studie ale upozorňují, že takový způsob informování má dopad i na samotné uprchlíky, které stigmatizuje a přispívá k jejich izolaci.

1.11. Mediální obraz cizinců a uprchlíků v českých médiích

Mediální obraz cizinců a uprchlíků byl předmětem několika českých studií. Analýzy kladou důraz na to, jakým způsobem česká média, převážně české deníky, píší o cizincích (tj. lidech cizí národnosti, kteří žijí v České republice). Využívají k tomu různé metody práce, od obsahové kvantitativní analýzy až po různé formy kvalitativního šetření a analýzy jazykových prostředků a popisů.

V této části naší práce některé ze studií představíme a pokusíme se poukázat na klíčové znaky a postupy českých médií ve zpravodajství o cizincích a uprchlících. Představíme témata, která jsou nejčastěji spojována s těmito skupinami a rozebereme také formu a způsob, jakým česká média o uprchlících a cizincích píší.

Mezi české studie, které se zabývají mediálním obrazem cizinců, tedy lidí jiných národností žijících v České republice, patří například analýzy Karhanové a Kaderky¹⁶⁴, Suré¹⁶⁵ a Blažejovské¹⁶⁶. Podstatně méně studií se věnuje mediálnímu obrazu uprchlíků. Patří mezi ně mimo jiné výzkumy Klvaňové¹⁶⁷ a Křížkové¹⁶⁸. Mezi nejaktuálnější studie patří

¹⁶⁴ KARHANOVÁ, Kamila, Petr KADERKA. 2002. *Obraz cizinců v médiích. Zpráva o projektu za rok 2002.* Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR. [online]. [cit. 2018-3-31]. Dostupné z: http://www.cizinci.cz/files/clanky/122/Obraz_cizincu_v_mediich_Zprava_o_projektu_za_rok_2002.pdf.

¹⁶⁵ SURÁ, Martina. *Mediální obraz cizinců na zpravodajském serveru brno.idnes.cz.* Brno, 2009. Diplomová práce. (Mgr.) Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce: Václav Štětka.

¹⁶⁶ BLAŽEJOVSKÁ, Markéta. *Cizinci ve zpravodajství MF Dnes: mediální rámce a jejich proměny v čase ekonomické krize.* Brno, 2013. Diplomová práce. (Mgr.) Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce: Jaromír Volek.

¹⁶⁷ KLVAŇOVÁ, Radka. *Uprchlíci v zahraničí na stránkách českého tisku.* Multikulturní centrum Praha. 2006. [online]. [cit. 2018-3-22]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Klva_ov_Uprchl_ci_final_1.pdf.

¹⁶⁸ KRÍŽKOVÁ, Martina. *Dynamika obrazu uprchlíků v médiích.* In: *Cizinci, našinci a média.* Mediální analýzy. Multikulturní centrum Praha. 2007.

analýza mediálního pokrytí uprchlické krize z roku 2015, kterou zpracovali Tkaczyk a Macek.¹⁶⁹

Jedním z charakteristických znaků v referování o cizincích a uprchlících je spojování těchto skupin s kriminalitou. Jak uvádí studie Kaderky a Karhanové¹⁷⁰ nebo analýza Suré¹⁷¹ cizinci jsou častěji spojováni s potyčkami, konflikty a dopravními nehodami. Tyto články jsou často řazené do rubriky Černá kronika. Podle analýzy Suré jsou některá kriminální témata přiřazovaná k jednotlivým národnostem. Například Vietnamci byli v analyzovaných článcích často spojováni s hospodářskou trestnou činností, zatímco lidé z Balkánu, Bělorusové a další národnosti figurovali spíše u tematiky nedovoleného pobytu. Ukrajinci byli zase obvykle spojováni s násilím¹⁷².

Na tendenci spojovat některé národnosti ke konkrétní kriminální činnosti nebo tématu upozorňuje i studie Klvačové a Bitricha¹⁷³. Výsledky této analýzy zdůrazňují kontexty, kdy se o těchto skupinách píše. Například Rumuni a Ukrajinci jsou dle studie často vykreslováni jako nositelé TBC zatímco Ukrajinci jako zdroj konkurence a ohrožení pro české zaměstnance¹⁷⁴. Podle této analýzy je podstatně méně článků, které o cizincích píší příznivěji. Tématem takových textů pak jsou obvykle děti, škola, slavení svátků nebo příběhy konkrétních cizinců.

Na negativní konotace spojované s cizinci upozorňuje ve své studii i Saková¹⁷⁵. Závěry její analýzy poukazují na to, že u vybraných čtyř menšin (Ukrajinci, Vietnamci, Mongolové, Bulhaři) problematický tón dominoval ve 44% příspěvků. Nejčastějšími negativními tématy přitom byly nelegální pobyt, nelegální práce a trestná činnost. I tato studie zdůrazňuje vyšší počet negativních příspěvků nad pozitivně laděnými texty. Pokud se o cizincích píše kladně, jsou podle studie vyzdvihované jejich snahy učit se česky, jejich pracovitost nebo vzdělanost.

¹⁶⁹ TKACZYK, M. – MACEK, J. – POSPĚCH. *Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize*. Brno, Masarykova univerzita. 2015.

¹⁷⁰ KARHANOVÁ, Kamila, Petr KADERKA. *Obraz cizinců v médiích. Zpráva o projektu za rok 2002*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR. 2002 [online]. [cit. 2018-3-22]. Dostupné z: http://cizinci.cz/repository/2251/file/Obraz_cizincu_v_mediich.pdf, s. 6.

¹⁷¹ SURÁ, Martina. *Mediální obraz cizinců na zpravodajském serveru brno.idnes.cz*. s. 103

¹⁷² *Ibid*

¹⁷³ KLVAČOVÁ, Petra, Tomáš BITRICH. *Jak se (ne) píše o cizincích*. Praha: Multikulturní centrum Praha. 2003. [online]. [cit. 2018-3-22]. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/bacca6403f52f8f0f60667687afefbf5/Jak_se_ne_pise_o_cizincich_2003.pdf.

¹⁷⁴ *Ibid* s. 12.

¹⁷⁵ SAKOVÁ, Tereza. *Mediální obraz cizinců v ČR*. Migraceonline.cz. 2009. [online]. [cit. 2018-3-22]. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/NMedia_MediálníObrazCizincuVCR_3.pdf.

Studií, které by popisovaly mediální obraz uprchlíků, je podstatně méně a je to pochopitelné. Běžné obyvatelé České republiky mají poměrně malou šanci se ve svém okolí setkat s uprchlíky. O něco větší pravděpodobnost je, že je potkají v zahraničí. Přesto většina obyvatel České republiky získává informace o uprchlících prostřednictvím médií. Podle studie Klvaňové není mediální obraz uprchlíků příliš příznivý¹⁷⁶. Výsledky výzkumu ukazují, že v článcích vystupují především „jako anonymní masa lidí, jež představuje ohrožení pro společnost, ve které hledají azyl před nebezpečím¹⁷⁷“. Analyzované texty zdůrazňují spíše nebezpečí a zátěž, kterou uprchlíci představují pro společnost. Podstatně méně reflektují jejich problémy a potřebu ochrany. Tak jako analýza vysílání ČRo a rádia Impuls ve vybraném období migrační krize, i studie Klvaňové poukazuje na trend upřednostňování „problémů s migranty než „problémů migrantů“.

Křížková si ve své analýze na jednu stranu všímá větší tematické a žánrové různorodosti článků, která je podle ní důkazem většího úsilí vybraných deníků vnímat problematiku uprchlictví v širších souvislostech, než tomu bylo dříve¹⁷⁸. Na druhou stranu poukazuje na posílení „nezdravých“ novinářských trendů v přístupu k uprchlíkům. Jde především o prosazování institucionální perspektivy pohledu prostřednictvím tiskových zpráv z institucí a úřadů, které s nimi pracují. Podle studie kvůli tomuto přístupu uprchlík v článcích vystupuje pasivně a stává se spíše dekontextualizovaným objektem. Tato perspektiva navíc znemožňuje dostatečně procítit a pochopit jednání lidí. Výsledkem je vyhranění společnosti a posílení hlediska my (občané daného státu) vs oni (uprchlíci).

Tkaczyk a Macek¹⁷⁹ ve své analýze on-line zpravodajství tří českých serverů (Novinky, iDnes, ČT24.cz) o uprchlické krizi upozorňují na vysokou míru politizace. K tématu uprchlické krize měli podle studie možnost promlouvat především politici. Jen omezený prostor byl věnován výpovědím jiných skupin nebo aktérům (tj. migrantům, expertům, členům občanské společnosti, obyčejným lidem). Tento závěr platil v největší míře pro zpravodajství na ČT24 a Novinek. Z českých politiků dostávali k tématu největší prostor Bohuslav Sobotka a Milan Chovanec. Mezi zahraničními politiky nejčastěji promlouvali Angela Merkelová, Viktor Orbán, Peter Szijjártó a slovenští politici (bývalý premiér Robert Fico, bývalý ministr vnitra Robert Kaliňák). V případě, že se jako mluvčí v článcích objevili migranti, byli to především muži.

¹⁷⁶ KLVAŇOVÁ, Radka. *Uprchlíci v zahraničí na stránkách českého tisku*. s. 24.

¹⁷⁷ *Ibid*

¹⁷⁸ KŘÍŽKOVÁ, Martina. *Dynamika obrazu uprchlíků v médiích*. s. 19.

¹⁷⁹ TKACZYK, M. – MACEK, J. – POSPĚCH. *Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize*.

Na pasivitu a němotu ve své studii o cizincích v Česku upozorňuje ve své práci i Surá¹⁸⁰. Výsledky její analýzy potvrzují, že ve většině analyzovaných článků jejich citace zcela chyběla. Pokud byli citováni, tak se jednalo spíše o zprostředkovanou citaci. Podstatně větší prostor podle výzkumu dostávali zástupci majoritní populace, často zástupci policejních složek. Jestliže cizinci měli možnost se k události přímo vyjádřit, málokdy měli v článku větší prostor než zástupci majoritní společnosti.

Na tuto asymetrii, tedy na nerovnost v zastoupení hlasů cizinců a zástupců společnosti, upozorňuje ve své studii i Klvačová a Bitrich¹⁸¹. Podle nich o cizincích nejčastěji mluví policejní mluvčí, úředníci nebo třeba zastupitelé obcí. Perspektiva samotných cizinců v člancích chybí.

Další žurnalistickou praxí v přístupu k cizincům je podle několika českých studií tzv. titulková xenofobie. Ve svém výzkumu ji popisují například Karhanová a Kaderka¹⁸². Jde o tematizování cizího původu aktérů v titulcích. Přesněji řečeno: „uvádění národnosti či etnické příslušnosti v titulku článku jako podstatného atributu pachatele či oběti i tam, kde to není podstatné¹⁸³“. Jak uvádí Karhanová a Kaderka označení negativních aktérů událostí pomocí jejich národnosti, čtenářům může vsugerovat určitě vysvětlení, a to bez ohledu na to, jestli to tak autor článků skutečně zamýšlel nebo jestli to je jen výsledek žurnalistické rutiny. Titulkovou xenofobií se ve své analýze zabývala i Surá, nicméně její studie tuto praxi nepotvrdila.¹⁸⁴

Výsledky výše představených českých studií poukazují na nesrovnalosti v popisu cizinců a uprchlíků. Dokazují, že obě skupiny jsou často spojované s negativními tématy, s kriminalitou a s trestnou činností. Častěji se mluví o problémech s cizinci než-li o problémech samotných cizinců. Jejich národnost je tematizovaná a objevuje se i v kontextech (např. titulky), kde není opodstatněná. Analyzované články v českých médiích (obvykle v tisku) často píší o cizincích, ale nedávají jim prostor se vyjádřit. Místo nich mluví zástupci policie, úřadů nebo obcí. Chybí konkrétní příběhy cizinců a uprchlíků, vysvětlení jejich motivů a popis jejich životů.

¹⁸⁰ SURÁ, Martina. *Mediální obraz cizinců na zpravodajském serveru brno.idnes.cz*. s. 104.

¹⁸¹ KLVAČOVÁ, Petra, Tomáš BITRICH. *Jak se (ne) píše o cizincích*. s. 16.

¹⁸² KARHANOVÁ, Kamila, Petr KADERKA. *Obraz cizinců v médiích. Zpráva o projektu za rok 2002*. s. 6.

¹⁸³ *Ibid* s. 6.

¹⁸⁴ SURÁ, Martina. *Mediální obraz cizinců na zpravodajském serveru brno.idnes.cz*. s. 105.

Vybrané studie se tolik nezabývají důvody, proč články reflektují tento způsob popisu cizinců a uprchlíků. Surá na závěr své práce navrhuje hloubkové rozhovory s novináři.¹⁸⁵ Klváčová a Bitrich ve své analýze zase doporučují, aby žurnalisté byli opatrnější v používání státní příslušnosti a snažili se potlačit souvislost kriminality s cizinectvím¹⁸⁶. Tím spíš, že ve většině článků není tento údaj relevantní. Na druhou stranu Klvaňová ve své studii z roku 2006 potvrzuje, že oproti minulým rokům, se na stránky novin dostávají častěji příběhy konkrétních uprchlíků, a že jejich hlasy zaznívají častěji¹⁸⁷. Podobný trend ve svém výzkumu o mediálním obrazu cizinců potvrzuje i Saková, která konstatuje, že v roce 2008 „nebyl zaznamenán žádný výraznější výskyt nekorektních výrazů (např. „rákosníci“), a to ani v bulvárním tisku¹⁸⁸.

Na pozitivní obraz uprchlíků poukazuje například Szczepaniková¹⁸⁹. Ta ve své studii ale zkoumala, jaký je obraz uprchlíků, kteří dostali možnost se v české společnosti usadit natrvalo. Z výsledků výzkumu vyplývá, že mediální obraz této skupiny byl většinou pozitivní. Azylanty byli ve vybraných článcích vykreslení jako lidé vzdělaní s potenciálem přispět do české společnosti. V textech vystupovali většinou muži a lidé středního věku. Pokud v analyzovaných článcích něco chybělo, tak to podle Szczepanikové bylo především zprostředkování každodenního kontaktu mezi uprchlíky a jejich českými sousedy, spolupracovníky nebo známými.

¹⁸⁵ *Ibid* s. 111.

¹⁸⁶ KLVAČOVÁ, Petra, Tomáš BITRICH. *Jak se (ne) píše o cizincích*. s. 70.

¹⁸⁷ KLVAŇOVÁ, Radka. *Uprchlíci v zahraničí na stránkách českého tisku*. s. 25

¹⁸⁸ SAKOVÁ, Tereza. *Mediální obraz cizinců v ČR*. s. 7.

¹⁸⁹ SZCZEPANIKOVÁ, Alice. „Zatím s nimi nejsou problémy“ Mediální obraz azylantů a jejich integrace do české společnosti. In. *Cizinci, naši, média*. Multikulturní centrum. Praha. 2007. Mediální analýzy. s. 46.

2. METODOLOGICKÁ ČÁST

2.1. Návrh výzkumu

Obecným tématem našeho výzkumu je způsob, jakým česká a francouzská média reflektují diskurz populistických či krajně pravicových stran o běžencích. Půjde nám tedy o to, jak vybraná média přistupují k těmto politickým subjektům a kolik prostoru jim věnují. Zároveň se budeme ale zabývat i tím, jak tato politická uskupení a média samotná přistupují k uprchlíkům.

V teoretické části jsme popsali vztah médií k populistickým či krajně pravicovým stranám. Poukázali jsme na to, že média k těmto subjektům zaujímají specifický a do jisté míry paradoxní přístup. Na jednu stranu mají zájem o divácky (čtenářsky) atraktivní obsahy, jejichž nositeli jsou charismatičtí lídři s neotřelým vystupováním a schopnosti generovat kontroverze, na druhou stranu nemají vždy jasno v tom, kolik prostoru (zda vůbec nějaký) jim vymezí. Přístup médií k těmto politickým uskupením přitom ovlivňují ekonomické, politické i normativní faktory. Dále záleží na typu média, významu politické strany a pochopitelně i zemi, ve které působí.

V předchozích kapitolách jsme se rovněž věnovali přístupu populistických stran k běžencům. Vyzorovali jsme, že je často vnímají v negativních rámcích: ať už jako bezpečnostní hrozbu, riziko pro identitu a suverenitu státu nebo jako zátěž pro sociální systém. Některé z těchto rámců pak reflektují i média, která k uprchlíkům přistupují místy stereotypním způsobem. Vnímají je jako jednolitou masu bez hlasu. Chybí individuální příběhy a místo uprchlíků v médiích mluví zástupci institucí. Národní příslušnost migrantů nebo obecně cizinců je pak zdůrazňována i v případech, kdy nemá žádný obsahový přínos (viz titulková xenofobie).

Na základě těchto souvislostí formulujeme náš výzkumný problém do čtyř následujících otázek: Kolik prostoru vybraná média věnují diskurzu populistických či krajně pravicových stran o běžencích? Jak se proslovy lídrů a zástupců těchto politických stran o uprchlících promítají do mediálních obsahů? Jaký přístup zaujímají vybraná média ke komunikaci populistických či krajně pravicových stran o uprchlících? V jakých souvislostech zástupci těchto politických uskupení ve vybraných médiích mluví o migrantech?

2.2. Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je provést kvantitativní obsahovou analýzu zpravodajských článků, které vyšly v letech 2015 a 2016 v českých a francouzských celostátních denících (vybraných pomocí databází Anopress a Factiva). Výsledky analýzy českých a francouzských deníků chceme následně porovnat a poukázat na odlišnosti v přístupu těchto médií k diskurzu populistických či krajně pravicových stran o běžencích. Naší ambicí je zároveň zjistit v jaké formě se proslovy lídrů a zástupců těchto politických subjektů o běžencích do médií dostávají a v jakých souvislostech o nich mluví.

2.3. Výzkumné otázky a hypotézy

V této části shrneme základní výzkumné otázky a hypotézy. Jak již bylo řečeno v úvodu této práce, pro označení námi analyzovaných stran jsme se rozhodli využívat termíny „populistické“ či „krajně pravicové.“ Označení „nacionalistické“, které jsme použili v dříve uvedených tezích, jsme tedy upravili:

- Jakým způsobem česká a francouzská média reflektují diskurz vybraných populistických či krajně pravicových stran o běžencích?
- Jak se liší způsob jakým česká a francouzská média zpracovávají diskurz populistických či krajně pravicových stran o běžencích?
- Jakým způsobem se změnila mediální reflexe diskurzu populistických či krajně pravicových stran o běžencích?
- Co vyplývá z odlišného způsobu zpracování diskurzu populistických či krajně pravicových stran?

Z výše uvedených otázek, vzešly následující hypotézy výzkumu:

H1. Vybrané české i francouzské deníky budou věnovat diskurzu analyzovaných krajně pravicových či populistických stran o běžencích spíše méně prostoru v rámci jednotlivých článků.

H2. Představitelé analyzovaných politických subjektů budou v člancích mluvit o běžencích především v negativních souvislostech a budou také využívat hlavně negativní nálepky.

H3. V roce 2015 bude oproti roku 2016 v analyzovaných médiích vyšší počet článků, v nichž vybrané politické subjekty budou častěji označovat uprchlíky negativními nálepkami. Zároveň bude v tomto roce i větší počet článků s negativními souvislostmi o migrantech.

2.4. Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří celkem 60 článků, které vyšly na stránkách českých deníků a francouzského listu Le Figaro v letech 2015 a 2016. Prvotní soubor textů čítal 486 textů (121 českých, 365 francouzských). Tento počet se ale výrazně zúžil při prvním zběžném čtení. Ve většině článků z tohoto výchozího souboru se novináři omezili na konstatování, že vybrané politické subjekty jsou protiimigrační a dále jim nevěnovali prostor tento postoj rozvést. V dalších člancích zase nebyla jasná souvislost mezi imigrací či migranty samotnými a vybranými politickými uskupeními (více v kapitolách: Volba článků, Hypotéza č. 1).

České články byly vygenerované pomocí databáze Anopress, francouzské články jsme získali z databáze Factiva. Texty jsme vyhledávali pomocí metody klíčových slov a potom prvním zběžným člením.

2.4.1. Volba deníků

Francouzský deník Le Figaro jsme si vybrali z toho důvodu, že patří mezi nejvýznamnější ve Francii. V roce 2017 měl největší rozšíření v zemi mezi celostátními

deníky. Ve stejném roce ho četlo 1 943 000 lidí. V roce 2016 byl tento počet ještě o něco vyšší a sice 1 972 000¹⁹⁰.

České deníky jsme na základě čtenosti nevybírali, nýbrž jsme analyzovali relevantní články ze všech českých deníků dostupných v databázi Anopress. Postupovali jsme tak ze dvou důvodů. Jednak jsme předpokládali, že vzhledem k tradici a významu Francouzské Národní fronty (existuje od 70. let 20. století, měla prezidentské kandidáty) bude v samotném Figaru dostatečný počet pro nás relevantních článků. Přihlédli jsme zároveň také k faktu, že hnutí Svoboda a přímá demokracie vzniká teprve v květnu 2015 a počítali jsme tedy tím, že mu tak média v tomto roce budou věnovat méně prostoru.

2.4.2. Volba časového rozpětí

Roky 2015 a 2016 jsme zvolili v souvislosti s uprchlickou/migrační krizí. Předpokládali jsme, že právě v tomto časovém úseku média dají větší prostor diskurzu jednotlivých politických subjektů o migraci a migrantech samotných.

V teoretické části naší práce (viz Kapitola 1.9.1.) jsme poukázali na časové rozdělení roku 2015 podle tří zásadních dějových událostí: stavba protiuprchlické zdi na maďarsko-srbské hranici, utonutí syrského chlapce Alana Kurdiho a teroristické útoky v Paříži. Tyto tři děje měly podle zmiňované zprávy klíčový dopad na způsob, jakým média referovala o uprchlické/migrační krizi.

Rok 2016 jsme vybrali s cílem analyzovat způsob, jak média budou reflektovat diskurz krajně pravicových či populistických stran, až odezní hlavní vlna uprchlické/migrační krize. Jinak řečeno, naší ambicí bylo zjistit, zda se ve vybraných médiích objeví více či méně článků, ve kterých budou tyto politické subjekty mít prostor se vyjádřit k migraci a k uprchlíkům samotným. Navíc rok 2016 byl pro nás klíčový i z toho důvodu, že strana Svoboda a přímá demokracie vzniká zhruba v polovině roku 2015. I s přihlédnutím na současný význam tohoto hnutí, jsme očekávali, že média o něj budou postupně projevovat větší zájem a potenciálně tedy vzroste i prostor, který budou nabízet jeho politikům a podporovatelům k prosazování či vysvětlování jejich politiky.

¹⁹⁰ L'Alliance pour les chiffres de la presse et des médias. *Le Figaro*. [online]. [cit. 2018-4-21]. Dostupné z: <http://www.acpm.fr/Support/le-figaro>.

2.4.3. Volba článků

Výzkumný soubor jsme omezili na články, ve kterých se vybrané politické subjekty, jejich představitelé nebo podporovatelé vyjadřovali k migraci respektive k migrantům samotným. Zkoumali jsme přitom jak citace, tedy pasáže přímé řeči vymezené uvozovkami, tak i parafráze výše zmíněných aktérů uvedené „komunikačním slovesem“ (např. „řekl“, „uvedl“, „dodal“, „zmínil“, „upřesnil“ apod.) nebo slovem „podle“. V tomto případě jsme se ze souvětí snažili „rekonstruovat“ původní citaci a počítat jen ta slova, která byla pronesena analyzovanou stranou, politikem nebo jejím podporovatelem. Neodmítáme přitom možnost, že se platnost komunikačního slovesa přenesla i do dalšího souvětí, v takovém případě jsme využili vymezení odstavcem. Rozfázované nebo rozštěpené citace jsme museli rekonstruovat hlavně ve francouzských člancích.

Jak jsme již uvedli, prvotní soubor českých článků jsme získali prostřednictvím databáze Anopress na základě metody klíčových slov. Využili jsme přitom následující vyhledávací dotaz:

Svoboda a přímá demokracie AND (migr OR imigr* OR uprchl* OR utečen* OR azyl* OR běžzen* OR přistěhoval*)*

Podobnou formuli jsme zadávali i do předpřipravené vyhledávací struktury v databázi Factiva:

All of these words	Front National
At least one of these words	migr* immigr* réfug* asil*
None of these words	
This exact phrase	Front National

Díky těmto vyhledávacím dotazům jsme získali články, ve kterých se vyhledávaná slova objevovala alespoň jednou, a to v různých variantách skloňování, včetně množného čísla, variant pádů a podobně. V teoretické části naší práce jsme poukazovali na to, že novináři označují „nově příchozí lidi“ různými termíny (migrant, imigrant, uprchlík, utečenec, azylant, běžzenec, přistěhovalce), a to i přes to, že nejsou synonymní. Abychom dostali maximální

počet relevantních článků, museli jsme využití různých termínů zohlednit i v námi používané vyhledávací formuli.

Databáze Anopress i Factiva na základě klíčových slov vyhledaly mnoho článků, které jsme pro náš výzkum nemohli využít. Jak již bylo řečeno, po prvním čtení jsme museli většinu textů vyřadit. Šlo o články, ve kterých nebylo jasně patrné stanovisko strany, jejích politiků či podporovatelů k migrantům a migraci. Museli jsme vyřadit i velké penzum článků, ve kterých to jsou sami novináři, kdo stranu nebo její politiky označují či spíše škatulkují do obecných termínů „protimigrační“ či „protiuprchlické.“ Už jim ale nedávají prostor toto stanovisko rozvést v přímých citacích nebo v parafrázích.

2.5. Metoda kvantitativní obsahové analýzy

Pro náš výzkum jsme využili metodu kvantitativní obsahové analýzy. Jak uvádí McQuail jde o metodu, která patří mezi nejvyužívanější prostředky při zkoumání mediálních textů¹⁹¹. Využívá se obvykle v případech, kdy dané téma bylo již probádané dřívějšími kvantitativními nebo kvalitativními výzkumy. Její výhodou je, že se její výsledky dají snadno ověřit, a že jsou přenosné bez ohledu na autora (resp. kódovače). V teoretické části naší práce jsme uvedli několik studií, které se sice nevěnovaly přímo stanoviskům krajně pravicových či populistických stran o běžencích. Zkoumaly ale způsoby, jak média přistupují k těmto politickým subjektům i k uprchlíkům.

McQuail systematizuje provedení kvantitativní obsahové analýzy do několika etap¹⁹²: od definování vzorku obsahu, vytvoření relevantního rámce kategorií, zvolení jednotky analýzy až po vyjádření výsledků vybraného vzorku dle výskytu daných frekvencí¹⁹³. V předchozích kapitolách už jsme upřesnili základní výzkumný soubor. V další části přistoupíme k definování proměnných, které jsme již zohlednili při formulování hypotéz. Jednotlivé proměnné se obvykle stanovují na základě dostupných teorií nebo předchozích výzkumů, a jsou uvedeny v tzv. kódovací knize (viz 2.5.1.). Jako výchozí kódovací jednotku jsme zvolili jeden článek.

¹⁹¹ MCQUAIL, Denis. *Mcquail's mass communication theory*. 6th ed. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, c2010. s. 304

¹⁹² Ibid

¹⁹³ BLAŽEJOVSKÁ, Markéta. *Cizinci ve zpravodajství MF Dnes: mediální rámce a jejich proměny v čase ekonomické krize*. s. 47.

2.5.1. Definice proměnných

V naší práci jsme kódovali celkem 19 proměnných. V této části představíme postupně každou z nich. Pro lepší přehlednost jsme je roztřídili do dvou kategorií:

Standardní proměnné:

Médium – pod touto proměnou jsme zahrnuli všechna média, jejichž články jsme kódovali. V případě českých článků jsme vycházeli z celostátních deníků v databázi Anopress. Zakódované články jsou z deníků: Mladá Fronta Dnes, Lidové noviny, Právo, Metro a Haló noviny. Francouzské texty jsme získávali z databáze Factiva, vycházeli jsme výhradně z listu Le Figaro.

Datum – kódovali jsme den, měsíc a rok ve formě DDMMRRRR (kdy D je den, M měsíc a R rok). Články jsou z roků 2015 a 2016.

Titulek – kvůli zpětnému dohledání jsme uváděli vždy celý název článků.

Kódovač – články kódoval pouze autor této práce.

Délka – u každého článku jsme uváděli vždy počet slov. V databázi Factiva jsme vycházeli z automaticky vygenerovaného počtu slov v článku. Počty slov v českých člancích z databáze Anopress jsme počítali manuálně (překopírováním do wordu). Do výsledného počtu slov jsme zahrnuli nadpis a celý text článku.

Typ – kódovali jsme novinářský žánr článku. Tato proměnná má čtyři hodnoty: zpravodajství, rozhovor, komentář, jiné.

Podmět – tato proměnná upřesňuje, kdo v dané citaci nebo parafrázi o migrantech respektive migraci mluví. Buď je to strana samotná (překopírované programové prohlášení nebo stanovisko strany), politik nebo podporovatel strany.

Délkacit (délka citace) – kódujeme podle toho, kolik prostoru je v článku věnováno citaci nebo parafrázi „podmětu“ v rámci celkového počtu slov textu.

Binární proměnné:

Tyto proměnné nabývaly pouze dvou hodnot: výskyt či absence. K jejich použití nás inspirovala brněnská analýza mediálního pokrytí uprchlické krize, kterou jsme zmiňovali

v teoretické části naší práce¹⁹⁴. První z těchto proměnných měly pokrýt souvislosti, ve kterých se o uprchlících mluví. Další pak měli definovat „nálepky“, které vybrané krajně pravicové či populistické subjekty, jejich politici nebo podporovatelé v článcích využívají k popisu uprchlíků.

Souvislost odmítnutí – kódovali jsme podle toho, zda se o migrantech mluví v souvislosti s jejich odmítnutím.

Souvislost terorismus – kódovali jsme podle toho, zda vybrané strany či jejich podporovatelé o uprchlících mluví v souvislosti s terorismem.

Souvislost kvóty – kódovali jsme podle toho, zda „podmět“ u migrantech mluvil v souvislosti s uprchlickými kvótami.

Souvislost náboženství - kódovali jsme podle toho, zda „podmět“ u migrantech mluvil v souvislosti s náboženství, obvykle islámem.

Souvislost jiné – kódovali jsme v případě, že „podmět“ o migrantech mluvil v jiné souvislosti, než které jsme popsali ve výše zmíněných případech.

Nickuprlaz – kódujeme podle toho, zda představitelé strany vnímají uprchlíky spíše jako administrativní zátěž.

Nickuprchlopč – kódujeme podle toho, zda představitelé strany o uprchlících mluví jako o objektech policejní činnosti.

Nickuprchlpsp – kódujeme podle toho, zda představitelé strany o uprchlících mluví jako o příjemcích sociální pomoci.

Nickuprchbh – kódujeme podle toho, zda představitelé strany o uprchlících mluví jako o bezpečnostní hrozbě.

Nickuprchlotu – kódujeme podle toho, zda představitelé strany o uprchlících mluví jako o objektech tragické události.

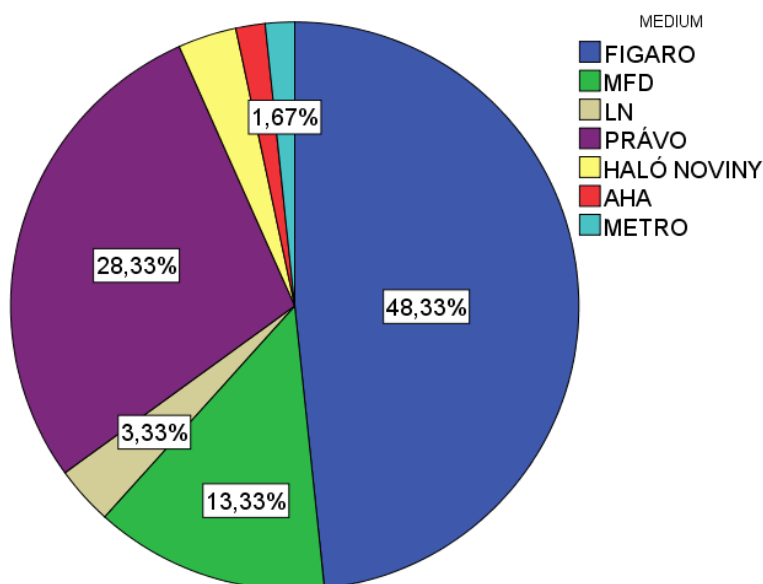
Nickuprchljine - kódovali jsme v případě, že „podmět“ o uprchlících mluví v jiných souvislostech, než které jsme popsali ve výše zmíněných případech.

¹⁹⁴ TKACZYK, M. – MACEK, J. – POSPĚCH. *Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize.*

3. ANALYTICKÁ ČÁST

Prvotní korpus článků tvořil celkem 486 textů, 121 českých a 365 francouzských. Po prvním čtení jsme ale tento soubor zredukovali. Analyzovaný souhrn článků následně čítal 60 příspěvků, z toho 31 českých a 29 francouzských. Zatímco v případě českých článků jsme měli takřka stejný počet v roce 2015 i v roce 2016 (16, respektive 15 textů), v případě francouzských textů jsme zaznamenali větší disproporce, viz následující graf a tabulka.

Graf č. 1 Procentuální zastoupení článků dle média v letech 2015 a 2016

Tabulka č. 1 Počty článků dle média v letech 2015 a 2016

Médium	2015	2016
Právo	8	9
MDF	4	4
LN	0	2
HN	2	0
Metro	1	0
AHA	1	0
Le Figaro	19	10

(Údaje z grafu č. 1 a z Tabulky č. 1 vycházejí ze všech 60 analyzovaných článků v českých denících i ve francouzském listu Le Figaro)

Zhruba dvojnásobný úbytek francouzských článků v roce 2016 oproti roku 2015 je možné vysvětlit odeznívající uprchlickou krizí (vrchol v roce 2015). Navíc, jak jsme uvedli v teoretické části naší práce, způsob, jakým média psala o migrační/ uprchlické krizi mohly ovlivnit teroristické útoky v Paříži v listopadu roku 2015. Tyto skutečnosti mohl francouzský deník Le Figaro reflektovat větším prostorem věnovaným Národní Frontě. Nicméně je možné argumentovat i proti tomuto vysvětlení. V červenci 2016 se odehrál teroristický útok ve francouzském Nice. Zároveň se blížily prezidentské volby, ve kterých kandidovala předsedkyně Národní fronty Marine Le Penová. Tyto události naopak mohly být důvodem

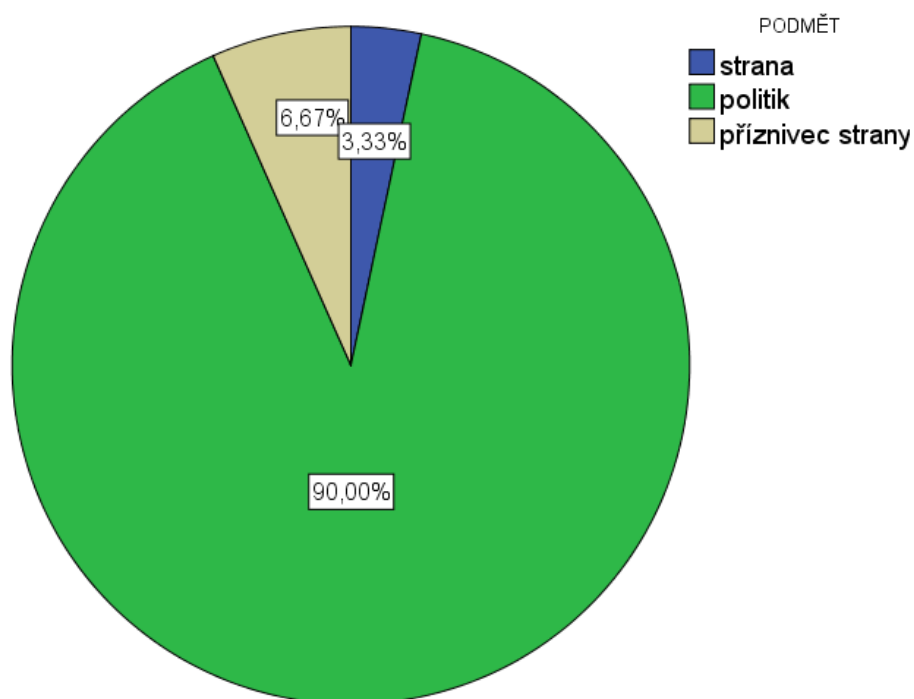
pro větší prostor politikům, představitelům či podporovatelům Národní fronty a jejich protiimigračnímu diskurzu v roce 2016.

Průměrná délka českých článků byla zaokrouhleně 487 slov. Nejdelší text měl 933 slov a byl z Mladé Fronty Dnes. Nejkratší článek byl z listu Metro a měl 77 slov.

Francouzské články byly o něco delší, v průměru měly 667 slov. Nejdelší text čítal 1012 slov, nejkratší článek měl 181 slov.

Jako aktéři a mluvčí v člancích nejčastěji vystupovali politici (viz následující graf).

Graf č. 2 Procentuální zastoupení podmětu v člancích v letech 2015 a 2016

(Údaje z grafu č. 2 vycházejí ze všech 60 analyzovaných článků v českých denících i ve francouzském listu Le Figaro)

Z grafu je patrné, že v člancích vystupovali hlavně politici vybraných stran. Přesněji řečeno, byli to právě političtí představitelé vybraných subjektů, kteří v člancích mluvili o migrantech. Ve většině analyzovaných příspěvků vystupovali lídři Národní fronty a Svobody a přímé demokracie, respektive Marine Le Penová a Tomio Okamura. Tento fakt potvrzuje jednu z klíčových charakteristik populistických a krajně pravicových stran, a sice že je reprezentuje

obvykle jedna charismatická a vůdčí osobnost. Příznivci byli celebrity (např. zpěváci, kteří stranu podpořili na mítinku) nebo voliči strany, kteří ji podpořili třeba na demonstraci. Většina z analyzovaných textů byla zpravodajská. Pouze jeden jediný příspěvek byl rozhovor. Šlo o francouzský článek, ve kterém mluvil politik zvolený s podporou Národní fronty.

3.1. Ověření hypotéz

3.1.1. Hypotéza č. 1

H1. Vybrané české i francouzské deníky budou věnovat diskurzu analyzovaných krajně pravicových či populistických stran o běžencích spíše méně prostoru v rámci jednotlivých článků.

Jak již jsme uvedli výše, prvotní korpus našich článků čítal 486 textů (121 českých, 365 francouzských). Analyzovaný souhrn článků tvořil 60 textů. Parametrům našeho výzkumu tedy v průměru odpovídal zhruba každý osmý článek. Pokud tyto údaje rozdělíme, z českých článků jsme vybrali zhruba každý čtvrtý text. Z francouzských článků se pro naši práci hodil v průměru každý třináctý příspěvek.

Už z těchto údajů lze říct, že vybrané deníky poskytovaly jen omezený prostor diskurzu krajně pravicových či populistických stran o běžencích. Novináři se v řadě článků omezili pouze na konstatování, že analyzované politické subjekty (Národní fronta a Svoboda přímé demokracie) jsou protiimigrační uskupení. Už ale nedávali prostor politikům, podporovatelům ani příznivcům těchto partají, aby tento postoj dále rozvedli a vysvětlili. Příkladem textu, který jsme z těchto důvodů museli vyřadit, je následující úryvek z článku Mladé Fronty Dnes:

Proti uprchlíkům a členství v Evropské unii jsou i příznivci hnutí Svoboda a přímá demokracie Tomia Okamury, kteří se sejdou ve spodní části Václavského náměstí¹⁹⁵.

Úryvek je vybraný z článku, který předpovídá události následujícího dne spojené se státním svátkem 17.11. Autor článků v textu popisuje budoucí i minulé protesty, shromáždění a projevy. Akcí se zúčastnili i politici a podporovatelé hnutí Svobody a přímá demokracie. Vzhledem k tomu, že cílem článku nebylo vysvětlovat postoj hnutí v otázce přistěhovalectví,

¹⁹⁵ HELLER, Jakub. *Do ulic míří obavy a vztek. Studenti vybízejí ke smíru*. Mladá fronta Dnes. [cit. 2016-11-16].

autor ho pouze „onálepkoval“ a „zaškatulkoval“ jako protiimigrační a euroskeptický subjekt. Podobný přístup jsme našli i v následujícím úryvku z francouzského deníku Le Figaro:

*Avec la crise des migrants, le score du Front national dans la ville de Calais est passé de 31,8% aux européennes de 2014 à 49,1 % aux régionales de 2015*¹⁹⁶.

(překlad Martin Balucha: „Vzhledem k uprchlické krizi, preference Národní fronty ve městě Calais vzrostly z 31,8 % ve volbách do evropského parlamentu v roce 2014 na 49,1% v regionálních volbách v roce 2015.)

V tomto textu sice autor nezdůrazňuje přímo diskurz Národní fronty o migrantech, nicméně odmítavý postoj vůči uprchlíkům je v článku latentně přítomný. Tak jako v případě českého textu ho ale autor dál nerozvádí.

Omezený prostor pro diskurz Národní fronty a Svobody přímé demokracii ohledně imigrantů jsme zaznamenali i v námi vybraných a analyzovaných článcích (viz následující tabulka).

Tabulka č. 2 Procentuální podíl citací v analyzovaných článcích

Původ článku	Průměrná délka článku (počet slov)	Průměrná délka citace (počet slov)	Průměrný % podíl citace v článku
České články	487	28	5,75
Francouzské články	667	67	9,95

(Údaje z Tabulky č. 2 vycházejí ze všech 60 analyzovaných článků v českých denících i ve francouzském listu Le Figaro)

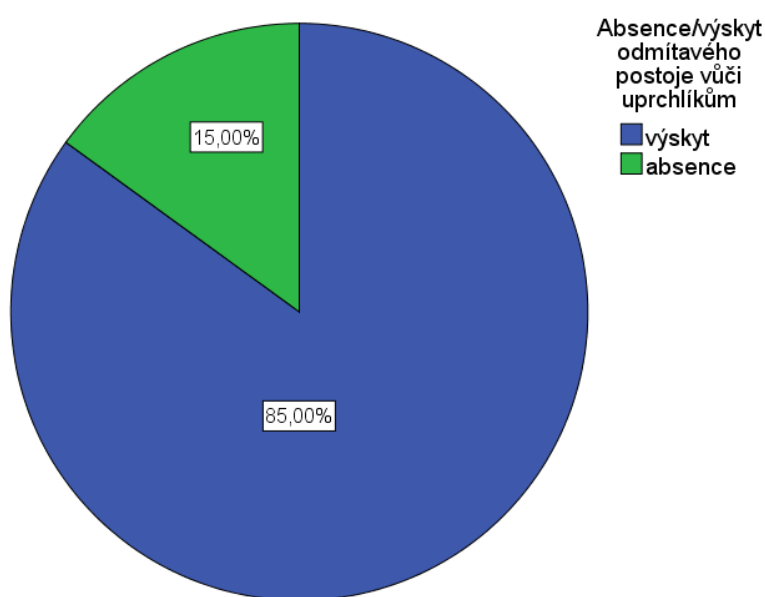
Z tabulky je patrné, že citace politiků, příznivců či podporovatelů strany ohledně migrantů měly v článcích omezený prostor. V českých článcích průměrná délka citace činila zhruba dvacetinu příspěvku, ve francouzských textech byl tento podíl zhruba dvojnásobný, citace v nich zabíraly v průměru zhruba desetinu článku. Přibližně dvojnásobný prostor pro citace ve francouzských článcích je podle nás možné vysvětlit větší roztříštěností přímé řeči. Při

¹⁹⁶ TABARD, Guillaume. *Quel est l'impact électoral de la « jungle » de Calais?* Le Figaro. [cit. 2016-9-28].

analýze jsme ji museli častěji rekonstruovat pomocí komunikačních sloves. Je tak možné, že tímto způsobem délka citací ve francouzských člancích narostla.

Na praxi rychlého „onálepkování“, tedy označení strany příznačným přístupem, v našem případě protiimigračním postojem, poukazují i další údaje z našeho výzkumu (viz následující graf).

Graf č. 3 Procentuální zastoupení článků s odmítavým postojem vůči uprchlíkům

(Údaje z grafu č. 3 vycházejí ze všech 60 analyzovaných článků v českých denících i ve francouzském listu Le Figaro)

Z grafu je patrné, že souhrnně v českých i ve francouzských člancích se v 85% článků o uprchlících mluvilo v souvislosti s jejich odmítáním. V 15% procentech textů převážily naopak jiné souvislosti. K těmto údajům je potřeba dodat, že celkem v 11 případech, tedy ve zhruba pětině všech analyzovaných článků, bylo odmítání uprchlíků jedinou souvislostí, ve které se o nich mluvilo (tj. binární hodnota „výskyt“ byla pouze u souvislosti odmítání uprchlíků, u dalších binárních proměnných byla hodnota „absence“). Jinak řečeno, ve zhruba každém pátém až šestém článku, který jsme analyzovali, politik, představitel nebo příznivec vybraných politických subjektů o migrantech mluvil pouze v souvislosti s jejich odmítnutím. Nezmiňoval žádnou jinou souvislost (terorismus, kvóty, náboženství) ani běžence

neoznačoval další nálepkou (bezpečnostní hrozba, příjemce sociální pomoci, administrativní záležitost, atd.). Příkladem může být úryvek z článku v Mladé Frontě Dnes:

„Nebudu specifikovat. Záleží však na tom, zda náš partner bude schopný do programového prohlášení dostat naše témata jako je přímá demokracie, vypsání referenda o vystoupení z EU či nepřijímání imigrantů¹⁹⁷“.

Tato pasáž je ze článku, který je věnovaný formování koalice v Libereckém kraji. Odcitovanou pasáž pronesl tehdejší lídr koalice a současný poslanec za hnutí SPD Radovan Vích. Jak je vidět, prostor v článku dostává protiimigrační postoj hnutí, jako jeden z programových bodů politického uskupení. Text už neuvádí vysvětlení protiuprchlického postoje ani nedává prostor dalším souvislostem v této oblasti. Podobné případy článků, kdy se o migrantech mluví pouze v souvislosti s jejich odmítnutím, jsme našli i ve francouzském listu Le Figaro.

Tuto praxi je podle nás možné vysvětlit několika způsoby. Buď novináři nedali prostor vybraným politikům a stranám rozvíjet odmítavý postoj vůči uprchlíkům (vysvětlit, z jakého důvodu je nechtějí), protože to nebylo hlavní ambicí daného článku, nebo byl čistě odmítavý postoj dostačující pro charakterizaci hnutí a jeho přístupu k migrantům. Dalším možným vysvětlením je, že samotný odmítavý postoj byl natolik silný, že vytěsnil všechny další přístupy a názory politiků na migranty.

Na základě výše zmíněných údajů konstatujeme, že **hypotéza č. 1 byla potvrzena.**

3.1.2. Hypotéza č. 2

H2. Představitelé analyzovaných politických subjektů budou v člancích mluvit o běžencích především v negativních souvislostech a budou také využívat hlavně negativní nálepky.

V teoretické části naší práce jsme poukazovali na to, jakým způsobem Svoboda a přímá demokracie a Národní fronta vnímají migranty. Ukázali jsme, že o nich tyto strany mluví v různých, většinou negativních souvislostech. Vidí je jako hrozbu pro identitu a

¹⁹⁷ mt. *Krajský nováček trvá na nepřijímání imigrantů*. Mladá fronta Dnes. [cit. 2016-10-10].

suverenitu země, jako bezpečnostní riziko a příjemce sociální pomoci. Některé z těchto perspektiv se promítly i v našem výzkumu (viz následující tabulka).

Tabulka č. 3 Frekvence výskytu negativních souvislostí a nálepek o migrantech

Proměnné	Počet článků v analyzovaném korpusu (60 článků)	% podíl proměnné v analyzovaném korpusu (60 článků)
Souvislost terorismus	9	15
Souvislost kvóty	7	11,67
Souvislost náboženství	15	25
Souvislost jiné	2	3,33
Nálepka administrativní záležitost	20	33,33
Nálepka objekt policejní činnosti	3	5
Nálepka příjemce sociální pomoci	16	26,67
Nálepka bezpečnostní hrozba	22	36,67
Nálepka oběť tragické události	0	0
Nálepka jiné	2	3,33

(Údaje z Tabulky č. 3 vycházejí ze všech 60 analyzovaných článků v českých denících i ve francouzském listu Le Figaro)

Z tabulky vyplývá, že analyzované strany, jejich politici či příznivci uprchlíky nejčastěji označovali jako bezpečnostní hrozbu. Tato nálepka se objevila ve víc než třetině všech článků. Z výsledků analýzy je rovněž patrné vnímání uprchlíků jako „administrativní záležitosti“. Toto označení se objevilo rovněž ve zhruba každém třetím článku. Vybrané politické subjekty a jejich reprezentanti také poměrně často v analyzovaných článcích vnímali migranty jako příjemce sociální pomoci. V textech se o migrantech mluvilo i v souvislostech s náboženstvím, terorismem a kvótami.

Na druhou stranu v žádném ze článku se neobjevila citace, ve které by politik Svobody a přímé demokracie nebo Národní Fronty vnímal uprchlíky jako oběti tragických událostí.

Z těchto údajů je patrné, že se v analyzovaných článcích objevoval podobný diskurz, který vybrané strany prosazovaly i ve svých programových prohlášeních. Reprezentanti

těchto politických subjektů v námi analyzovaných médiích o migrantech mluvili v podobných, spíše negativních rámcích.

Na základě těchto údajů konstatujeme, že **hypotéza č. 2 byla potvrzena.**

3.1.3. Hypotéza č. 3

H3. V roce 2015 bude oproti roku 2016 v analyzovaných médiích vyšší počet článků, v nichž vybrané politické subjekty budou častěji označovat uprchlíky negativními nálepkami. Zároveň bude v tomto roce i větší počet článků s negativními souvislostmi o migrantech.

Při ověřování předchozí hypotézy jsme poukázali na to, že migranti jsou ve vybraných člancích českých i francouzských médií nejčastěji vnímáni jako bezpečnostní hrozba. Pokusíme se toto zjištění ještě rozvést a vypořádat, jak se diskurz vybraných politických subjektů o migrantech promění v průběhu dvou analyzovaných let. Jinak řečeno, půjde o to, zda budou v letech 2015 a 2016 více či méně zdůrazňovat některé souvislosti. Výsledky našeho zkoumání uvádíme v následující tabulce.

Tabulka č. 4 Srovnání výskytu negativních souvislostí a nálepek o migrantech v letech 2015 a 2016

Proměnné	Počet článků za 2015 v analyzovaném korpusu (35 článků)	% podíl článků za 2015 v analyzovaném korpusu (35 článků)	Počet článků za 2016 v analyzovaném korpusu (25 článků)	Počet článků za 2016 v analyzovaném korpusu (25 článků)
Souvislost terorismus	6	17,14	3	12
Souvislost kvóty	2	5,71	5	20
Souvislost náboženství	6	17,14	9	36
Souvislost jiné	1	2,86	1	4
Nálepka administrativní záležitost	15	42,86	5	20
Nálepka objekt policejní činnosti	2	2,86	1	4
Nálepka příjemce sociální pomoci	13	37,14	3	12
Nálepka bezpečnostní hrozba	14	40	8	32
Nálepka oběť tragické události	0	0	0	0
Nálepka jiné	1	2,86	1	4

(V tabulce č. 4 pracujeme se dvěma různými korpusy článků v závislosti na roky jejich vydání. Soubor článků pro rok 2015 v českých denících i ve francouzském listu Le Figaro čítal 35 článků. V roce 2016 to bylo 25 textů.)

Údaje z tabulky ukazují, že v roce 2016 klesl počet článků, ve kterých analyzované politické subjekty mluvily o migrantech v souvislosti s terorismem. Rovněž klesl počet článků, ve kterých zástupci vybraných stran označovali uprchlíky jako bezpečnostní hrozbu. Jedním z možných vysvětlení tohoto úbytku je fakt, že v roce 2016 uprchlická krize odeznívala. Navíc, jak již jsme zmiňovali, v roce 2015 se odehrály teroristické útoky v Paříži a je proto možné, že v tomto časovém období zesílilo vnímání uprchlíků jako bezpečnostní hrozby. Na druhou stranu, teroristický útok ve francouzském Nice z července roku 2016 mohl rovněž zesílit souvztažnost mezi uprchlíky a terorismem.

Víc než dvojnásobný úbytek článků lze pozorovat i v případě označení uprchlíků jako administrativní záležitosti a příjemce sociální pomoci. Toto zjištění je podle nás možné částečně možné vysvětlit odeznívající uprchlickou krizí.

Na druhou stranu v roce 2016 jsme zaregistrovali vyšší počet článků, ve kterých politici mluvili o uprchlících v souvislosti s náboženstvím a s kvótami. Vyšší počet článků v případě kvót lze vysvětlit silící kritikou tohoto systému na přerozdělování uprchlíků ze strany krajně pravicových či populistických stran. Na druhou stranu systém kvót byl unijními ministry vnitra odhlasovaný již v září roku 2015¹⁹⁸.

Na základě výše uvedených údajů **konstatujeme, že se hypotéza potvrdila jen částečně**. V roce 2015 byl v analyzovaných médiích skutečně větší počet článků, ve kterých představitelé analyzovaných stran označovali migranty negativními nálepkami (administrativní záležitost, objekt policejní činnosti, příjemce sociální pomoci, bezpečnostní hrozba). Pokud jde o souvislosti, ve kterých se mluvilo o migrantech, tak jsme zaznamenali větší počet článků pouze v případě proměnné „Souvislost terorismus“. U dalších dvou proměnných – „Souvislost kvóty“ a „Souvislost náboženství“ – jsme zaznamenali naopak vyšší počet článků v roce 2016.

3.2. Komparativní analýza

V analytické části jsme se zatím záměrně spíše vyhýbali srovnávání přístupu českých a francouzských médií k diskurzu vybraných politických subjektů o migrantech. Při ověřování hypotézy č. 1 jsme už nicméně poukázali na to, že jak české deníky, tak i francouzský list Le Figaro těmto politickým subjektům věnují spíše méně prostoru na to, aby popsali, jak přistěhovalce vnímají (viz Tabulka č. 2 Procentuální podíl citací v analyzovaných člancích).

Uvedli jsme, že průměrná délka citace ve francouzském článku je zhruba o 40 slov delší než v českém textu. Na jednu stranu to může být dané vyšším výchozím počtem slov ve francouzských člancích, na druhou stranu to může být i „roztříštěností“ citací, které jsme museli rekonstruovat pomocí komunikačních sloves.

V této části naší práce se pokusíme shrnout odlišnosti nebo naopak stejné přístupy k diskurzu vybraných politických uskupení o uprchlících v českých a francouzských denících.

¹⁹⁸ ČT24. *Ministři vnitra přijali uprchlické kvóty, Slovensko je odmítá respektovat*. [online]. 23.9.2015 [cit. 2018-4-24]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1588874-jak-prerozdelit-uprchliky-v-eu-kompromis-v-otazce-kvot-asi-ministri-vnitra-nenajdou>.

Tabulka č. 5. Srovnání výskytu souvislostí a nálepek o uprchlících v českých a francouzských denících I

Proměnné	Počet článků v korpusu českých článků (31)	% podíl článků v korpusu českých článků (31)	Počet článků v korpusu francouzských článků (29)	% podíl článků v korpusu francouzských. článků (29)
Souvislost kvóty	6	19,35	1	3,45
Souvislost náboženství	10	32,26	5	17,24
Nálepka administrativní záležitost	11	35,48	9	31,03

(V tabulce č. 5 pracujeme se dvěma různými korpusy článků v závislosti na místo jejich vydání. Českých článků jsme měli 31, francouzských textů bylo 29. Počty článků jsou z obou analyzovaných let 2015 a 2016.)

V této tabulce jsme chtěli poukázat na ty proměnné, které se v českých člancích objevují častěji než ve francouzských textech. Z výsledků vyplývá, že v analyzovaných českých denících byl vyšší počet článků, ve kterých zástupci Svobody a přímé demokracie mluvili o migrantech v souvislosti s unijními kvótami a náboženstvím. V českých denících bylo také více článků, ve kterých vybraní političtí reprezentanti označovali přistěhovalce jako administrativní záležitost.

Vyšší počet článků v českých denících, ve kterých se o migrantech mluvilo v souvislosti s kvótami je podle nás do jisté míry možné vysvětlit větším zájmem analyzovaných českých subjektů o systém přerozdělování uprchlíků. Jinak řečeno, je možné, že systém kvót byl pro politiky a představitele Svobody a přímé demokracie silnějším tématem než pro příznivce francouzské Národní fronty. Stejně tak uprchlické kvóty mohly představovat větší téma pro novináře v České republice než ve Francii. Tomuto vysvětlení by odpovídal i fakt, že Česká republika byla mezi jedinými čtyřmi zeměmi EU (spolu se Slovenskem, Maďarskem a Rumunskem), které v roce 2015 hlasovaly proti migračním kvótám.

Vyšší počet článků v českých denících, ve kterých se o uprchlících mluvilo v souvislosti s náboženstvím, by bylo možné interpretovat větším zastoupením muslimské

komunity ve Francii¹⁹⁹. Na druhou stranu se ve Francii delší dobu velmi intenzivně debatuje o organizaci islámu v zemi²⁰⁰, což by mohl být naopak argument pro větší prostor ve francouzském Figaru pro vybrané politické subjekty, aby o migrantech častěji mluvili v souvislosti s islámem.

Pokud jde o poslední proměnnou, tj. označování uprchlíků jako administrativní záležitosti, tak je její výskyt jen nepatrně vyšší v českých člancích. V následující tabulce vyzdvihneme proměnné, které se naopak vyskytovaly častěji ve francouzských člancích.

Tabulka č. 6 Srovnání výskytu souvislostí a nálepek o uprchlících v českých a francouzských denících II

Proměnné	Počet článků v korpusu českých článků (31)	% podíl článků v korpusu českých článků (31)	Počet článků v korpusu francouzských. článků (29)	% podíl článků v korpusu francouzských. článků (29)
Souvislost terorismus	3	9,68	6	20,69
Nálepka objekt policejní činnosti	1	3,23	2	6,90
Nálepka příjemce sociální pomoci	5	16,13	11	37,93

(V tabulce č. 5 pracujeme se dvěma různými korpusy článků v závislosti na místo jejich vydání. Českých článků jsme měli 31, francouzských textů bylo 29. Počty článků jsou z obou analyzovaných let 2015 a 2016.)

Tabulka potvrzuje vyšší počet francouzských článků, ve kterých vybraní političtí představitelé o migrantech mluví v souvislosti s terorismem. Rovněž je ve francouzském Figaru vyšší počet textů, kde jsou uprchlíci vnímání jako objekt policejní činnosti. Tato zjištění je podle nás možné interpretovat přímou zkušeností Francie s terorismem. V listopadu roku 2015 to byly teroristické útoky v Paříži. V červenci roku 2016 to byl atentát ve městě Nice, na jihu Francie. Tyto události mohly ovlivnit způsob, jakým Národní fronta, její politici ale zároveň i příznivci vnímají uprchlíky a v jakých souvislostech o nich mluví. Zároveň ale zmíněné atentáty mohly

¹⁹⁹ Viz kapitola 1.6.4. Na základě údajů zveřejněných v roce 2010 žije ve Francii necelých pět milionů muslimů, což je 7,5 % francouzské populace.

²⁰⁰ Le Monde.fr. *Emmanuel Macron se lance dans la réforme de l'islam de France*. [online]. 11.2.2018 [cit. 2018-4-25]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/politique/article/2018/02/11/macron-veut-poser-les-jalons-de-l-organisation-de-l-islam-de-france-au-premier-semester-2018_5254980_823448.html. Vyústění těchto debat je možné pozorovat v nedávném prohlášení francouzského prezidenta Emmanuela Macrona, který ohlásil přípravu zásadní reformy organizace Islámu v zemi.

ovlivnit i novinářskou perspektivu a zaběhlé novinářské postupy. Žurnalisté tak mohli prosazovat jiný úhel pohledu a upřednostňovat rozdílné názory a mluvčí než před zmíněnými teroristickými útoky.

Z Tabulky č. 6 vyplývá i vyšší frekvence článků, ve kterých zástupci Národní fronty označovali uprchlíky jako příjemce sociální pomoci. Takové vnímání reflektuje programová prohlášení francouzské Národní fronty, ve kterém strana uvádí, že imigrace ročně Francii vyjde na 70 miliard eur. Některá francouzská média a odborníci nicméně takovou částku zpochybňují²⁰¹.

Na závěr komparativní analýzy uvádíme ještě proměnné, jejichž četnost byla stejná nebo velmi podobná v českých i ve francouzských denících.

Tabulka č. 7 Srovnání výskytu souvislostí a nálepek o uprchlících v českých a francouzských denících III

Proměnné	Počet článků v korpusu českých článků (31)	% podíl článků v korpusu českých článků (31)	Počet článků v korpusu francouzských článků (29)	% podíl článků v korpusu francouzských článků (29)
Souvislost odmítnutí	28	90,32	23	79,31
Nálepka bezpečnostní hrozba	11	35,48	11	37,93
Nálepka obět' tragické události	0	0	0	0

(V tabulce č. 5 pracujeme se dvěma různými korpusy článků v závislosti na místo jejich vydání. Českých článků jsme měli 31, francouzských textů bylo 29. Počty článků jsou z obou analyzovaných let 2015 a 2016.)

Z této tabulky je patrná tendence, na kterou jsme poukazovali už při ověřování hypotézy č. 1, a sice že v rámci zkoumaných médií byly nejpočetnější články, ve kterých se o migrantech mluvilo v souvislosti s jejich odmítnutím (viz Graf č. 3 Procentuální zastoupení článků s odmítavým postojem vůči uprchlíkům). Jinak řečeno, když vybrané a politické subjekty v českých ale i ve francouzských člancích mluvili o migrantech, bylo to právě v souvislosti

²⁰¹ NORMAND, Grégoire. *Immigration : les mauvais "coûts" du Front national*. [online] 4.4.2017 [cit. 2018-4-25] <https://www.latribune.fr/economie/france/immigration-les-mauvais-couts-du-front-national-678153.html>.

s jejich odmítáním. Důvody, proč je právě tato proměnná ze všech použitých nejsilnější (tj. proč se objevuje nejčastěji) už jsme uvedli při ověřování hypotézy č. 1. Znovu se k nim vrátíme v diskuzi.

Stejný počet lze konstatovat v případě nálepky „bezpečnostní hrozba“. V českých denících i ve francouzském listu Le Figaro byl stejný počet článků, ve kterých zástupci vybraných stran označovali imigranty za bezpečnostní hrozbu. Je zajímavé sledovat proměnnou „nálepka bezpečnostní hrozba“ v návaznosti na proměnnou „souvislost terorismus“. Ve francouzském Figaru byl oproti českým deníkům dvojnásobně vyšší počet článků, ve kterých se politici o migrantech vyjadřovali v souvislosti s terorismem (viz Tabulka č. 6). Z následující tabulky (viz Tabulka č. 7) ale vyplývá, že migranti jsou vnímáni jako bezpečnostní hrozba stejně ve francouzském Figaru jako v českých denících. Tento fakt lze podle nás vysvětlit následujícím způsobem. Zatímco mluvit o migrantech v souvislosti s terorismem, znamená konkrétní nebezpečí, na které lze nahlížet prizmatem minulých teroristických útoků, označení uprchlíků jako bezpečnostní hrozby je obecnější nálepkou, pod kterou lze schovat různá rizika a ohrožení. Navíc připomínáme, že vyšší četnost článků, ve kterých se o přistěhovalcích mluví v souvislosti s terorismem, je ve Francii spojená s konkrétními zkušenostmi s teroristickými útoky.

Z Tabulky č. 7 lze rovněž konstatovat tendenci, na kterou jsme poukazovali při ověřování hypotézy č. 2. V českých denících ani ve francouzském Figaru nebyl žádný článek, ve kterém by vybrané strany, jejich politici nebo příznivci vnímali politiky jako oběti tragických událostí. Není to překvapením. Takový postoj by totiž byl proti názorům, které vybrané politické subjekty obhajují ve svých programových prohlášeních, a sice že uprchlíci znamenají především bezpečnostní riziko a větší výdaje ze státní pokladny.

3.3. Diskuze

V našem výzkumu jsme poukázali na to, že zkoumaná média věnují obecně spíše méně prostoru ve svých článcích zástupcům vybraných politických stran k vysvětlení jejich postojů k migrantům. Toto tvrzení opíráme hned o dvě zjištění.

Náš prvotní korpus čítal celkem 486 textů, po prvním čtení jsme ho ale museli výrazně zredukovat na 60 článků. Buď z výchozích textů nevyplýval jednoznačný názor stran, jejich

politiků či příznivců na uprchlíky nebo tento postoj reprodukovali sami novináři. Připouštíme, že na výrazně nižší počet analyzovatelných článků oproti výchozímu souboru mohla mít vliv vyhledávací formule. Je možné, že změna vyhledávacího hesla by znamenala i vyšší počet analyzovatelných článků a tedy i větší prostor pro citace jednotlivých politických subjektů. Nicméně výrazně menší počet analyzovatelných článků by se dal rovněž interpretovat jako systematická snaha zkoumaných médií omezovat přímý diskurz krajně pravicových stran o migrantech. Ostatně na tento přístup jsme poukazovali v teoretické části (viz Kapitola 1.5.). Uváděli jsme příklad Německa, kde podle Ellinase někteří novináři považují umlčování krajní pravice za občanskou povinnost²⁰². Podobný přístup se pak podle něj objevuje i v Belgii a v Nizozemsku.

Z našeho výzkumu vyplývá, že analyzovaná média ve svých článcích věnují spíše méně prostoru citacím (přímé řeči ale i parafráze), ve kterých by politici námi vybraných stran mohli popsat své názory na uprchlíky. Ve francouzských článcích činil průměrný podíl citace v textu 9,95%. V českých článcích byl tento podíl ještě nižší, 5,75%. Delší citace ve francouzských článcích jsme vysvětlovali jednak vyšším výchozím počtem slov ale také „roztříštěností“ původních citací, které jsme museli rekonstruovat na základě komunikačních sloves. Navíc když už média dala prostor vybraných politickým subjektům o migrantech mluvit, bylo to nejčastěji v souvislosti s jejich odmítáním. Jinak řečeno, v 85% českých i francouzských článků se o uprchlících mluvilo právě v souvislosti s jejich odmítáním. Mimo to, v 11 článcích z 60 analyzovaných textů byla tato souvislost jediná v rámci, které se o migrantech mluvilo. Nabízí se hned několik interpretací. Novináři ve svých článcích neměli prostor a ani nechtěli vysvětlovat protiimigrační postoje zkoumaných politických subjektů. Tomu by odpovídala tendence rychlého „zaškatulkování nebo „onálepkování“ pomocí krátké citace s odmítavým protiuprchlickým postojem bez dalšího rozvádění souvislostí. Čistě odmítavý postoj politických stran vůči imigrantům mohl být zároveň natolik silným a příznačným rysem pro vybraná politická uskupení, že vytěsnil všechny ostatní souvislosti nebo nálepky, které se mohly objevit v diskurzu o běžencích. Dalším možným vysvětlením je podle nás snaha novinářů korigovat vyjádření krajně pravicových či populistických subjektů o migrantech.

V naší práci jsme se také zabývali tím, jak vybraní zástupci politických stran, ale také novináři, kteří jejich názor reprodukují, vnímají migranty. Z výsledků analýzy vyplývá, že

²⁰² ELLINAS, Antonis A. *The media and the far right in western Europe: playing the nationalist card*. New York: Cambridge University Press, 2010. s. 211.

uprchlíci jsou nejčastěji vnímání jako bezpečnostní hrozba. Toto označení se objevilo ve 36,67 % všech českých i francouzských článků (viz Tabulka č.3.). Druhou nejpočetnější nálepkou pro uprchlíky je označení „administrativní záležitost“. Takové pojmenování se vyskytlo ve 33,33% všech článků. Zaregistrovali jsme i vyšší počet příspěvků, ve kterých byli uprchlíci vnímání jako příjemci sociální pomoci (26,67%) nebo, kde se o nich mluvilo v souvislosti s náboženstvím (25%), terorismem (15%) a kvótami (11,67%). Tyto výsledky podle nás reflektují stanoviska analyzovaných politických subjektů, kterými se prezentují ve svých programových prohlášeních. Zároveň ale odrážejí události z let 2015 a 2016. Právě na možné odlišnosti ve vnímání uprchlíků v průběhu dvou zkoumaných let jsme se snažili poukázat při ověřování hypotézy č. 3. Zjistili jsme, že v průběhu dvou let se ve zkoumaných médiích (především v deníku Le Figaro) obměnil jak počet článků tak i diskurz ohledně migrantů. Zatímco počet českých analyzovaných článků byl v roce 2015 a 2016 takřka stejný (16 textů v roce 2015 a 15 textů v roce 2016), ve francouzském Figaru jsme v roce 2015 měli skoro dvojnásobný počet článků (19 příspěvků) oproti roku 2016 (10 příspěvků). Jak již ale bylo řečeno, poukázali jsme na odlišnosti v úhlu pohledu na migranty.

V roce 2015 bylo ve francouzských i českých denících vyšší množství textů, ve kterých politici mluvili o migrantech v souvislosti s terorismem. Stejně tak bylo v roce 2015 celkově víc článků, ve kterých analyzované politické subjekty vnímaly uprchlíky jako bezpečnostní hrozbu. Vyšší počty článků u těchto dvou proměnných v roce 2015 lze podle nás vysvětlit dvěma způsoby. Jednak stupňující se uprchlickou krizí v tomto období ale také například teroristickými útoky v Paříži v listopadu roku 2015. Jak již jsme uvedli v teoretické části naší práce (viz. Kapitola 1.9.1.), pařížské atentáty výraznou měrou obměnily způsob, jakým média informovala o migrační krizi. Po listopadových teroristických útocích například v analyzovaných médiích převládal diskurz bezpečnostních opatření a uprchlíci neměli tolik prostoru se vyjádřit oproti dřívějšímu období. Proti tomuto vysvětlení lze namítnout, že teroristický útok byl ve Francii i v roce 2016, a to na jihu země v Nice. I tento atentát mohl ovlivnit názory politiků ale také vnímání novinářů a jejich postupy.

Oproti roku 2016 byl v roce 2015 v analyzovaných médiích rovněž vyšší počet článků, ve kterých se o migrantech mluvilo jako o příjemcích sociální pomoci a administrativních záležitostech. To podle nás odpovídá již zmiňovanému vrcholu migrační krize v roce 2015, kdy unijní země řešili, jak se k uprchlíkům postaví a co by jejich přijetí mohlo stát.

Na druhou stranu jsme pro rok 2015 zaznamenali nižší počet příspěvků, ve kterých se o migrantech mluvilo v souvislosti s náboženstvím a kvótami. Především nižší počet článků s proměnnou „souvislost kvóty“ nás do jisté míry překvapil, protože první systém na přerozdělování uprchlíků unijní ministři vnitra odhlasovali už v roce 2015²⁰³. Z toho by vyplývalo, že počty článků, ve kterých se o migrantech mluvilo v souvislosti s kvótami, bude vyšší v roce 2015. Na druhou stranu je možné, že vzhledem ke komplikovanému schvalování systému migračních kvót, bylo toto téma klíčové i v roce 2016. Proto se k němu analyzované politické subjekty i novináři vraceli i v tomto časovém období.

V poslední části naší analýzy jsme srovnávali přístup českých deníků a francouzského listu *Le Figaro* k diskurzu vybraných politických zástupců o migrantech. V komparativní analýze jsme poukázali na to, jaké vnímání o běžencích převládalo v deníku *Le Figaro* a v českých médiích.

Na základě našeho výzkumu jsme zjistili, že v českých denících bylo více článků, ve kterých se o migrantech psalo v souvislosti s kvótami, s náboženstvím, a ve kterých byli uprchlíci vnímáni jako administrativní záležitost. Vyšší počet článků, ve kterých političtí reprezentanti mluvili o uprchlících v souvislosti s kvótami je podle nás do jisté míry vysvětlitelný obecně větším zájmem politiků, příznivců SPD o systém přerozdělování kvót, který tito aktéři kritizují. Jak jsme již uváděli v komparativní části naší práce, je možné, že uprchlické kvóty představovaly významnější téma nejen pro politiky a příznivce SPD (ve srovnání s politiky a podporovateli FN) ale také pro české novináře (ve srovnání s francouzskými žurnalisty). Této interpretaci by odpovídalo i to, že Česká republika byla mezi jedinými čtyřmi zeměmi EU (spolu se Slovenskem, Maďarskem a Rumunskem), které v roce 2015 hlasovaly proti migračním kvótám. Vyšší počet textů, ve kterých se o migrantech mluvilo v souvislosti s náboženstvím, jsme v komparativní analýze interpretovali větším zastoupením muslimské komunity ve Francii²⁰⁴. Na druhou stranu jsme zároveň připomínali, že se ve Francii delší dobu velmi intenzivně debatuje o organizaci islámu v zemi²⁰⁵, což by mohl být naopak argument, aby deník *Le Figaro* věnoval více prostoru francouzským

²⁰³ ČT24. *Ministři vnitra přijali uprchlické kvóty, Slovensko je odmítá respektovat*. [online]. 23.9.2015 [cit. 2018-4-24]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1588874-jak-prerozdelit-uprchliky-v-eu-kompromis-v-otazce-kvot-asi-ministri-vnitra-nejdou>.

²⁰⁴ Viz kapitola 1.6.4. Na základě údajů zveřejněných v roce 2010 žije ve Francii necelých pět milionů muslimů, což je 7,5 % francouzské populace.

²⁰⁵ *Le Monde.fr. Emmanuel Macron se lance dans la réforme de l'islam de France*. [online]. 11.2.2018 [cit. 2018-4-25]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/politique/article/2018/02/11/macron-veut-poser-les-jalons-de-l-organisation-de-l-islam-de-france-au-premier-semester-2018_5254980_823448.html.

politikům, včetně zástupců Národní fronty, k vysvětlení jejich postoje ohledně islámu nebo třeba muslimských přistěhovalců.

V deníku *Le Figaru* byl vyšší počet článků, ve kterých se o migrantech mluvilo v souvislosti s terorismem. Ve francouzském listu bylo zároveň více textů, ve kterých byli imigranti vnímáni jako objekt policejní činnosti. Vyšší počty příspěvků u těchto dvou proměnných je podle nás možné interpretovat přímou zkušeností Francie s teroristickými útoky (v Paříži v listopadu 2015, v Nice v červenci 2016). Tyto atentáty mohly ovlivnit způsob, jakým zástupci Národní fronty vnímali uprchlíky a jak o nich mluvili. Mohly ale také zásadním způsobem změnit přístup novinářů k uprchlíkům. Ve francouzském deníku *Le Figaro* byl rovněž vyšší počet článků, ve kterých zástupci Národní fronty označovali uprchlíky jako příjemce sociální pomoci. Takové vnímání podle nás odráží programová prohlášení francouzské Národní fronty, ve kterých strana uvádí konkrétní částky, kolik migrace Francii ročně stojí (viz Kapitola 3.2.).

Závěrem komparativní analýzy jsme poukázaly na shody ve francouzských a českých denících. Zjistili jsme, že ve zkoumaných médiích, byl stejný nebo podobný počet článků, ve kterých se o uprchlících mluvilo v souvislosti s jejich odmítáním. V českých denících se tato souvislost objevila v 90,32% procentech článků, ve francouzském *Figaru* to bylo v 79,31% textů. Tento výsledek jsme interpretovali na začátku této kapitoly stejně tak jak v analytické části, při ověřování hypotézy č. 1. Dále byl ve francouzských i českých médiích zcela identický počet článků, ve kterých byli migranti označováni jako bezpečnostní hrozba. Jak jsme naznačovali v komparativní analýze, toto zjištění je podle nás vysvětlitelné obecnější charakteristikou této proměnné. Zatímco v případě proměnné „souvislost terorismus“ už jde o konkrétní typ nebezpečí, pod proměnnou „bezpečnostní hrozba“ se dá skrýt více souvislostí. Například v jednom ze zkoumaných článků se o migrantech mluvilo v návaznosti na infekční choroby²⁰⁶.

V poslední části komparativní analýzy jsme konstatovali, že v žádném z textů, jak v českých tak i ve francouzských médiích, jsme nenašli článek, ve kterém by vybraní politici představitelé imigranty vnímali jako oběti tragických událostí, například válek, politických čistek nebo jiných nepokojů. Vzhledem k tomu, že analyzované politické subjekty takovou

²⁰⁶ AHA. *Návštěva uprchlického tábora ve Vyšních Lhotách: Okamuru varovali před infekčními chorobami!* [online]. 28.8. 2015 [cit. 2018-4-24].

perspektivu neobhajují ani ve svých programových prohlášeních ani na svých stránkách nebo profilech na sociálních sítích, není tento výsledek překvapením.

V analytické části naší práce jsme tedy zjišťovali kolik prostoru česká a francouzská média věnují diskurzu vybraných politických subjektů o migrantech a v jakých souvislostech tyto aktéři a novináři o uprchlících mluví a jaké nálepky jim přidělují. Analyzovali jsme i způsob, jakým se diskurz o migrantech mění v průběhu dvou let a jaké odlišnosti jsou v přístupech českých deníků a francouzského listu Le Figaro.

Jsme si vědomi toho, že náš výzkum má řadu limitů, které jsou spjaté s dvojí ambicí naší práce. Nezabývali jsme se totiž odděleně mediální percepcí migrantů a uprchlíků, tak jako předešlé české či zahraniční studie, které jsme představovali v teoretické části. Nešlo nám ani o analýzu výhradně protiimigračních postojů Národní fronty a Svobody přímé demokracie, které bychom získali například výzkumem programových prohlášení nebo stanovisek na sociálních sítích. Naší ambicí bylo tyto dvě oddělené linie provázat a zjistit, jak tradiční média, přesněji řečeno seriózní deníky, reflektují diskurz těchto politických subjektů, jejich politiků a příznivců o migrantech. Zkoumali jsme tedy názory dvou politických uskupení, které už byly zpracované novináři. Tento dvojí charakter naší práce jsme se snažili zohlednit ve všech částech naší práce, například při konfiguraci vyhledávací formule, prostřednictvím které jsme získávali články k analýze. Jak již jsme uvedli v úvodu diskuze, jiné vyhledávací heslo by mohlo výraznou měrou ovlivnit i závěry výzkumu.

Problematické bylo i srovnávání českých a francouzských médií stejně tak jako dvou vybraných politických uskupení SPD a FN. Snažili jsme se v návrhu výzkumu zohlednit jak význam a čtenost francouzského listu Le Figaro (viz Kapitola 2.4.1.) tak i tradici francouzské Národní fronty, která existuje o 43 let déle než Svoboda a přímá demokracie a na rozdíl od českého hnutí měla prezidentské kandidáty. Navíc SPD vznikla až v průběhu roku 2015, tedy v časovém období, ze kterého jsme už získávali články. Je otázkou, jak všechny tyto faktory mohly ovlivnit náš výzkum, a jestli je možné tak výrazné odlišnosti ve výzkumu zohlednit.

Větší význam Národní fronty (alespoň v námi zkoumaném období v letech 2015 a 2016) jsme se snažili vykompenzovat větším korpusem českých deníků. Znamená to tedy, že jsme srovnávali přístup několika českých deníků s přístupem jednoho jediného, byť významného a mezinárodně uznávaného francouzského listu. Pokud bychom ale porovnávali francouzský deník Le Figaro s kterýmkoliv českým deníkem ve vymezeném časovém období,

jsme přesvědčeni, že bychom nemohli kvůli výše uvedeným důvodům získat srovnatelný počet analyzovatelných článků.

Jedním z dalších řešení a možných postupů by bylo námi zvolené téma zkoumat kvalitativní metodou, která by analyzovala například použité výrazy v citacích a další novinářské postupy.

ZÁVĚR

V této práci jsme analyzovali, jakým způsobem zástupci českých a francouzských deníků reflektují projevy SPD a FN o běžencích. Cílem našeho výzkumu bylo zjistit, kolik prostoru média poskytují tomuto diskurzu. Naší ambicí bylo rovněž pochopit, v jakých souvislostech tyto političtí reprezentanti o uprchlících mluví a jakými nálepkami či termíny je označují. Přitom jsme zdůrazňovali, že názory a postoje těchto politických subjektů získáváme z francouzských a českých článků a jsou tedy již zpracované novináři.

V první části naší práci blíže popisujeme termíny nacionalismus, populismus a krajní pravice. Představujeme různá teoretická východiska a přístupy ke studiu těchto konceptů. Poukazujeme například na názor britské politoložky Margaret Canovanové, která v souvislosti s populismem používá metaforu „několikahlavého monstra“. Vyzdvihujeme ale i přístupy uruguayského analytika Francisca Panizza a nizozemského politologa Case Mudda, který v souvislosti s populismem mluví o dichotomickém rozdělení společnosti na dvě protikladné skupiny: „nevinní lidé“ a „zkorumpované elity“.

Některé z těchto obecných charakteristik se pak nepřímo objevují i v popisu dvou politických uskupení, které jsme si vybrali k analýze, českého hnutí Svoboda a přímá demokracie a francouzské strany Národní fronta. V teoretické části naší analýzy tyto politické subjekty nejprve stručně charakterizujeme, shrnujeme jejich vývoj a poukazujeme na některá programová stanoviska. Zdůrazňujeme přitom hlavně jejich názory na uprchlíky nebo obecně na migraci. Vzhledem k tomu, že jsou tyto postoje zprostředkované francouzskými a českými deníky, tak v teoretické části naší práce představujeme i dřívější studie k mediálnímu obrazu uprchlíků nebo obecně cizinců. V této pasáži pak definujeme různé stereotypní postupy v popisování přistěhovalců. Poukazujeme například na titulkovou xenofobii, nerovné zastoupení mluvčích nebo pasivitu a němost migrantů v článcích. Některé z těchto stereotypů se pak objevují i v představených zprávách a analýzách, které zkoumaly mediální pokrytí uprchlické krize v roce 2015.

Jako metodu práce jsme si zvolili kvantitativní obsahovou analýzu, pomocí které jsme zkoumali celkem 60 článků v českých denících a ve francouzském listu Le Figaro v letech 2015 a 2016. Zaměřili jsme se na úseky v článcích (citace, parafráze), ve kterých politici mluvili o migrantech. Zajímalo nás přitom, v jakých souvislostech o nich mluví a jak je označují. Naší ambicí bylo rovněž srovnat přístup českých deníků a francouzského listu Le

Figaro k diskurzu vybraných politických subjektů o migrantech. Zajímalo nás i časové hledisko, tedy jakým způsobem se obměnil přístup zkoumaných médií k projevům politických stran o migrantech v letech 2015 a 2016.

Výsledky jsme uvedli v analytické části naší práce. Dle našich předpokladů jsme zjistili, že české i francouzské deníky poskytují poměrně omezený prostor ve svých člancích diskurzu vybraných politických subjektů o migrantech. V naprosté většině všech zkoumaných textů zmiňovaní političtí reprezentanti o migrantech mluvili v souvislosti s jejich odmítáním. Nejčastěji byli uprchlíci vnímáni jako bezpečnostní hrozba, administrativní záležitost a příjemci sociální pomoci. Tato označení přitom byla celkově používanější v roce 2015 než v roce 2016, což jsme vysvětlovali jednak vrcholem uprchlické krize v roce 2015 a také teroristickými útoky v Paříži.

Z výsledků naší analýzy rovněž vyplývají i některé odlišnosti v přístupech českého a francouzského tisku k diskurzu analyzovaných politických subjektů o migrantech. V českých denících bylo více článků, ve kterých se o uprchlících mluvilo v souvislosti s kvótami a náboženstvím. Bylo v nich také víc textů, ve kterých byli migranti označováni jako administrativní záležitost. Ve francouzských textech byl zase vyšší počet příspěvků, kde se o běžencích mluvilo v souvislosti s terorismem. Uprchlíci ve francouzských člancích navíc byli častěji označováni jako objekty policejní činnosti či příjemci sociální pomoci. V českých i ve francouzských denících byl stejný nebo podobný počet článků, ve kterých se o migrantech mluvilo v souvislosti s odmítáním. Stejně často ve francouzských a českých člancích byli uprchlíci označováni jako bezpečnostní hrozba. Závěrem jsme konstatovali, že ani v jednom z analyzovaných deníků nebyl příspěvek, ve kterém by běženci byli označováni jako oběti tragické události.

V těchto výsledcích se odráží názory analyzovaných politických subjektů na migranty. SPD a FN ve svých programových prohlášeních vnímají uprchlíky jako bezpečnostní riziko, ohrožení pro suverenitu země a příjemce sociální pomoci. Zdánlivě to tedy může vypadat, že média, alespoň v našem výzkumu, neovlivnila poselství těchto politických uskupení o migrantech. Nicméně vzhledem k tomu, že námi analyzované názory těchto politických subjektů pocházejí z deníků, musíme na ně uplatňovat mediální logiku a mít na paměti, že tyto postoje utvářejí a dotvářejí samotní novináři. Jsou to oni, kdo rozhodují o tom, kolik prostoru věnují rozdílným názorům na migranty. A jsou to také oni, kdo určují, čím hlas a názor na uprchlíky nechají zaznít a v jakém kontextu ho použijí.

SUMMARY

The present study investigates how the Czech and French daily newspapers reflect the discourse of the far-right political parties about migrants. For our analysis we picked a Czech party Svoboda a přímá demokracie and a French political party National Front. In this survey we examine how much space the Czech and French daily newspapers provide to the anti-immigrant discourse of these two parties. We also look into the context in which the representatives of these parties speak about migrants and what kind of labels they use to describe them. The study is divided into three main pieces.

The first part of the study provides several theoretical approaches to the study of populism, nationalism and the far-right parties. We discuss Margaret Cannovan's point of view about populism as well as the studies of Cas Mudde and Francisco Panizza in the same field. From these researches we try to define distinctive features of populist parties, their leaders as well as their policies. These aspects help us to better understand both the structure and the policies of the Czech political party SPD and the French party National Front. In this part of the study we also outline the history of these two political formations and we discuss their stands towards Europe, multiculturalism and especially immigration. In the theoretical part of our research we also analyse several Czech and foreign studies concerning media image of refugees.

In the second part of our study we define the criteria of our survey. By means of the quantitative content analysis we analysed 60 articles published throughout the years 2015 and 2016 in the Czech daily newspapers as well as in the French daily Le Figaro. We focused mainly on those parts (quotations) of the articles, where the politicians or the representatives of SPD or FN speak about migrants. We analysed mainly the context and the labels these parties use to describe the refugees.

The final part of the present research presents the results of our survey. As we expected, the chosen newspapers provide rather little space in their articles for the discourse of SPD and FN representatives about immigrants. The results also show that both in the Czech and the French daily newspapers the migrants are seen mainly as a security threat, administrative problem and recipients of social benefits. These labels vary according to the year of the publication of the article as well as according to the type of the media (whether Czech or French daily). Finally we emphasized the differences between the Czech and French

media and their approach towards the anti-immigrant discourse of the chosen parties. Throughout the survey we provide several interpretations of the results and put an emphasis on the importance of the events (e.g. the refugee crisis and the terrorist attacks in Paris in 2015) as well as the crucial role of journalists.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČRo – Český rozhlas

DF - Dánská lidová strana

ENF – Europe of Nations and Freedom, Evropa národů a svobody

EU – Evropská unie

FPÖ – Rakouská strana Svobodných

FN – Národní Fronta

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

LR – Les Républicains, Republikáni

REM – La République en Marche, Republika v pohybu

NATO - North Atlantic Treaty Organization, Severoatlantická aliance

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

SPD – Svoboda a přímá demokracie

SPO - Strana práv občanů

VB – Vlaams Belang, Vlámský Blok

SEZNAM POUŽITÝCH GRAFŮ A TABULEK

Grafy

Graf č. 1 Procentuální zastoupení článků dle média v letech 2015 a 2016	58
Graf č. 2 Procentuální zastoupení podnětu v člancích v letech 2015 a 2016	59
Graf č. 3 Procentuální zastoupení článků s odmítavým postojem vůči uprchlíkům.....	62

Tabulky

Tabulka č. 1 Počty článku dle média v letech 2015 a 2016.....	58
Tabulka č. 2 Procentuální podíl citací v analyzovaných člancích	61
Tabulka č. 3 Frekvence výskytu negativních souvislostí a nálepek o migrantech	64
Tabulka č. 4 Srovnání výskytu negativních souvislostí a nálepek o migrantech v letech 2015 a 2016	66
Tabulka č. 5 Srovnání výskytu souvislostí a nálepek o uprchlících v českých a francouzských denících I.....	68
Tabulka č. 6 Srovnání výskytu souvislostí a nálepek o uprchlících v českých a francouzských denících II	69
Tabulka č. 7 Srovnání výskytu souvislostí a nálepek o uprchlících v českých a francouzských denících III.....	70

SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

Literatura

ABTS, Koen a Stefan RUMMENS. Populism versus Democracy. *Political Studies*. 2016, 55(2), 405-424. DOI: 10.1111/j.1467-9248.2007.00657.x. ISSN 0032-3217. Dostupné také z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1111/j.1467-9248.2007.00657.x>.

ALBERTAZZI, Daniele a Duncan MCDONNELL. *Twenty-first century populism: the spectre of western European democracy*. New York: Palgrave Macmillan, 2008. ISBN 978-0-230-01349-0.

BINK, Susan. Equal participation of Ethnic Minorities in the Media – the Case of the Netherlands. In: EDITED BY OLGA G. BAILEY, Myria GEORGIU a Ramaswami HARINDRANATH. *Transnational lives and the media re-imagining diaspora*. Basingstoke [England]: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 978-023-0591-905.

BLAŽEJOVSKÁ, Markéta. *Cizinci ve zpravodajství MF Dnes: mediální rámce a jejich proměny v čase ekonomické krize*. Brno, 2013. Diplomová práce. (Mgr.) Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce: Jaromír Volek.

CANOVAN, Margaret. *Populism for political theorists?* *Journal of Political Ideologies*. 2004, 9(3), 241-252. DOI: 10.1080/1356931042000263500. ISSN 1356-9317. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1356931042000263500>.

COHEN, Stanley. *Folk devils and moral panics: the creation of the Mods and Rockers*. New York: Routledge, 2011. Routledge classics. ISBN 978-0-415-61016-2.

CANOVAN, Margaret. *The People*. Malden, MA: Polity, 2005. Key concepts (Polity Press). ISBN 07-456-2822-2.

DELTOMBE, Thomas. *L'islam imaginaire : la construction médiatique de l'islamophobie en France, 1975-2005*. Paris : Éd. La Découverte, 2005.

ELLINAS, Antonis A. *The media and the far right in western Europe: playing the nationalist card*. New York: Cambridge University Press, 2010. ISBN 978-0521116954.

Georgiou, Myria, Zaborowski, Rafal. Council of Europe report: Media coverage of the “refugee crisis”: A cross-European perspective. Department of Media and Communications London School of Economics and Political Science. 2017. Dostupné on-line: <https://edoc.coe.int/en/refugees/7367-media-coverage-of-the-refugee-crisis-a-cross-european-perspective.html>.

GUIBERNAU, Montserrat: *Migration and the rise of radical right. Social malaise and the failure of mainstream politics*. The research programme “managing migration in times of economic turbulence” is kindly supported by the Barrow Cadbury Trust, 2010. Dostupné také

z: <http://www.policy-network.net/publications/3690/Migration-and-the-rise-of-the-radical-right>.

HALL, Stuart, ed. *Representation: cultural representations and signifying practices*. London: SAGE Publications, Culture, media and identities. 1997. ISBN 07-619-5432-5.

HELLER, Jakub. *Do ulic míří obavy a vztek. Studenti vybízejí ke smíru*. Mladá fronta Dnes. [cit. 2016-11-16].

HOWARD S. BECKER. *Outsiders: studies in the sociology of deviance*. [New ed.]. New York: Free Press, 1973. ISBN 978-068-4836-355.

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

KARHANOVÁ, Kamila, Petr KADERKA. 2002. *Obraz cizinců v médiích. Zpráva o projektu za rok 2002*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR. [online]. [cit. 2018-3-22]. Dostupné z: http://cizinci.cz/repository/2251/file/Obraz_cizincu_v_mediich.pdf.

KLANDERMANS, Bert, Annette LINDEN a Nonna MAYER. *Le monde des militants d'extrême droite en Belgique, en France, en Allemagne, en Italie et aux Pays-Bas*. Revue internationale de politique comparée. 2005, 12(4), 469-. DOI: 10.3917/ripc.124.0469. ISSN 1370-0731. Dostupné také z: <http://www.cairn.info/revue-internationale-de-politique-comparee-2005-4-page-469.htm>.

KLVAŇOVÁ, Radka. *Uprchlíci v zahraničí na stránkách českého tisku*. Multikulturální centrum Praha. 2006. [online]. [cit. 2018-3-22]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Klva_ov_Uprchl_ci_final_1.pdf.

KLVAČOVÁ, Petra, Tomáš BITRICH. 2003. *Jak se (ne) píše o cizincích*. Praha: Multikulturální centrum Praha. [online]. [cit. 2018-3-22]. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/bacca6403f52f8f0f60667687afefbf5/Jak_se_ne_pise_o_cizincich_2003.pdf.

KŘÍŽKOVÁ, Martina. *Dynamika obrazu uprchlíků v médiích*. In: *Cizinci, našinci a média. Mediální analýzy*. Multikulturální centrum Praha. 2007.

JACOB, Etienne. *La population musulmane largement surestimée en France*. [online]. 14.12.2016 [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2016/12/14/01016-20161214ARTFIG00214-la-population-musulmane-largement-surestimee-en-france.php>.

KŘEČEK, Jan. *Politická komunikace: od res publica po public relations*. Praha: Grada, 2013. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3536-8.

LIPPMANN, Walter. *Veřejné mínění*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0939-3.

LUBBERS, Marcel, Peer SCHEEPERS, Fred WESTER. „Ethnic Minorities in Dutch Newspapers 1990-5: Patterns of Criminalization and Problematization.“ *International Communication Gazette* 60 (5). 1998. 415 – 431.

- MAZZOLENI, Gianpietro., Julianne. STEWART a Bruce. HORSFIELD. *The media and neo-populism: a contemporary comparative analysis*. Westport, Conn.: Praeger, 2003. ISBN 02-759-7492-8.
- MCQUAIL, Denis. *Mcquail's mass communication theory*. 6th ed. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, c2010. ISBN 978-1-84920-291-6.
- MUDDE, Cas. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. ISBN 978-051-1492-037.
- NASCIMBENI, François. Dérapages racistes: le FN exclut trois candidats. [online]. 3.12.2013 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <http://www.leparisien.fr/municipales-2014/enjeux/le-fn-exclut-la-candidate-qui-avait-compare-taubira-a-un-singe-03-12-2013-3373471.php>.
- OUVRAGE PUBLIÉ SOUS LA DIRECTION DE GEORGES DUBY a et al.]. [AVEC LA COLLABORATION DE MAURICE AGULHON. *Histoire de la France*. Nouv. éd. mise à jour. Paris: Larousse, 1987.
- PANIZZA, Francisco. *Populism and the mirror of democracy*. New York, NY: Verso, 2005. ISBN 1-85984-489-8.
- PEROTTINO, Michel (2011). *Několik poznámek k výměně lídra národní Fronty ve Francii*. Acta Politologica 3, 1, s. 83-92. ISSN 1803-8220.
- PHILO, Greg, Emma BRIANT a Pauline DONALD. *Bad news for refugees*. London: PlutoPress, 2013. ISBN 978-074-5334-325.
- RYDGREN, Jens. Radical right-wing parties in Europe. *Journal of Language and Politics*. 2017, 16(4), 485-496. DOI: 10.1075/jlp.17024.ryd. ISSN 1569-2159.
- SAKOVÁ, Tereza. 2009. „Mediální obraz cizinců v ČR.“ Migraceonline.cz. [online]. [cit. 2018-3-22]. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/NMedia_MediálníObrázCizincůVCR_3.pdf.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta, LAPČÍK, Marek, BUREŠOVÁ, Zdenka. *Analýzy mediální reprezentace tématu emigrační vlny z islámských zemí do Evropy a reakcí české politiky a společnosti na tuto emigrační vlnu*. 2015. Dostupné z: <http://media.rozhlas.cz/binary/03588580.pdf> p. 4.
- SKŘIŽOVSKÁ, Jana. *Pedagogické aspekty imigrace severoafrických muslimů do Francie*. Olomouc 2009. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Katedra společenských věd. Vedoucí diplomové práce Mgr. Antonín Staněk, Ph.D. Dostupné on-line z: <https://theses.cz/id/yt2iw3/53563-632947385.pdf> p. 34.
- SURÁ, Martina. *Mediální obraz cizinců na zpravodajském serveru brno.idnes.cz*. Brno, 2009. Diplomová práce. (Mgr.) Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce: Václav Štětka.

SZCZEPANIKOVÁ, Alice. „Zatím s nimi nejsou problémy“ Mediální obraz azylantů a jejich integrace do české společnosti. In: *Cizinci, naši, média*. Multikulturní centrum. Praha. 2007. Mediální analýzy. ISBN: 80-239-8475-6.

TKACZYK, M. – MACEK, J. – POSPĚCH. *Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize*. Brno, Masarykova univerzita. 2015.

VAN DIJK, Teun. 'New(s) Racism: A Discourse Analytical Approach', in Simon Cottle (ed.) *Race, Racism and the Mass Media*. Milton Keynes: Open University Press.

WILES, Peter. *A Syndrome Not a Doctrine*, in Ghita Ionescu and Ernest Gellner. Ernest (ed.): *Populism. It's Meanings and National Characteristics*. London. 1969. 166-179.

WODAK, Ruth, BOUKALA, Salomi. European identities and the revival of nationalism in the European Union: A discourse historical approach. *Journal of Language and Politics*. 2015, 14(1), 87-109. DOI: 10.1075/jlp.14.1.05wod. ISSN 1569-2159. Dostupné také z: <http://www.jbe-platform.com/content/journals/10.1075/jlp.14.1.05wod>.

Zdroje

AHA. *Návštěva uprchlického tábora ve Vyšních Lhotách: Okamuru varovali před infekčními chorobami!* [online]. 28.8. 2015 [cit. 2018-4-24].

BENÍŠKOVÁ, Alena. *Karel IV. by Česko cizákům neprodal, hřímal Okamura. Tleskal i Brichta*. In: idnes.cz [online]. 14.5.2016 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/tomio-okamura-spd-demonstrace-vaclavak-d94-domaci.aspx?c=A160514_153856_domaci_ale.

BOSCHER, Marie. *Comment fonctionne la double peine pour les étrangers, jamais vraiment supprimée?* In: lemonde.fr [online]. 28.7.2016 [cit. 2018-3-31]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2016/07/28/comment-fonctionne-la-double-peine-pour-les-etrangers_4975968_4355770.html.

CARO, Ilan. *Quatre chiffres qui montrent que l'élection d'Emmanuel Macron n'est pas si écrasante*. [online]. 8.5.2017 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: http://www.francetvinfo.fr/elections/presidentielle/quatre-chiffres-qui-montrent-que-l-election-d-emmanuel-macron-n-est-pas-si-ecrasante_2180067.html.

ČRo. *Iráčtí uprchlíci z Okrouhlíku údajně zamířili do Německa*. In: irozhlas.cz [online]. 2.4.2016 [cit. 2018-17-3]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/iracti-uprchlici-z-okrouhliku-udajne-zamirili-do-nemecka_201604022110_vkourimsky.

ČT24. *Hamáček prvním místopředsedou sněmovny. Má zkušenosti a zaručí kontinuitu, vysvětlil Vondráček*. In: ceskatelevize.cz [online]. 26.11.2017 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2315281-hamacek-prvnim-mistopredsedou-snemovny-ma-zkusenosti-a-zaruci-kontinuitu-vysvetlil>.

ČT24. *„Jsme radikální hnutí.“ Okamura má novou stranu – SPD*. In: ceskatelevize.cz [online]. 16.6.2015 [cit. 2017-11-24]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1537546-jsme-radikalni-hnuti-okamura-ma-novou-stranu-spd>.

ČT24. *Ministři vnitra přijali uprchlické kvóty, Slovensko je odmítá respektovat.* [online]. 23.9.2015 [cit. 2018-4-24]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1588874-jak-prerozdelit-uprchliky-v-eu-kompromis-v-otazce-kvot-asi-ministři-vnitra-nenajdou>.

ČT24. *Protest proti imigraci a za vystoupení z EU přilákal stovky lidí.* In: ceskatelevize.cz [online]. 1.7.2015 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1562178-protest-proti-imigraci-a-za-vystoupeni-z-eu-prilakal-stovky-lidi>.

FEREBAUER, Václav. *Hrozí předčasné volby? Strany nemají na volební cirkus, říká politolog.* In: idnes.cz [online]. 23.10.2017 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/volby-do-poslanecke-snemovny-politolog-josef-mlejnek-strany-koalice-predcasne-volby-gay-/domaci.aspx?c=A171022_133207_domaci_fer.

FIALA, Radim. *Politická stanoviska SPD pro tento týden.* [online]. [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/politicka-stanoviska-spd-pro-tento-tyden-47>.

FIALA, Radim. *Ve Francii se opět vraždí automobilem. Žádná brzdná dráha, tedy jasný úmysl najet do lidí.* [online]. 15.8.2017 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/radim-fiala-ve-francii-se-opet-vrazdi-automobilem-zadna-brzdna-draha-tedy-jasny-umysl-najet-do-lidi>.

FIALA, Radim. *Vyjadřujeme hlubokou soustrast obětem útoků v Londýně.* [online]. 4.6.2017 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/radim-fiala-vyjadrujeme-hlubokou-soustrast-obetem-utoku-v-londyne>.

Franceinfo. *DIRECT. Sénatoriales : la droite majoritaire avec au moins 185 sièges sur 348, le FN a 2 élus.* [online]. 28.9.2014 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: http://www.francetvinfo.fr/elections/senatoriales/direct-suivez-les-resultats-des-elections-senatoriales_703873.html.

GALIERO, Emmanuel. *FN : Marion Maréchal-Le Pen se met en retrait de la vie politique.* [online]. 9.5.2017 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <http://www.lefigaro.fr/elections/presidentielles/2017/05/09/35003-20170509ARTFIG00176-fn-marion-marechal-le-pen-envisage-de-renoncer-a-ses-mandats.php>.

Gouvernement.fr. *Résultats définitifs du second tour de l'élection présidentielle 2017 établis par le Conseil constitutionnel* [online]. 5.5.2017 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <http://www.gouvernement.fr/resultats-definitifs-du-second-tour-de-l-election-presidentielle-2017-etablis-par-le-conseil>.

JENIK, Claire. *La France, cinquième destination des migrants.* [online]. 29.6.2017 [cit. 2018-3-31]. Dostupné z: <https://fr.statista.com/infographie/10068/la-france-cinquieme-destination-des-migrants/>.

KLANG, Mikuláš. *Rok Tomia Okamury: zabodoval v krajích a doufá, že se dostane i do sněmovny.* In: irozhlas.cz [online]. 22.12.2016 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/rok-tomia-okamury-zabodoval-v-krajich-a-doufa-ze-se-dostane-i-do-snemovny_201612220836_pjadny.

KOPECKÝ, Josef. *Koten je proti NATO i EU, šíří konspirace. I tak povede bezpečnostní výbor.* In: idnes.cz [online]. 29.11.2017 [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/volba-predsedy-vybor-pro-bezpecnost-dv1-domaci.aspx?c=A171129_164103_domaci_kop.

KOPECKÝ, Josef. *Okamura se chystal povalit vládu. Sehnal pro to ale jen tři podpisy.* In: idnes.cz [online]. 6.10.2015 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/okamura-se-chystal-povalit-vladu-sehnal-pro-to-ale-jen-tri-podpisy-1cv-domaci.aspx?c=A151006_122205_domaci_kop.

KOPECKÝ, Josef. *Strany si rozdělily výbory. Po dvou povedou Piráti, SPD i komunisté.* In: idnes.cz [online]. 23.11.2017 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/jednani-stran-o-funkcich-ve-snemovne-d79-domaci.aspx?c=A171123_141338_domaci_kop.

KUBIŠTOVÁ, Pavla. *Fašoun klima nezachrání, vzkázali odpůrcům uprchlíků demonstranti v Praze.* In: idnes.cz [online]. 12.9.2015 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/demonstrace-kvuli-uprchlikum-na-vaclavskem-namesti-fyi-domaci.aspx?c=A150912_130744_domaci_pku.

L'Alliance pour les chiffres de la presse et des médias. *Le Figaro.* [online]. [cit. 2018-4-21]. Dostupné z: <http://www.acpm.fr/Support/le-figaro>.

LEBRETON, Gilles. *Marine Le Pen est-elle d'extrême droite? La réponse de Renaud Girard.* [online]. 26.5.2016 [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <http://www.frontnational.com/2016/05/marine-le-pen-est-elle-dextreme-droite-la-reponse-de-renaud-girard/>.

Le Figaro. *Le Pen: «Je veux arrêter l'immigration».* [online]. 20.3.2017 [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2017/03/20/97001-20170320FILWWW00355-le-pen-je-veux-arreter-l-immigration.php>.

Le Monde.fr. *Florian Philippot annonce qu'il quitte le Front national.* [online]. 21.9.2017 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/politique/article/2017/09/21/florian-philippot-annonce-qu-il-quitte-le-front-national_5188871_823448.html.

Le Monde.fr. *Emmanuel Macron se lance dans la réforme de l'islam de France.* [online]. 11.2.2018 [cit. 2018-4-25]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/politique/article/2018/02/11/macron-veut-poser-les-jalons-de-l-organisation-de-l-islam-de-france-au-premier-semester-2018_5254980_823448.html.

MESTRE, Abel. *Le FN de Marine Le Pen se banalise à droite.* [online]. 6.2.2013 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/politique/article/2013/02/06/le-fn-se-banalise-aux-yeux-des-francais_1827548_823448.html.

Ministère de l'Intérieur. *Résultats de l'élection présidentielle 2012.* [online]. [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: [http://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult_PR2012/\(path\)/PR2012/FE.html](http://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult_PR2012/(path)/PR2012/FE.html).

Ministère de l'Intérieur. *Les Principales données de l'immigration en France*. [online]. 16.1.2018 [cit. 2018-3-31]. Dostupné z: <https://www.immigration.interieur.gouv.fr/Info-ressources/Etudes-et-statistiques/Statistiques/Essentiel-de-l-immigration/Chiffres-clefs/LES-PRINCIPALES-DONNEES-DE-L-IMMIGRATION-EN-FRANCE>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Slovníček pojmů*. [online]. [cit. 2018-3-16]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>.

mt. *Krajský nováček trvá na nepřijímání imigrantů*. Mladá Fronta Dnes. [cit. 2016-10-10].

Novinky. *Okamura ve volbách překvapil, jeho strana se dostane do deseti krajů*. In: novinky.cz [online]. 9.10.2016 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/416939-okamura-ve-volbach-prekvapil-jeho-strana-se-dostane-do-deseti-kraju.html>.

NETRVALOVÁ, Sabina. *Okamurova SPD zaujme jen extrémně nespokojené voliče, shodují se experti*. In: idnes.cz [online]. 16.6.2015 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/okamura-pritahne-extremne-nespokojene-volice-shoduji-se-politologove-1me-/domaci.aspx?c=A150616_190158_domaci_san.

NORMAND, Grégoire. *Immigration : les mauvais "coûts" du Front national*. [online]. 4.4.2017 [cit. 2018-4-25] <https://www.latribune.fr/economie/france/immigration-les-mauvais-couts-du-front-national-678153.html>.

NOVOTNÁ, Kristýna. *Vítězové a poražení: hnutí ANO ovládlo všechny kraje, debakl utrpěla ČSSD a KSČM*. In: irozhlas.cz [online]. [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/volby/vitezove-a-porazeni-hnuti-ano-ovladlo-vsechny-kraje-debakl-utrpela-cssd-a-kscm_1710221313_kno.

OKAMURA, Tomio. *Evropská unie opět vyhrožuje*. [online]. 18.10.2016 [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-evropska-unie-opet-vyhrozuje>.

OKAMURA, Tomio. *Islám je ideologie teroru a nenávisti*. [online]. 17.7.2016 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-islam-je-ideologie-teroru-a-nenavisti>.

OKAMURA, Tomio. *Prosazujeme od počátku nulovou toleranci migrace v rámci stávající migrační vlny a zákaz propagace islámského práva šaría a džihádu na území naší republiky*. [online]. 18.4.2017 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-prosazujeme-od-pocatku-nulovou-toleranci-migrace-v-ramci-stavajici-migracni-vlny-a-zakaz-propagace-islamskeho-prava-saria-a-dzihadu-na-uzemi-nasi-republiky>.

OKAMURA, Tomio. *Tomio Okamura: Skvělý rozhovor, který vyšel v Mf Dnes*. [online]. 27.9.2017 [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-skvely-rozhovor-ktery-vysel-v-mf-dnes>.

OKAMURA, Tomio. *Zprávy SPD TV 17. vysílání*. [online]. 27.6.2017 [cit. 2017-12-1]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-zpravy-spd-tv-17-vysilani>.

PERGLER, Tomáš. *Smí se říkat věci, které dřív byly tabu. Okamura našel díru na trhu, říká odborník na extremismus*. In: zpravy.aktualne.cz [online]. 21.11.2017 [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/smi-se-rikat-veci-ktere-driv-byly-tabu-okamura-nasel-diru-na/r~44489202cdf11e7a4500cc47ab5f122/?redirected=1511788678>.

Programme Front National. [online]. [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: <https://www.frontnational.com/pdf/Programme>.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. *Způsob informování o migrační krizi na programu Rádio Impuls 24. 8. 2015 – 13. 9. 2015*. [online]. [cit. 2018-3-17]. Dostupné on-line z: https://www.rtv.cz/cz/files/monitoring/2016_Monitoring_migracni_krize_RADIO_IMPULS.pdf.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. *Způsob informování o migrační krizi na programu Český rozhlas Radiožurnál 24. 8. 2015 – 13. 9. 2015*. [online]. [cit. 2018-16-3]. Dostupné on-line z: https://www.rtv.cz/cz/files/monitoring/2016_monitoring_migracni_krize_CESKY_ROZHLAS_RADIOZURNAL.pdf.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. *Analýza vysílání programu Český rozhlas Radiožurnál se zřetelem k migrační tematice*. [online]. [cit. 2018-3-16]. Dostupné z: https://www.rtv.cz/cz/files/monitoring/2016_Analyza_vysilani_programu_cesky_rozhlas_Radiozurnal_se_zretelem_k_migracni_tematice.pdf.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. *Analýza vysílání programu RÁDIO IMPULS se zřetelem k migrační tematice*. [online]. [cit. 2018-3-17]. Dostupné z: https://www.rtv.cz/cz/files/monitoring/2016_Analyza_vysilani_programu_cesky_rozhlas_Radiozurnal_se_zretelem_k_migracni_tematice.pdf.

RESCAN, Manon a Olivier FAYE. *Pourquoi le FN reste résolument un parti d'extrême droite*. [online]. 10.4.2015 [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2015/04/10/pourquoi-le-fn-reste-resolument-un-parti-d-extreme-droite_4613845_4355770.html#7mJS0ppbfL454jpl.99.

RIEGER, Lukáš. *Volby do Evropského parlamentu 2014*. In: Čtrnáctideník. [online]. 2014, č. 11/2014. [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/2014/14denik_11_2014.pdf.

RIGONI, Isabelle. *De l'immigration à l'immigré : quand l'objet devient sujet*. *Migrations Société*. 2007, **111-112**(3), 201-. DOI: 10.3917/migra.111.0201. ISSN 0995-7367. Dostupné také z: <http://www.cairn.info/revue-migrations-societe-2007-3-page-201.html>.

ROZVORAL, Radek. *Integrace Evropy v podání EU je stejně neuskutečnitelná idea jako komunismus!* [online]. 14.9.2017 [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/radek-rozvor-al-integrace-evropy-v-podani-eu-je-stejne-neuskutecnitelna-idea-jako-komunismus>.

ROZVORAL, Radek. *Mezinárodní konference ENF (Evropa národů a svobody) – „Svoboda pro Evropu“* [online]. 20.1.2017 [cit. 2017-11-21]. Dostupné z:

<http://www.spd.cz/novinky/radek-rozvoral-mezinarodni-konference-enf-evropa-narodu-a-svobody-svoboda-pro-evropu>.

SPD. *Politický program SPD*. [online]. [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/program>

SPD. *Tomio Okamura založil nové hnutí Svoboda a přímá demokracie*. [online]. 5.5.2015 [cit. 2017-11-21]. Dostupné z <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-zalozil-nove-hnuti-svoboda-a-prima-demokracie>.

Události ČT. In: [ceskatelevize.cz](http://www.ceskatelevize.cz) [online]. 19.11.2016 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/216411000101119/obsah/505378-hnuti-spd-pujde-do-snemovnich-voleb-samostatne>.

VERNHES, Clarisse. *Le Pen au second tour: à qui la faute?* [online]. 22.4.2002 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: http://www1.rfi.fr/actufr/articles/028/article_14233.asp.

144 engagements présidentielles. [online]. [cit. 2017-12-2]. Dostupné z: www.frontnational.com/pdf/144-engagements.pdf.

Přílohy

Kódovací kniha

Analyzovaná média: Le Figaro x česká média (kvůli nedostatečnému počtu článků blíže nespecifikované)

Období/vzorek: 1.1.2015 – 31.12.2016

Kódovací jednotka: Článek, který obsahuje postoj populistických či krajně pravicových stran nebo jejich představitelů o běžencích

Vyhledávání pomocí informačního zdroje Factiva a Anopress

STANDARDNÍ PROMĚNÉ

1. MÉDIUM
2. DATUM
3. TITULEK
4. KÓDOVAČ

5. DÉLKA

Kódujeme celkový počet slov článku vč. titulku a podpisu

6. TYP

Kódujeme typ článku (novinářský žánr), v zásadě by mělo jít o kódování dle rubriky, z níž článek pochází

1. zpravodajství
2. reportáž
3. rozhovor
4. komentář
5. Jiné

7. PODMĚT

Kódujeme podle toho, kdo o uprchlících mluví

1. Strana (vyjádření SPD/FN/Úsvit Národní Koalice)
2. Politik vybrané strany
3. Příznivec vybrané strany

8. DÉLKACIT

Kódujeme podle toho, kolik prostoru (tj. počet slov) je věnováno citaci „PODMĚTU“ v rámci celkového počtu slov článku

BINÁRNÍ PROMĚNNÉ

1 – výskyt

0 – absence

1. SOUVISLOST

Kódujeme podle toho, v jaké souvislosti vybrané strany nebo jejich představitelé o uprchlících mluví

- Odmítnutí:
- Terorismus
- Kvóty
- Náboženství
- Jiné

2. NICKUPRCHL

Kódujeme, podle toho, jak vybrané strany nebo jejich představitelé o uprchlících mluví, tj. jakou jim dávají „nálepku“

- Administrativní záležitost
- Objekt policejní činnosti
- Příjemce sociální pomoci
- Bezpečnostní hrozba
- Oběť tragické události
- Jiné